

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANNA SEGHERS'İN ESERLERİNDE TOPLUMSAL
SORUNLARA BAKIŞ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hasret GÜNGÖR**

Enstitü Anabilim Dalı : Alman Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nurhan ULUÇ

NİSAN - 2015

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

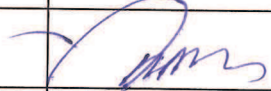
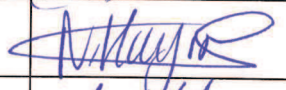
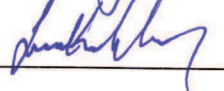
ANNA SEGHERS'İN ESERLERİNDE TOPLUMSAL
SORUNLARA BAKIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasret GÜNGÖR

Enstitü Anabilim Dalı : Alman Dili ve Edebiyatı

Bu tez 21/04/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Muharrem TOSUN	BASARILI	
Yrd. Doç. Dr. Nurhan ULUCI	BASARILI	
Yrd. Doç. Dr. Yavuz KÖKTAN	BASARILI	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hasret GÜNGÖR

21.04.2015

ÖNSÖZ

20. Yüzyıl Alman Edebiyatı'nın savaş dönemi, sonrası ve sürgün yemiş sosyalist yazarı Anna Seghers'in, olanca duyarlılığıyla sanatçı olmanın verdiği sorumluluğu üstlenerek, eserlerinde ele aldığı ve kendisinin de bizzat deneyimlediği toplumsal sorunlar, insanlık tarihine büyük darbe vuran savaşın gölgesinde irdelenmeye çalışılacaktır.

Bu tez çalışmamın hazırlanması aşamasında gerek lisans, gerekse lisansüstü öğrenimim süresince her daim yanımda olan, yardımını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, direktifleri ile yolumu açan, her daim sevgiyle ve sabırla yaklaşan pek değerli tez danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Nurhan Uluç'a teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda hiçbir zaman anlayışını ve desteğini esirgemeyen bölüm başkanımız Prof. Dr. Arif Ünal' a, ilgisini esirgemeyen sevgili Prof. Dr. Muharrem Tosun'a ve bölümdeki diğer hocalarıma yardımlarından ve desteğinden ötürü en içten şükran ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca hayatıma girdiği günden itibaren umut ve inanç dolu yüreğini ortaya koyarak her daim elimden tutan ve desteğini bir an olsun azaltmayan, eğitim ve öğretim hayatım boyunca hep yanımda olan, bana inanan ve kendime olan inancımı tazeleyen can yoldaşım, hayat arkadaşım Necat GÜNGÖR' e ve bugün burada olmayı borçlu olduğum aileme bana kattıkları her şey için sonsuz teşekkür ederim.

Hasret GÜNGÖR

21.04.2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
SUMMARY	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: ANNA SEGHERS'İN ESERLERİNİN TOPLUMSAL VE TARİHİ	
ARKA PLANI	6
1.1. I. Dünya Savaşı ve Toplumsal Etkileri	6
1.1.1.I. Dünya Savaşı'nın Alman Toplumuna Etkileri.....	9
1.1.2. Versailles Antlaşması ve Toplumsal Sonuçları.....	9
1.2. 1919-1933 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal ve Toplumsal Gelişmeler.....	10
1.2.1. Weimar Cumhuriyeti.....	11
1.3. Adolf Hitler Dönemi ve Toplumsal Etkileri	11
1.4. 1933 ve 1945 Yılları Arasında Almanya'nın Siyasi Durumu (Das Dritte Reich) ...	14
1.4.1. Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin Toplumsal Etkileri.....	14
1.4.2. Nasyonal Sosyalizm Düşüncesinin Toplumsal Etkileri	16
1.4.3. Nazi İmparatorluğunun Çöküşü	18
1.5. Alman Sürgün Edebiyatı Dönemi ve Anna Seghers'e Etkileri	19
1.5.1. Sürgün Edebiyatında İşlenen Genel Konular	21
1.5.2. Sürgün Edebiyatının Önemli Temsilcileri.....	23
1.5.3. Anna Seghers'in Sürgündeki Yaşantısı.....	23
BÖLÜM 2: ANNA SEGHERS'İN HAYATI VE ESERLERİ	25
2.1. Anna Seghers'in Biyografisi	25
2.2. Yazarın Edebi Kişiliği.....	27
2.3. Anna Seghers'in Toplumcu Yönü.....	30
2.4. Anna Seghers'in Eserlerinde İşlediği Konular.....	31
2.5. Anna Seghers'in Toplumsal Sorunları Ele Aldığı Eserler	33
2.5.1. Transit (Transit).....	33
2.5.2. Die Toten Bleiben Jung (Ölümler Genç Kalır)	35
2.5.3. Das Siebte Kreuz (Yedinci Şafak)	35
2.5.4. Der Erste Schritt (İlk Adım)	36

BÖLÜM:3 ANNA SEGHERS'İN ESERLERİNDE TOPLUMSAL SORUNLARA	
BAKIŞ	37
3.1. Bürokrasi Kısıcında Yaşam ve Mültecilik Sorunu	37
3.2. Irkçılık ve Sömürgecilik Sorunu	48
3.3. Toplumsal Bir Sorun Olarak Nasyonal Sosyalizm ve Faşizm Sorunu	53
3.4. Yabancılaşma ve Yalnızlık Sorunu	79
3.5. Savaşın İnsan Hayatına Etkileri ve Ölüm İmgesi Sorunu	84
3.6. Toplumsal Sorunların Toplumsal ve Bireysel Hayata Etkisi	100
SONUÇ.....	102
KAYNAKÇA	105
ÖZGEÇMİŞ.....	107

Tezin Başlığı: Anna Seghers'in Eserlerinde Toplumsal Sorunlara Bakış

Tezin Yazarı: Hasret GÜNGÖR

Danışman: Yrd. Doç. Dr.Nurhan ULUÇ

Kabul Tarihi: 21.04.2015

Sayfa Sayısı: iv (ön kısım) +107 (tez)

Anabilim Dalı ve Bilim Dalı: Alman Dili ve Edebiyatı

20. yüzyılın ilk yarısında meydana gelen iki büyük savaş hiç şüphesiz, insan belleğinde ve ruhunda büyük yaralar açmış ve tarihin en önemli olayları arasına adını yazdırmıştır. Sayısız insanın hayatına mal olan, hayatta kalanları ise zorlu yaşam mücadelesine terk eden savaş, ardında sosyolojik, ekolojik, ekonomik ve psikolojik açıdan derin yaralar bırakmıştır. Gerek tarihçiler, gerekse edebiyatçılar açısından derin bir çalışma alanı oluşturan bu dönem, birçok yazar tarafından ele alınarak sebep ve sonuçları açısından değerlendirilmiş ve insanlar üzerindeki tesiri ortaya konmuştur. Her iki dünya savaşına tanıklık eden yazar Anna Seghers, yaşadığı çağın korkunç gerçeğine karşı sessiz kalmayarak, savaşın meydana getirdiği her türlü yıkımı ve vahşeti, eserleri aracılığı ile yansıtmaya çalışmıştır. Hem politik hem de sanatçı yönüyle toplumsal olaylara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmıştır.

Anna Seghers'in Ölüler Genç Kalır, Transit, Yedinci Şafak ve İlk Adımlar eserleri, bu dönem içerisinde meydana gelen toplumsal olayları oldukça gerçekçi bir şekilde ele alarak, savaşın insan hayatına nasıl nüfuz ettiğini açıkça gözler önüne sermektedir. Buradan hareketle bu çalışmada, savaştan kaçan insanların gittikleri yerlerde karşılaştığı mültecilik, yabancılaşma ve yalnızlık sorunları, savaşın insan hayatı üzerindeki tahribatı, ölümle burun buruna bir yaşamın meydana getirdiği psikolojik ve ruhsal yankıları, savaşın gölgesine gizlenen faşizmin etkileri, yaşanan ekonomik buhranlar, savaşı besleyen düşünceler, ırkçılık, ayrımcılık ve sömürgecilik anlayışları bu eserler çerçevesinde ele alınarak tek tek irdelenmiştir. Aynı zamanda savaşın ve faşizmin aktörü olan nasyonal sosyalizm ve Hitler'in başbakan oluşu ile başlayan sürgün edebiyatı da yazarın hayatı ve dönemle bizzat bağlantılı olduğundan bu çalışmada ele alınmıştır.

Savaşın hüküm sürdüğü her yerde ne yazık ki benzer sorunları görmeye devam ediyoruz. Bu nedenle hala güncelliğini koruyan bu sorunlar birçok savaş mağduru toplumu ortak bir paydada buluşturuyor. Sonuç olarak, hiçbir nedenin bir insanın ölümünü maruz kılamayacağı gerçeğinden hareketle, bütün bu sorunları tespit ederek, savaşın meydana getirdiği toplumsal sorunları, Anna Seghers'in eserleri ışığında ortaya koymak çalışmadaki esas amaçtır.

Anahtar Kelimeler: Anna Seghers ve Eserleri, Adolf Hitler, Sürgün Edebiyatı, Nasyonal Sosyalizm, Toplumsal Sorunlar

Title of the Thesis: View on the Societal Issues in Anna Seghers' Works	
Author: Hasret GÜNGÖR	Supervisor: Assist. Prof. Nurhan ULUÇ
Date: 21.04.2015	Nu.of pages: iv (pretext) + 107 (main body)
Department and Subfield: German Language and Literature	
<p>The two major wars that took place in the first half of the 20th century undoubtedly deeply scarred human both memory and soul, and were entered among the most important events in history. The war that cost countless human lives, and that abandoned those who had survived to the hard struggle for survival has left behind deep wounds – sociologically, ecologically, economically and psychologically. This period that created a deep field of study in terms of both historians and literary critics has been approached by many writers, and thus evaluated in terms of its causes and effects. Moreover, its effect on people has been revealed. Anna Seghers, who witnessed both World Wars, didn't keep silent on the horrible truth of the century she has been living, and tried to reflect all kinds of destruction and atrocities by means of her works. She approached societal issues with a critical sight with both her politician and her artist's aspect.</p> <p>Anna Seghers' works "The Dead Stay Young", "Transit Visa", "The Seventh Cross", and "The First Step", respectively, approach those societal events that occurred during this period in a considerably realistic manner, and clearly display how the war penetrated human life. Starting from this point, in this study, the a.m. works are discussed and carefully studied one by one, as to the problems those people, who fled from the war, were confronted with at those places where they went, problems such as refugeeism, alienation and solitude, as to the disintegration of war on human life, the psychological and mental reactions brought about by a life that was very close to death, the effects of fascism hidden in the shadow of war, the undergone economic crises, the thoughts that fed the war, racism and discrimination as well as to a colonialist mentality, all these included within the scope of the a.m. works. At the same time, National Socialism, protagonist of both war and fascism, and also exile literature that started with Hitler becoming Reich Chancellor have been approached in this study since they are directly connected to the writer's life and the related period.</p> <p>We regrettably continue to see similar issues everywhere where war is. Therefore, these issues that still keep their actuality make many societies affected by war join in a common denominator. As a result, based on the reality that no reason whatsoever can subject the death of a human being, the principal purpose of this study is to determine all these issues by means of revealing the societal issues originated by the war, in the light of Anna Seghers' works.</p>	
Keywords: Anna Seghers and her Works, Adolf Hitler, Exile Literature, National Socialism, Societal Issues	

GİRİŞ

“En korkunç olan susma, yazarların susmasıdır. Çünkü hem işin doğası, hem de toplumun istemi yazarlığın susmamak demek olduğunu açık açık belirlemiştir.”(Anna Seghers)

Toplumun önde gelen bireylerinden olan, toplum mimarı dediğimiz sanatçılar ve yazarlar, geçmişten günümüze dek, insanı ilgilendiren her konuda büyük bir sorumluluğa sahip olmuştur. Zira edebiyat ve sanat, topluma yön verebilecek gücü içinde barındırmaktadır. Bunun bilincinde olan Anna Seghers yukarıda ifade ettiği gibi, kendisini bu yola adanmış, her daim ilerlemenin ve barışın yanında, faşizmin ve haksızlığın karşısında yer alarak, toplumun menfaati uğruna mücadele etmiş, her türlü soruna cevap bulmaya çalışmıştır. Bu hassasiyeti ve edebi başarısı da onu, Alman edebiyatı içerisinde önemli bir yere taşımıştır. Yaşamı boyunca hem politik alanda, hem de edebi alanda oldukça aktif bir rol üstlenen Seghers, kaleme aldığı eserlerle, düzenlediği seminerler ve konferanslarla, savaşın ve faşizmin en kötü yönlerini açığa çıkartıp, toplumun yeniden ayağa kalkmasına ve yenilenmesine katkıda bulunmuştur.

Geçtiğimiz yüzyılda insan yaşamını ve medeniyetini derinden etkileyen, tarihi ve siyasi olaylara bağlı olarak toplum nezdinde meydana gelen olaylar, bütün bir yüzyıla damgasını vurmuştur. I. Dünya Savaşı'nı büyük bir yenilgiyle sırtlanan Almanya, başka bir yıkıma sebep olacak olan nasyonal sosyalizmin tohumlarını ekmiştir. Savaşın bitişiyle askeri, coğrafi, ekonomik ve toplumsal alanlarda büyük bir memnuniyetsizlikle baş başa kalan Almanya, her açıdan sınırlandırılmış, bu da Hitler'in doğuşunu hızlandırmıştır. Hitler, Almanya'nın maruz kaldığı bütün sorunların mesulü olarak gördüğü hükümeti, halk tabanında itibarsızlaştırıp, kendi ırkçılıkla dolu faşizan ideolojisinin temellerini atmıştır. Çok geçmeden iktidarı ele geçiren Hitler, karşısında duran bütün aydınları ve muhaliflerini cebren ve şiddetle bastırmıştır. Bu süreçte birçok yazar Almanya'yı terk etmek zorunda kalmıştır. Hiçbir şekilde Nazileri ve onların toplum, sanat ve hayat görüşlerini benimsemeyen Seghers' de Almanya'yı terk etmiş, ancak ülkesiyle arasındaki bağlarını hiçbir zaman koparmamıştır. Her daim kendi ülkesi için kalemiyle savaşarak, savaşın, Nazizm'in ve ırkçı ideolojisinin karşısında durmuş, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenmiştir.

Edebiyat eserleri sanatsal özelliği açısından önemli olduğu kadar, içinde bulunduğu çağ, toplumu, insanların yaşayış biçimini ve duygu, düşüncelerini yansıtması açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü yazarın yetiştiği toplumsal çevre ve içinde bulunduğu koşullar yazarın seçtiği konulara ve konuyu işleme biçimine önemli etkilerde bulunur. Bu inanış çerçevesinden hareketle değerlendirildiğinde, 20. yüzyıl Alman edebiyatının, özellikle savaş dönemi edebiyatı açısından önde gelen yazarlarından Anna Seghers' de, yaşadığı dönem içerisinde türlü tarihi olayların tanığı olmuş ve bunu da sıklıkla eserlerinde işlemiştir. Seghers, içinde bulunduğu toplumu büyük gözlem gücüyle, kendi süzgecinden oldukça güzel bir şekilde geçirerek, toplum içinde meydana gelen olayları vurgulamış ve sosyalist gerçekçi kimliğinden hareketle, eserlerinde insanı ve maruz kaldığı sorunları ele alarak, bunları bütün çıplaklığı ve çarpıcılığı ile okuyucularına sunmuştur.

Almanya tarihi içerisinde hem ulusal, hem de uluslararası yankıları açısından önemli bir yere sahip olan Nazi hükümeti, birçok esere konu olarak hem edebi hem tarihi eserler arasında yerini almıştır. Seghers' in bu çalışmada incelenen romanları *Yedinci Şafak* ve *Ölümler Genç Kalır* adlı eserlerde, Nazi ideolojisi bütün ayrıntılarıyla anlatılmış, ağır eleştiri okları bu noktada yoğunlaştırılarak, toplumda meydana getirdiği yıkım gözler önüne serilmiştir. Mülteci olarak yaşamının zorluklarını, bu süreçte meydana gelen bürokratik engelleri, köksüz, bağısız, dilsiz ve vatansız yaşamının insan ruhunda ve psikolojisinde meydana getirdiği sorunları, Seghers ve birçok insan yaşamak zorunda kalmıştır. Buradan hareketle Hitler hükümetinin meydana getirdiği sürgün edebiyatının izlerini sürmeyi de ihmal etmemiş, yaşanan sıkıntılar *Transit* eserinin konusunu oluşturmuştur.

Savaş döneminde olduğu kadar sonrasında da birçok sorun açığa çıkmıştır. II. Dünya Savaşı'nı da yenilgiyle sonlandıran Almanya için tekrar ayağa kalkmak ve toparlanmak oldukça sancılı olmuştur. "*Bundan böyle sanatçılar, kuşaklar boyunca köreltilmiş halka bölünmez ve yaralanamaz bireyin ne demek olduğunu eserleriyle anlatmakla yükümlüdürler...*" sözüyle Seghers, yeniden dirilişe ve birlik beraberliğe karşı sanatçıların sorumluluklarının üzerinde durmuş, kendisi de eserlerinde bunlara kayıtsız kalmayarak elinden geleni yapmıştır. Savaşın insan zihninde, ruhunda ve psikolojisinde bıraktığı izleri ve hayata tutunma çabalarının da izini süren Seghers, birçok hikâyesinde

bunları dile getirmiş ve toplumun yeniden şekillenmesine ve toparlanmasına katkı sağlamıştır. Kendisi de türlü zorluklara göğüs germiş, ancak sanatçı olmanın toplum nezdindeki öneminin her daim bilincinde olarak, yaşananlar karşısında hiçbir zaman susmamış, kalemi en güçlü silahı olmuştur.

Bu çalışmada, Seghers'in *Yedinci Şafak*, *Transit*, *Ölüler Genç Kalır* ve *İlk Adımlar* adlı eserleri ele alınarak, savaş sırasında ve sonrasında açığa çıkan ve insan hayatını tesiri altına alan her türlü toplumsal sorun irdelenmiştir. Yaşanan zorlukların, sıkıntıların, sorunların, zorbalıkların ve faşizmin olanca çıplaklığıyla ele alındığı bu eserler, okuyucularında büyük izler bırakarak, onların da bu acılara ortak olmalarını sağlamıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Anna Seghers'in *Transit*, *Yedinci Şafak*, *Ölüler Genç Kalır* ve *İlk Adımlar* adlı eserlerinde ele aldığı toplumsal sorunları, ilgili olduğu dönemin şartları altında ele alarak açığa çıkarmak ve savaşın, şiddetin, zorbalığın, faşizmin ve ırkçılığın insan hayatına hükmedişinin ve nice canları yok edişinin resmini çizerek, insan yaşam hakkını elinden alan bu olayları bütün çıplaklığıyla yansıtmaktır. Yaşam hakkının, her türlü insani değerlerin, savaş başlığı altında nasıl çiğnendiğini aktararak, yazarın üzerinde durduğu bu sorunları dönemin özellikleri ışığında, en ince detayına kadar sergilemektir. Seghers'in eserlerinde değindiği toplumsal sorunlar hâlâ dünyanın birçok yerinde insan hayatında derin izler bırakmaya devam etmektedir. Bu nedenle savaşın hüküm sürdüğü her yerde karşımıza çıkan sosyolojik sorunlar, maalesef güncelliğini korumaya devam etmektedir. Burada da savaşın izleri, öncesi ve sonrasında yaşananlar ve insan hayatına maliyeti gözler önüne serilecektir.

Çalışmanın Önemi

İki büyük dünya savaşını en yıkıcı şekilde göğüsleyen Almanya, insanları tasviri mümkün olmayan acıları yaşamaya maruz bırakmıştır. Bunun sonucunda yaşananlar, toplumun mimarı ve gözlemcileri olan yazarlar tarafından oldukça yoğun bir şekilde kaleme alınarak, bu acılar en gerçekçi, en acı, en derin yönleriyle yansıtılmaya çalışılmıştır. Özellikle savaş dönemi yazarları, kendileri de yaşananların birer tanığı olduğundan, eserlerinde bu konulara oldukça sık yer vermiştir. Dönemin önemli kadın yazarlarından biri olan Anna Seghers' de kendisini topluma adayan bir sanatçı olarak ve

bu sanatçı kimliğinin kendisine yüklediği sorumluluğu üstlenerek, gerek savaş sırasında, gerek savaş sonrasında yaşananları büyük bir özveri ve gerçeklikle yansıtmaya ve toplumun yaralarını sarmaya çalışmıştır. Dönemin gerçeklerine, nasyonal sosyalizme, Hitler faşizmine, savaşın açığa çıkardığı en büyük sorunlardan birisi olan mültecilik sorununa eserlerinde sıklıkla yer vermiş yaşadığı çağa ayna tutmayı başarmıştır. Bu nedenle I. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan toplumsal sıkıntıları ve tarihin kara listesine adını yazdıran Hitler iktidarının sebep olduğu diğer gelişmeleri anlamak açısından önemli bir yere sahip olan Seghers'in eserleri, Alman edebiyatının unutulmaz eserleri arasındadır. Eserleri birçok ödül alan Seghers, özellikle *Yedinci Şafak* adlı eseriyle adını dünyaya duyurmayı başarmıştır. Ancak Türkiye'de, Alman savaş dönemi tarihi açısından çok fazla irdelenmeyen bu eserler, dönemin tesirlerini ve izlerini en gerçekçi şekilde yansıtmaları açısından büyük öneme sahiptir. Bu nedenle bu tez çalışmasında, Seghers'in eserleri ışığında tespit edilen ve üzerinde durulan konular tespit edilerek ortaya konmuştur.

Çalışmanın Yöntemi

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan gerek toplumsal gerek tarihi, gerekse politik, birçok insan kaynaklı olay ve sorun, edebiyata yansımış ve yazarlar tarafından edebiyat konusu olarak ele alınmıştır. Edebiyat ve yazarlar, yaşanan bu olaylardan yana nasibine düşeni mutlaka almıştır. Bu nedenle her yazar, yaşamış olduğu çevrenin, dönemin izlerini eserlerine yansıtarak, kendi ideolojik kimlikleriyle birlikte, karakteristik duygu ve düşüncelerini de eserleriyle ortaya koymuşlardır. Anna Seghers'de ele aldığımız bu dört eserinde dönemin önde gelen birçok yönünü, kendi ideolojik bakış açısıyla okuyucularına sunmuştur. Buradan hareketle bu çalışmada eser analizlerinden önce dönemi anlamak adına yazar ve tarih hakkında bazı bilgiler sunulmuştur. “Anna Seghers'in Eserlerinde Toplumsal Sorunlara Bakış” adlı çalışmanın ilk bölümünü, I. Dünya Savaşı'ndan sonra, yaşanan savaş sıkıntılarını kendi lehine çevirerek, arkasına büyük bir kitle almayı başaran Adolf Hitler'in, Alman ve dünya siyasi tarihi içerisindeki yeri, önemi ve II. Dünya Savaşı'na zemin hazırlayan ideolojisi olan nasyonal sosyalizm üzerinde durulacaktır. Versailles Antlaşması ile birçok açıdan sınırlandırılan ve büyük diyetler ödemesi beklenen Almanya'nın toplumsal ve siyasi panoraması ortaya konularak, 1933 yılında hükümeti devralan Nazilerin, 1945 yılında II. Dünya Savaşı'na

kadar geçen süreçte yaptıkları mercek altına alınacaktır. Aynı zamanda, yazarın sürgün yaşamı, Alman sürgün edebiyatı, sürgün edebiyatının önemli temsilcileri, sürgün edebiyatında işlenen genel temalar da savaşın açığa çıkardığı en önemli sonuçlar arasında olduğundan bu bölümde ele alınacaktır. Böylece çalışmanın temelini oluşturan ve bu dönem çerçevesinde kaleme alınan Seghers'in eserleri ve çizdiği toplumsal resim daha açık bir şekilde anlaşılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünü, yazarın hayatı, eserleri, Seghers'in toplumcu yönü, Anna Seghers'in eserlerinin genel özellikleri ve incelenen eserlerin kısa zetleri oluşturmaktadır.

Çalışmanın son bölümünü ise, Seghers'in savaşın ağları ile bezeli olan ve dönemi yansıtması açısından büyük bir öneme sahip olan dört ayrı eseri *ller Genç Kalır*, *Yedinci şafak*, *Transit ve İlk Adımlar*, savaşın toplumda meydana getirdiği sorunlar çerçevesinde incelenecektir. Bu sorunlar,

- 1) Bürokrasi Kısılacında Yaşam ve Mültecilik Sorunsalı
- 2) Irkçılık ve Sömürgecilik Sorunu
- 3) Toplumsal Bir Sorun Olarak Nasyonal Sosyalizm ve Faşizm
- 4) Yabancılaşma ve Yalnızlık Sorunu
- 5) Savaşın İnsan Hayatına Etkileri ve lm İmgesi Sorunu
- 6) Toplumsal sorunların toplumsal ve bireysel hayata etkisi olmak üzere altı ayrı başlık altında ele alınarak eserler ışığında incelenecektir.

Sonuç kısmında ise yapılan çalışma, bir bütün şeklinde özetlenecek ve bu bağlamda varılan nokta açıklanacaktır.

BÖLÜM 1: ANNA SEGHERS'İN ESERLERİNİN TOPLUMSAL ve TARİHSEL ARKA PLANI

Bu çalışmada incelenen eserleri ve bu bağlamda incelenen toplumsal sorunları daha iyi idrak edebilmek için, eserlerin tarihi arka planını oluşturan 1933-1945 yılları arasında Almanya'da meydana gelen siyasi yapıyı ortaya koymak büyük önem taşımaktadır. Ancak herkesçe bilinen bir gerçek vardır ki, o da hiç bir tarihi olay, öncesinde yaşananlardan soyut olarak bir anda tezahür etmez. Her bir tarihi ve siyasi olay, bir önceki ve bir sonraki dönemle bağlantılı olarak gelişir. Buradan hareketle gerek Alman toplumuna, gerekse dünya topluluklarına büyük acılar yaşatan Adolf Hitler ve savunucusu olduğu nasyonal sosyalizm düşüncesinin, ortaya çıkışındaki en büyük etken de hiç şüphesiz, I. Dünya Savaşı ve sonrasında meydana gelen gelişmeler olmuştur. Bu nedenle I. Dünya Savaşı'nı hazırlayan olayları ve sonucunda meydana gelen gelişmelerin Almanya üzerindeki etkilerini ortaya koymak faydalı olacaktır.

1.1. I. Dünya Savaşı ve Toplumsal Etkileri

Geçmiş dünya tarihi içerisinde en büyük savaşlardan birisi olan ve ardından ikinci bir savaşın başlamasına sebebiyet veren I. Dünya Savaşı da, öncesinde meydana gelen bir takım olayların sonucunda başlamıştır. Bu savaş durduk yere patlak veren bir gelişme olmamıştır. Bütün dünyayı tesiri altına alan 1789-1815 yılları arasında Avrupa'da büyük yankılar uyandıran Fransız İhtilali'nin ve sonrasında açığa çıkan siyasal fikir akımlarının I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasındaki etkenlerden biri olduğu söylenebilir. Bu savaşın filizleri, 1815 ve 1915 yılları arasında meydana gelen siyasal gelişmelerde yeşermiştir. 1815-71 yılları arasında Fransız İhtilali'nin açığa çıkardığı fikirselsel akımlar etkili olmakla birlikte, 1871-1914 yılları arasında ise milliyetçilik hareketlerinin domine ettiği kuvvet yapılarının, Avrupa'da meydana getirdiği uluslararası ilişkiler ve değişimler söz konusudur. Savaşa yaklaşılacak bu dönem içerisinde Alman ve İtalyan milli birliklerinin kurulması ve Alman İmparatorluğu'nun güçlü bir yapı olarak sivrilmesi dikkat çekmektedir. Siyasi ilişkilerde ortaya çıkan değişiklikler ve endüstrileşmenin hızla gelişmesiyle büyük devletler arasında açığa çıkan sömürgecilik arayışları, dünyayı 1914 yılında genel bir savaşın içine çekmiştir (Armaoğlu, 2010:21,39).

20. yüzyılın başlarına gelindiğinde, Avrupa'daki büyük devletler ikiye bölünmüş bir hal alır. 1904 yılında İngiliz ve Fransız anlaşmasıyla birlikte Üçlü İtilaf ve Üçlü İttifak blokları oldukça gergin bir zemine oturur. Karada büyük bir güce sahip olan Rusya ve Fransa, dünyadaki en büyük deniz gücüne sahip olan İngiltere'yi de yanına alarak, Almanya'ya karşı durur. Almanya bunun üzerine hem karada hem de denizde gücünü arttırmak için yoğun bir silahlanma girişiminde bulunur. Almanya ve müttefiki Avusturya'nın hızla silahlanmaya geçmesi, İngiltere'yi de hareketlendirerek bir silahlanma yarışı başlatır. Bunun sonucunda her iki taraf da kendi üstünlüğünü ispatlamaya çalıştığı için, oldukça sert münasebetler ortaya çıkarak, küçük sorunlar büyüyerek büyük krizlere sebep olur. İyice gerilen bu siyasi atmosfer içinde, 28 Haziran 1914 günü Avusturya-Macaristan veliahtı Arşidük François Ferdinand'ın Princip adlı bir Sırp tarafından öldürülmesi, I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesine sebep olur. Bu olay ile birlikte Avusturya'nın Balkanlar yüzünden aralarında zaten bir gerginlik olan Sırbistan'a savaş açması, Rusya'nın Sırbistan'ın, Almanya'nın da Avusturya'nın yanında yer alması, çok kısa bir sürede dünya çapında bir savaş ortamı oluşmasına neden olur (Armaoğlu, 2010:60,61,132).

Üç yıldır devam eden savaş, hem kamuoyunu hem de savaşan tarafları artık iyice zorlamaya başlamış ve ciddi biçimde yormuştur, zira hâlâ bir anlaşma oluşmamıştır. Uzayan savaş yaşam koşullarını da ciddi ölçüde etkilemiş ve savaşın sona ermesi için duyulan istek hızla artmıştır. Savaş hem Avusturya, hem de Almanya'ya artık iyiden iyiye ağır gelmeye başlamıştır. Bunun sonucunda her iki ülke de 1917 yılı yazında barış teşebbüslerinde bulunmaya başlamışlardır. Ancak barış şartları üzerinde anlaşma gerçekleştirilemediğinden bir türlü sonuç alınamaz hale gelinmiştir (2010:179). Böyle bir atmosferde Amerika Cumhurbaşkanı Woodrow Wilson, 8 Ocak 1918'de verilen bir kongrede barışın temel ilkelerine dair 14 madde belirtmiştir. Bu ilkeler de toprak sınırları milliyetler ilkesine göre belirlenecektir ve böylece genel bir barış sağlanacaktır.

- 1) Açık barış antlaşmaları yapılacak ve uluslararası ilişkiler şeffaflaşacak.
- 2) Savaşta ve barışta denizler serbest olacak.
- 3) Ekonomik engeller kaldırılacak.
- 4) Milli silahlanmaların azaltılması için gerekli garantiler verilecek.

- 5) Sömürgeler ilgili halkların menfaatleri doğrultusunda tarafsızca ve özgürce çözümlenecek.
- 6) Rusya toprakları boşaltılacak.
- 7) Belçika'ya tam ve bağımsız egemenliği verilecek.
- 8) İşgal altındaki Fransız toprakları boşaltılacak ve Alsace-Loren meselesi çözümlenecek.
- 9) İtalya'nın sınırları milliyet prensibine göre düzenlenecek.
- 10) Avusturya Macaristan İmparatorluğu halklarına gelişme imkânları verilecek.
- 11) Romanya, Sırbistan ve Karadağ toprakları boşaltılacak ve Sırbistan'a yeniden mahreç verilecek.
- 12) Osmanlı İmparatorluğunun Türk olan bölgelerinin egemenliği sağlanacak ve boğazlar bütün milletlere açık olabilecek.
- 13) Bağımsız bir Polonya devleti kurulacak.
- 14) Bir milletler teşkilatı kurularak, büyük, küçük bütün devletlerin siyasi bağımsızlıkları ve toprak bütünlükleri korunacaktır.

Ancak Wilson bunların tamamını etkinleştiremedi ve beklediği ilgiyi göremedi (Müller, 1994:220).

Almanya'nın savaştaki belirsiz durumu ve bir türlü sonuç vermeyen barış girişimleri Almanya'yı da kendi içerisinde bir bunalıma sürüklemiş ve sosyalistler tarafından çıkartılan ayaklanmalar baş göstermiştir. Bu ayaklanmalar sonucunda 9 Kasım 1918'de Başbakan Max de Bade İmparatora danışmaksızın II. Wilhelm'in tahttan indiğini ilan ederek, Başbakanlığı sosyalistlerden Ebert'e devretmiştir. Ebert'te aynı gün Reichstag'da Alman Cumhuriyeti'ni ilân etmiş ve böylece İkinci Reich devri de tarihe karışmıştır. Almanya 11 Kasım 1918'de Rethondes'da mütarekeyi kabul etmiştir. Savaş nezdindeki barış antlaşmaları 32 devletin temsilcilerinin katılımıyla düzenlenen Paris Barış Konferansı'nda hazırlanmıştır. Ancak bu konferansa hâkim olan devletler Amerika, Japonya, İngiltere, Fransa ve İtalya'dır. Bu ülkelerin hepsi kendi menfaatlerini en iyi şekilde koruma çabasındaydılar. Fransa Almanya'yı bir daha toparlanamayacak ve

başkaldıramayacak bir dereceye getirmek istiyor, aynı şekilde İngiltere de Almanya'nın donanma gücünü yok etmeyi amaçlayarak, bir daha Avrupa dengesini bozacak girişimlerde bulunmasını engellemek istiyordu. Bu nedenle ağır şartlar ileri sürülen Versailles Antlaşması hazırlanarak 7 Mayıs 1919'da Dışişleri Bakanı Brockdorff-Rantzau başkanlığındaki Alman Delegasyonuna verilmiş ve 28 Haziran 1919'da Versailles Sarayı'nda 440 maddelik bir antlaşma imzalanmıştır (Armaoğlu, 2010:186-188).

1.1.1. I. Dünya Savaşı'nın Alman Toplumuna Etkileri

I. Dünya Savaşı'nın neredeyse tek sorumlusu olarak gösterilen Almanya'ya, siyasi, ekonomik, coğrafi ve askeri alanlarda büyük yaptırımlar uygulanarak, ciddi kayıplar yaşanması sağlanmıştır. Savaş sonrasında meydana gelen işsizlik sorunu ve ekonomik sıkıntı toplum tabanında büyük sorunlara yol açarak yaşamı önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Buna sebebiyet veren Versailles Antlaşması savaş sonrasında Almanya'yı hem diplomatik, hem de toplumsal anlamda büyük sorunlarla yüz yüze getirmiştir. Bu nedenle bu anlaşma, sonrasında açığa çıkardığı yansımaları açısından Alman siyasi tarihi içerisinde büyük bir öneme sahiptir.

1.1.2. Versailles Antlaşması ve Toplumsal Sonuçları

Bu antlaşmanın 26 maddelik ilk kısmında Milletler Cemiyeti Paketi yer almaktadır ve Almanya bunları koşulsuz kabul etmiştir. Ondan sonra yer alan esas noktalar belli başlıklar altında derlendiğinde ortaya çıkan önemli unsurlar şunlardır:

Sınırlar: Almanya, Belçika'ya Eupen, Malmedy ve Moreset'yi; Fransa'ya Alsace ve Lorraine'yi ve Saar bölgesini, Polonya'ya Poznan ile Batı Prusya verilerek, Dantzig serbest şehir olarak akıbeti Milletler Cemiyeti'ne bırakılmıştır.

Siyasal Hükümler: Almanya Belçika'nın tarafsızlığını kabul edecek, Ren nehrinin doğu ve batı kıyılarında 50 kilometrelik bölümünde askeri tahkimat yapamayacak, Avusturya ile birleşmeyecek, Avusturya, Çekoslovakya ve Polonya'nın bağımsızlığını kabul edecektir.

Sömürgeler: Almanya bütün deniz aşırı topraklarından vazgeçecek ve buralarda Milletler Cemiyeti kontrolünde yeni sömürgecilik rejimleri (manda rejimi) kurulacaktır.

Silahsızlanma: Almanya'da mecburi askerlik kaldırılarak Alman ordusunun sayısı 10000 kişi ile sınırlandırılacak ve Almanya deniz altı ve uçak yapamayacak. Bütün gemilerini müttefiklere teslim edecektir.

Tamirat Borçları: Almanya savaş tazminatı ödeyecek. Daha sonra Milletlerarası Komisyon tarafından belirlenen bu miktar 1921'de 56 milyar Dolar iken, daha sonra 33 milyar Dolar olarak tayin edilmiştir. Ancak bu borç Almanya için ödenemeyecek derecede falaydı ve bu nedenle de Almanya büyük bir ekonomik sorunla karşı karşıya kalmıştır (Armaoğlu, 2010:189).

Alman toplumu bu antlaşmayı imzalayanların Almanya'ya ihanet ettiklerine inanarak onları hain olmakla itham etmişlerdir. Toplumda meydana gelen bu huzursuzluk ve hoşnutsuzluk birçok ayaklanmayı da beraberinde getirmiştir. 1920'li yıllarda Almanya'da ortaya çıkan ekonomik ve siyasi sorunların temelinde yer alan Versailles Antlaşması, aynı zamanda Nazilerin başa geçmesine temel oluşturmuş ve en nihayetinde Adolf Hitler liderliğindeki bu yeni hükümet yeni bir savaşın kapılarını aralamıştır. Açığa çıkan bu yeni savaş da Almanya için tekrar hezimet ile sonuçlanmış ve toplum maddi manevi büyük yaralarla baş başa kalmıştır. Almanya halkı ve savaştan etkilenen diğer halklar büyük sıkıntıları sırtlanmak zorunda kalmıştır.

1.2. 1919-1933 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal ve Toplumsal Gelişmeler

1919 Versailles Antlaşması'ndan sonra yoğun bir ekonomik buhran yaşayan Almanya'da meydana gelen sağ ve sol ayaklanmalarından dolayı, II. Wilhelm kaçmak zorunda kalmış ve Hollanda'ya sığınmıştır. Ocak 1919'da sosyal demokratlar tarafından kurulan koalisyon hükümetinin başına geçen Friedrich Ebert Versailles' den geriye kalan birçok sorunla baş etmek zorunda kalmıştır. Antlaşma kapsamında azaltılan ordu askerlerini büyük bir işsizlik sorunu karşılamıştır. Ödenmek zorunda olan savaş tazminatı da hükümeti büyük bir mali sorunla baş başa bırakmış ve hükümet savaş mağdurlarına söz verdiği desteği gerçekleştirilmede bir hayli zorlanmıştır. Hükümet yaşanan finansal sıkıntıları, sürekli para basarak ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Diğer ülkeler ekonomik anlamda sınırlamalar getirirken, Almanya para arzını sürekli arttırarak ekonomik büyümeyi amaçlamıştır. Ancak bu çözüm yolu sadece kısa bir süreliğine bir rahatlama meydana getirmiştir. 1921 yılında enflasyon yeniden yükselmeye başlamış ve Merkez Bankası'nın sürekli olarak para arzını arttırması, paranın değerini azaltmış ve

hiper enflasyon oluşmuştur. Açığa çıkan bu olumsuz ekonomik koşullar altında tazminat borcunu ödeyemeyen Almanya, Fransa'yı tekrar karşısına almış ve bu durum Fransa'nın Ruhr bölgesini işgal etmesi sonucunu doğurmuştur. Endüstri açısından Almanya'da büyük bir önem teşkil eden bu bölgenin işgal edilmesi, Almanya'nın ticaret dengesini bir hayli zedelemiş, Alman parasının değeri iyice azalmış ve fiyatlar da tam aksine artmıştır. Halk da değersizleşen para karşılığında mallarını ortaya koymaktan kaçınır bir duruma gelmiştir. Enflasyon Reichsbank'ın yerine kurulan Rettenbank'ın müdahaleleriyle gerilese de işsizlik büyük bir sorun olarak ülkedeki yerini almıştır (Köse, 2015:15-20).

1.2.1. Weimar Cumhuriyeti

1919-1933 yılları arasındaki Almanya'da hüküm süren bu cumhuriyet yönetimi adını, yeni bir anayasa oluşturmak için toplandığı kent olan Weimar'dan alır. II. Wilhelm'in tahtı bırakması ile birlikte Friedrich Ebert devlet başkanlığını devralır ve Weimar anayasası kabul edilir. 1925 yılında Cumhurbaşkanı'nın vefatıyla bu kez siyasi mücadeleyi kazanan Feldmareşal Von Hindenburg olur. Ekonomik alanda yeni kanunlar çıkarılarak, dış siyasette barışın korunması hedeflenir. Ancak 1929'da patlak veren mali buhran Almanya'yı büyük ölçüde etkiler. Bu olumsuz koşullar siyasi rekabeti kızıştırmaya devam eder. Bu karmaşanın gölgesinde meydana gelen 1932 seçimleri Hindenburg için zorlu olsa da seçimi kazanır. Ancak bütün bu koşulları kendisi için bir fırsata dönüştüren Adolf Hitler'in partisi Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nde önemli sayıda oy alır (Deutscher Bundestag Referat, 1998:236-39).

1.3. Adolf Hitler ve Toplumsal Etkileri

Adolf Hitler, 20 Nisan 1889 tarihinde Almanların yoğunlukta olduğu [Avusturya-Macaristan İmparatorluğu](#)'na bağlı [Yukarı Avusturya](#)'nın [Braunau am Inn](#) kasabasında gümrük memuru olan [Alois Hitler](#) ve Alois'in üçüncü eşi [Klara Pölzl](#)'ün oğlu olarak dünyaya gelir. Alois'in altı çocuğundan dördüncüsüdür. Avusturya vatandaşı olarak doğan Adolf, daha sonra 1925'te Avusturya vatandaşlığından çıkar. İlk tahsiline doğduğu kasabada başlayan Hitler, orta tahsiline Lin şehrinde devam eder. Memur olmasını isteyen babasının aksine Hitler, ressam olmak ister. On üç yaşında babası tüberküloz nedeniyle hayatını kaybeder. Hitler, ağır bir ciğer hastalığı geçirdiği için bir yıl kadar okuldan ayrı kalır, akabinde yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle okula geri dönemez. An-

nesine bakma sorumluluğuyla inşaatta işçi olarak çalışmaya başlar, ancak çizmeye devam eder. Kendisine bağlanan yetim aylığıyla geçinen Hitler, annesi de hastalanınca mali sıkıntılardan dolayı Viyana'ya gitme kararı alır. 1907 yılında ressam olma umuduyla başvurduğu Viyana Güzel Sanatlar Akademisi tarafından, ressamlığa uygun olmadığı sebebiyle reddedilir. On dokuz yaşındayken annesini göğüs kanserinden dolayı kaybeder. 1908'de tekrar başvurduğu akademi, onu yeniden reddeder ve o da artık ressamlık umudunu yitirir. Yetim maaşının kendi payına düşen kısmını da kardeşi Paula'ya veren Hitler, 21 yaşındayken halasından kalan az miktardaki miras parasının da bitmesiyle 1909'da evsizler yurduna yerleşir. Posta kartlarından kopyaladığı manzara resimlerini, dükkânlara ve turistlere satarak geçinmeye çalışan Hitler, 1910 yılında, çalışan fakir adamların kaldığı bir eve yerleşir.

Hitler, Lanz von Liebenfels'in ırkçı ideolojileri ve antisemitizm hakkındaki yazılarından ve Viyana Belediye Başkanı, aynı zamanda Hıristiyan Sosyal Partisi'nin kurucusu Karl Lueger ve Georg Ritter von Schöenerer gibi politikacıların yarattığı polemiklerden etkilenir. Mimariyle ve Houston Stewart Chamberlain'ın yazılarıyla daha da ilgilenmeye başlar. Mayıs 1912'de, Münih'e gider. Münih'e gitmesi, bir süreliğine Avusturya'daki askerlik görevinden kaçmasını sağlasa da, daha sonra Avusturya ordusu tarafından tutuklanır. Yapılan fiziksel inceleme ve pişmanlık savunması sonrasında askerlik için elverişsiz sayılan Hitler'in, Münih'e dönmesine izin verilir. Buna rağmen Ağustos 1914'te Almanya I. Dünya Savaşı'na girdiğinde, acilen Bavyera Kralı III. Ludwig'den Bavyera alayında savaşmak için izin ricasında bulunur ve isteği kabul edilir. Böylece Hitler gönüllü olarak Bavyera ordusuna katılmış olur.

Görevini yaparken gösterdiği sürati ve başarısı nedeniyle ilki Aralık 1914'de İkinci Sınıf Demir Haç ve diğeri de Ağustos 1918'de ve onbaşı düzeyindeki bir askere nadir olarak verilen bir onur olan Birinci Sınıf Demir Haç olmak üzere iki askerî nişan alır. Üst rütbeli askerlere verilen bu iki madalyayı kazanabilen tek onbaşı, Adolf Hitler'dir.

Ekim 1916'da Fransa'nın kuzeyinde bacağından yaralanan Hitler, Mart 1917'de ön saflardaki görevine geri döner. Hitler, düşman ateşiyle yaralanması nedeniyle aynı yıl Gazi Nişanı alır.

15 Ekim 1918'de savaşın sona ermesinden kısa bir süre önce, Hitler zehirli gaz saldırısından dolayı geçirdiği geçici körlük nedeniyle, savaş meydanındaki askerî hastaneye

götürülür. Almanya'nın yenilgiyi kabul etmesi onu büyük bir şoka uğrattır. Yahudileri, kendi tanımladığı ari ırkın doğal düşmanları olduğunu iddia etmeye başlar ve Alman İmparatorluğu'nun askerî yenilgisinin ve sonuç olarak ortaya çıkan ekonomik problemlerin de suçlusu olarak görür.

Hitler, savaş sonrası 1919 yılında Alman İşçi Partisi'ne girer ve partinin adını Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi olarak değiştirir. 1923 yılında hükümete karşı düzenlediği Birahane Darbesi girişimiyle tutuklanır ve dokuz ay hapis yatar. Cezaevinden çıktıktan sonra dönemin içinde bulunduğu olumsuz şartları kendi lehine çevirerek siyasette daha emin adımlar atmaya başlar. Yürüttüğü propagandalar sonucunda, 1930 seçimlerinde 6 milyon oy alarak partisini ülkenin ikinci partisi yapmayı başarır. 1932 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimini Hindenburg karşısında kaybetse de, Ocak 1933 yılında içinde bulunduğu baskıya daha fazla dayanamayan Hindenburg tarafından, Alman şansölyeliğine getirilir. 1934 yılında Hindenburg'un ölümünün ardından Şansölyelik ve Cumhurbaşkanlığı görevlerini birleştirir ve Almanya'nın Führer ve Reichkanler'i (Önder ve Şansölye) olur.

Alman yaşama alanını genişletme düşünceleri, onun II. Dünya Savaşı'nın ateşini yakmasına sebep olur. Ancak 1939 yılında başlayan savaş 1945 yılında Almanya'nın yenilgisiyle son bulur. Savaş sonucunda Almanya'nın yenilgisinin kesinleşmesi ve ümitsizliğin iyice artması üzerine, 30 Nisan 1945'te Berlin'de eşi Eva Braun'la birlikte intihar etmeye karar verirler. Kendilerini bir odaya kaparlar ve önce Eva Braun içinde siyanür bulunan bir kapsülü ısırır ve zehir saniyeler içinde etkisini gösterir, hemen ardından ise Hitler bir siyanür kapsülünü ısırır ve eş zamanlı olarak tabancayla sağ şakağına ateş eder. Kendi isteğiyle Führerbunker bahçesinde benzinle cesetleri bombaların neden olduğu bir çukura yerleştirilip yakılır (Köse, 2015:29-35).

Adolf Hitler her ne kadar başlarda Alman toplumu için büyük bir umut olarak doğsa ve desteklense de, sonrasında meydana getirdiği ayrıştırma, savaş ortamı, faşizan uygulamaları ve ırkçı politikaları nedeniyle kendi toplumuna büyük zararlar vermiş, açığa çıkardığı yeni bir savaşla milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuş, birçok şehir yerle yeksan olmuştur.

1.4. 1933 - 1945 Yılları Arasında Almanya'nın Siyasi Durumu

1.4.1.Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi ve Toplumsal Etkileri

Almanya I. Dünya Savaşı'nda yenilince imparatorluk yıkılmış ve yerine Weimar Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu Cumhuriyet dönemi içerisinde daha sonra Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi adını alan parti, ilk olarak 35 yaşındaki savaş gazisi aynı zamanda çilingir olan Anton Drexler'in ve Gaeteci Karl Harrer'in önderliğinde 1919 yılında Münich'te kurduğu Alman İşçi Partisi olarak ortaya çıkar. Nasyonal sosyalist bir dünya görüşünü benimseyen kurucular, Alman milliyetçiliği içinde bir politika izleyerek, Yahudiler ve uluslararası güçler tarafından engellenen, ekonomik olarak ise anti-Marksist bir sosyalizm uygulama düşüncesindedirler. O sıralarda Alman ordusu adına çalışan ve henüz 30 yaşında olan Adolf Hitler oluşan bu yeni parti adına devlete rapor hazırlamak için dâhil olduğu partinin düşüncelerinden etkilenir ve üyelerinden birisi olur. Coşkulu konuşma üslubuyla kısa sürede herkesi etkisi altına almayı başaran Hitler, kendisini artık tamamen siyasete adamaya başlamış ve her ne kadar Karl Harrer tarafından uygun bulunmasa da, partinin diğer kurucularından olan Drexler tarafından desteklenmiştir. Bunun üzerine Harrer istifa etmiş ve Hitler daha aktif bir rol üstlenmiştir. 1920 yılında açıklanan 25 maddelik parti programları ile birlikte Alman İşçi Partisi ilk toplantısını gerçekleştirerek, artık siyasi bir parti olma yolunda hızla ilerlemiş ve partinin ismi "Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi" olarak değiştirilmiştir. (Köse, 2015:188)

Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi genel anlamda bütün Almanların birleşmesini, Versailles Antlaşması'nın feshini, daha fazla toprak talebi, Alman olmayanların ve bütün yabancıların, Yahudilerin ülke sınırından ihracı üzerinde durmaktadır.

Hitler siyasi anlamda kitlelerin milliyetçi duygular altında birleşmesi, Almanların ırksal üstünlüğü düşüncesinin benimsenmesi, Almanya içerisindeki yıkıcı unsurların özellikle Yahudilerin yok edilmesi ve Almanya'nın bir dünya gücüne dönüşmesi kapsamında propagandalarını etkinleştirmeye başlamıştır (Caplan, 2012:48).

29 Temmuz 1921'de Parti başkanlığını Drexler'den devralan Hitler nasyonal sosyalizmi, partinin resmi ideolojisi haline getirmiştir. 1923 yılında parti üye sayısını iyiden iyiye arttıran Hitler, partinin silahlı kanadı olan Sturmabteilung (Fırtına Bölüğü-SA) örgütü

ve nasyonal sosyalistler ile eski bir komutan olan Erich Ludendorf'un da desteği ile Münich ve Bavyera eyaletinin yönetimini ele geçirmek için tarihi kayıtlara Birahane Darbesi olarak geçen bir darbe yapmış ancak başarısız olmuştur. Bu darbe sonucunda 5 yıl hapis cezası almasına rağmen sadece 9 ay hapis yatmıştır. Hapiste kaldığı dönem içerisinde kendi hayatını, siyasi düşüncelerini ve nasyonal sosyalist öğretilerini açıkladığı kitabı *Mein Kampf*'ı (Kavgam) yazmıştır. Bu kitabın parti üyelerince okunması zorunlu tutulmuştur. 1924 ve 1929 yılları arasında gerçekleşen seçimlerde her ne kadar başarısız olsa da, üye sayılarını arttırmaya devam etmiş, politik duruşları halk içerisinde hızla yayılmış ve destek toplamışlardır. I. Dünya Savaşı'nın yenilgisiyle son derece gururu zedelenen ve etkilenen Alman halkına, yeni devletten memnun olmayanlara, anti Marksistlere ve ekonomik sıkıntı yaşayan halka yepyeni ve güçlü bir Almanya vaat etmiştir. Alman İmparatorluğu'nun güçlü mirasına ve Alman halkının birliğine her defasında vurgu yapmıştır. 1929'da ortaya çıkan dünya ekonomik krizini de kendi lehine çevirmeyi başaran Hitler, 1930 seçimlerinde % 18.3 oy ile Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nden sonra ikinci büyük parti olmuş ve milletvekili sayısını 12'den 107'ye çıkartmıştır. Bunu takip eden 1932 genel seçimlerinde de toplam oyların % 37.4' ünü alan Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi, parlamentoda çoğunluğu sağlayamasa da, en çok sandalye sayısına sahip olan parti olmuştur. Siyasi istikrarsızlıklarla yüz yüze kalan Almanya'da milliyetçi ve kapitalist çoğunluk tarafından desteklenen Hitler, Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg tarafından 30 Ocak 1933 tarihinde Reichskanzler (İmparatorluk Şansölyesi) olarak atanmıştır. Birkaç ay sonra yapılan 5 Mart 1933 seçimlerinde ise Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi oyların % 43.9' unu alarak iktidarlıklarını sağlamlaştırmıştır (Caplan, 2012:62-64).

Bu parti ile birlikte siyasi emeline kavuşan Nazizm, insanların içine kelimelerle, cümlelerle tek tek işleyerek, kalpleri mühürleyerek mekanik ve bilinçsizce dağılmış ve desteklenmiştir. Hitler kusursuz hitabeti ile dili korkunç bir şekilde kendi ideolojisi çerçevesinde kullanışlı bir hale getirerek, en kuvvetli propaganda aracı olarak kullanmayı başarmış ve büyük bir kitleyi arkasına alarak partisini iktidar yapmayı başarmıştır (Klemperer, 2013:25,26).

Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarında meydana gelen şiddet olayları, isyanlar, ekonomik buhranlar ve istikrarsızlık gibi sıkıntılar, Nazi partisinin halkı kendi

merkezinine çekmesini kolaylaştırmış ve 1933 yılında kendisini iktidar yapan kitleyi etkilemeyi başarmıştır. Bu nüfuzun en büyük sebepleri arasında ulusal yenilenme ve ekonomik toparlanma, sosyal barışı ve düzeni yeniden kurma vaatleriyle birlikte, her türden seçmene sunduğu muğlak propagandaları yer almaktadır. Ian Kershaw'ın dediği gibi kriz Hitler'in oksijeni olmuş ve bundan oldukça nemalanmıştır (Caplan, 2012:26).

İktidarı ele geçirdikten sonra nasyonal sosyalizmi, yaşamın her alanına empoze etmeye başlayan Hitler, devletin ve halkın her türlü iradesini kendi diktatörlüğu altında birleştirmiş ve karşısında duran her türlü gücü şiddetle bastırma ve yok etme yoluna gitmiştir. Weimar Cumhuriyeti'ne uluslararası güçler tarafından empoze edilen ekonomik, siyasi ve askeri yaptırımlarla savaşarak, devleti daha güçlü bir hale getirmek için çalışmalara başlamıştır. Bu bağlamda çalışma, eğitim, öğretim alanları Nazi ideolojisine uygun bir hale dönüştürülerek yeniden örgütlenmiştir. 1933'te çıkartılan kanun ile bütün partiler kapatılmış ve Nazi diktatörlüğu Adolf Hitler liderliğinde kurulmuştur. Hitler gençliği adı altında kurulan örgütlenmelerle toplum gençleri Nazi ideolojileri altında eğitilmiştir. Militarist kanadını oluşturan SS (Schutz Staffeln-Koruma Birlikleri) ve SA(Sturm Abteilung-Fırtına Bölüğu) teşkilatlarına olağanüstü yetkiler verilerek, Nazi karşıtları, Yahudiler ve komünistler toplama kamplarına kapatılmıştır. Sanayi alanında da yetkiyi ele alan NSDAP(National Sozialistische Deutsche Arbeit Partei), gizli polis teşkilatı Gestapo(Geheime Staatspolizei) aracılığı ile de, halkın ve ülkenin tamamında ortaya çıkan faaliyetleri yakın çembere almıştır. Versailles Antlaşması'nın Almanya 'ya yüklediği yaptırımları zamanla bertaraf ederek gizli bir silahlanma yoluna giden Naziler, Almanların birleştirilmesi ve büyük bir Alman İmparatorluğu kurma kapsamında işgallere başlayarak yine bütün dünyaya yayılacak olan yeni bir savaşın kıvılcımlarını ateşlemiştir (Armaoğlu, 2010:299).

1.4.2. Nasyonal Sosyalizm Düşüncesinin Toplumsal Etkileri

İlk başlarda pek tanınmayan bir düşünce biçimi olan nasyonal sosyalizm, çok geçmeden Alman siyaseti tarihinde bir dönüm noktası haline gelmiş ve 1933-45 yılları arasında siyasi bir kimliğe bürünmüştür.

Alman düşünce tarihi süresince Luther'den Nietzsche'ye kadar birçok yazar göz önüne alınarak yapılan incelemelerde bir takım araştırmacılar, Nazizm ideolojisinin temellerine çok daha eskilerde rastlandığını ileri sürmektedir. Nazi ideolojisinin içinde

barındırdığı, halkın büyük bir lidere itaat etmesi, Alman ırkının üstünlüğü, gücün halklardan önce geldiği ve Yahudi düşmanlığı gibi birçok düşüncenin, Alman kültürü içerisinde var olduğunu ortaya koymuşlardır (Caplan, 2012:25-26).

Adolf Hitler'in nasyonal sosyalizm düşüncesi iki temel noktaya dayanmaktadır. Birincisi Antisemitizm(Yahudi karşıtlığı) ve ari ırk düşüncesi, ikincisi de Lebensraum(yaşama alanı) kavramıdır. Nazizm'in en başından beri en temel ve değişmeyen ilkesi olan Antisemitizm her ne kadar 1930'ların başında siyasi propagandalarında stratejik olarak vurgulanmasa da, iktidarı ele geçirdiklerinde korkunç bir intikam duygusuyla bir soykırım yaratacak seviyeye ulaşmıştır. Hitler'in siyasi yazılarında ve siyasi miras olarak kaleme aldığı birçok yazılarında bu düşüncesinden asla vazgeçmemiştir. Diğer önemli bir unsur olan Lebensraum düşüncesinin, II. Dünya Savaşı'nın en büyük sebeplerinden birisi olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Zira Hitler, Almanya'nın ve Doğu Avrupa'da yaşayan Almanların bir Alman İmparatorluğu (Dritte Reich) altında birleştirilmesi gerektiğini düşünüyordu. Bu da onun Polonya, Avusturya ve Çekoslovakya gibi Almanların yaşadığı ülkeleri işgal etmesinin gerekçelerini oluşturuyordu. Böylece devlet tek bir homojen yapı altında toplanarak kurulacak ve büyük bir ülke oluşturulacaktı. Bunun engellenmesine neden olan her türlü unsur şiddetle bastırılacak ve aksine asla izin verilmeyecekti. Bu noktada bu homojenliği bozan unsur olarak görülen Yahudiler, toplumdaki ihraç edilecek, zayıf ve yozlaşmış olan her türlü unsur saf dışı bırakılacaktı. Sadece ırksal açıdan uygun olanlar evlenebilecek ve ari bir ırk meydana getirilecek, kısır olanların boşanmasına izin verilecekti. Üçüncü Alman İmparatorluğu ortaçağ ve öncesindeki Cermen kabilelerinde yaşayan saf ve bozulmamış ırkına yeniden kavuşacaktı. Antisemitizm kavramını ilk kullanan Alman yazar Wilhelm Marr'dır. Marr, yaklaşık iki bin yıl boyunca Yahudilere karşı uygulanan ayrımcılığa hatta cinayetlere sebebiyet veren Yahudi düşmanlığı düşüncesini, yaşanan her türlü zorluğun ve sıkıntının tek nedeni olarak görmüştür ve Almanların hayatında meydana getirdikleri yıkıcı etkileriyle mücadele etmiştir. Yahudilere karşı düşmanlık fikri 1897 yılı ve sonrasında Viyana'nın belediye başkanı olan Karl Lueger tarafından da benimsenip, vurgulanmıştır. O sıralarda Lin ve Viyana'da yetişen Adolf Hitler de bu tarz düşünceleri benimseye başlamış ve bu düşünce başında olduğu partinin temel düşünceleri arasında yer almıştır (Caplan, 2012:27-30,32).

Yüzyıllar boyunca büyük haksızlıklara göğüs germek zorunda kalan Yahudiler, Almanya'da ancak 1871 yılında Bismarck İmparatorluğu ile bir takım eşit vatandaşlık haklarına sahip olabilmiş, birçok alanda söz sahibi olmuş, ancak hiç bir zaman hâkim bir pozisyonda olamamışlardır. Toplumla tamamen uyumlu bir şekilde yaşamaya başlayan Yahudiler, antisemitizm düşüncesini yine de yok edememiş, vatandaşlıktan çıkarılma, işten atılma hatta ülkeyi tamamen terk etme gibi uygulamalarla karşılaşmıştır. Antisemitizm düşüncesi şiddeti de doğurarak sadece Almanya ile sınırlı kalmayıp Nazilerin ulaştığı her yerde akıl almaz bir yok edişle, Yahudilerin hayatlarını gasp etmiş ve sonucunda yaklaşık 5 milyon Yahudi'nin hayatına mal olmuştur (Caplan,2012:34).

Özetlenecek olursa, bu ideolojinin en önemli ve esas unsuru, Almanların insan ırkının önde gelen unsuru olarak, dünya liderliği için Latinler (öncelikle Fransızlar), Slavlar (öncelikle Ruslar) ve hepsinden önemlisi Yahudilere karşı verilen savaşa devam etme hakkını kendilerinde görmeleridir. Bu nedenle bu mücadele kapsamında daha sağlıklı ve güçlü bir toplum meydana getirebilmek için yozlaşmış unsurları, suçluları, engellileri, zayıfları ve yabancıları kendi oluşturdukları toplum dinamiğinden çıkarmak, en temel hareket alanlarını oluşturmuştur. Dünyaya kendi istek ve menfaati doğrultusunda yön verebilmek için, büyük bir Alman hegemonyası inşa ederek yaşam alanlarını genişletmek, birincil şarttır. Bu düşünceler ışığında karşılarında duran liberaller, sosyal demokratlar, komünistler ve Yahudiler her türlü şiddet ve baskı kullanılarak bertaraf edilecektir. Hiçbir dini inanış ya da ahlaki unsur bunların önünde bir set oluşturmayacak, ari ırkın kuracağı dünya egemenliğine engel olmayacaktır. Bütün bunlar da ancak sorgusuz sualsiz itaat edilen bir lider, bir Führer ile gerçekleşebilecektir (Caplan, 2012:42).

Nazizm düşüncesi, bütün uygulamalarını büyük bir şiddet zemininde hayata geçirmeye çalışarak, son bulana kadar milyonlarca insan üzerinde onulmaz tesirler bırakmış, büyük bir yıkımla milyonların yaşamına kast etmiştir.

1.4.3. Nazi İmparatorluğunun Çöküşü

Naziler başlatmış oldukları savaşın ilk yıllarında her ne kadar başarılı olsalar da, savaşın sonlarına doğru güçlerini kaybetmiş ve büyük bir yenilgi ile yüz yüze gelmişlerdir. Bu yenilginin kaçınılmazlığını idrak eden Hitler, 29 Nisan 1945 yılında Berlin'de saklandığı sığınağında siyasi vasiyetnamesini yazdırarak, Almanlara dünyadaki bütün ulusların en

rezili olan uluslararası Yahudilere karşı her zaman savaşmalarını söylemiştir. Savaşın yenilgisini ise uluslararası Yahudiliğe bağlayarak, başlatmış olduğu Yahudi soykırımını büyük bir başarı olarak göstermiştir. 30 Nisan 1945 gününde ise Adolf Hitler, ailesi ile birlikte intihar ederek hem kendisini, hem de Alman ulusunu büyük bir karanlığın içine terk etmiştir. İki gün sonra da Berlin Sovyetlere teslim olmuş ve 8 Mayıs 1945'te Nazi komutanları kayıtsız şartsız teslim belgesini imzalamışlardır (Caplan, 2012:226).

Hitler'in üçüncü bir Alman İmparatorluğu kurma hayalleri 1929-45 yıllar arasında bütün dünyayı etkisi altına alan II. Dünya Savaşı'nda yaşanan yenilgiyle birlikte yok olmuş ve Nazi İmparatorluğu Hitler'in ölümünden sonra ancak bir hafta daha ayakta kalabilmiştir. Beş yıl sekiz ay ve yedi gün boyunca, dünyanın yüzlerce savaş bölgesinde hüküm süren bu tarihi olay sonucunda, bombalar altında kalan binlerce şehirde, milyonlarca insan öldürülmüş, milyonlarcası da Nazi gaz odalarında veya Rusya ve Polonya'da SS'ler tarafından kazılan çukurlarda yaşamlarını kaybetmiştir. Hitler'in başka ülkeleri ele geçirme hırsı sonucunda Avrupa'da birçok şehir tamamen bir yıkıntıya dönüşmüştür. Yaklaşık 12 yıl süren Nazi hükümdarlığı sona ermiş ve birçokları tarafından artık sadece tarihin karanlık bir çağı olarak hafızalarda yerini almıştır. 1945 yılının ilkbaharında artık III. Alman İmparatorluğundan geriye bir şey kalmamıştır, milyonlarca hava, kara ve deniz askerleri ve halk kendi ülkelerinde savaş esiri olmuşlardır. Bu imparatorluk Alman ulusunu o güne kadar görülmemiş bir noktaya çıkartmış ancak büyük bir hızla da altüst etmiştir (Shirer, 2002:1431,1434).

Tarih sahnesinde yerini alan ve kabul edilemez şiddet ve faşizan yöntemleriyle karşısında gördüğü herkesi sindiren ve yok eden Hitler'in, korkunç ideolojisinin yol açtığı II. Dünya Savaşı sonucunda, 55 milyon kişi hayatını kaybetmiştir. Bu rakamın 5.3 milyonunu Alman askeri, en az 27 milyonu Sovyet vatandaşı, 3 milyonu Yahudi olmak üzere 4 milyondan fazla Polonyalı, 1.7 milyon Yugoslav, en az 250,000 Çingene ve 6 milyon Avrupa Yahudi'si dâhil milyonlarca insan oluşturmuştur. Tarihin unutulmaz olayları arasına giren bu savaş, Almanya sınırlarının çok ötesine uzanan bir yıkım, acı, işkence ve ölümle sonuçlanmıştır (Caplan, 2012:226).

1.5. Alman Sürgün Edebiyatı Dönemi ve Anna Seghers'e Etkileri

Exil kavramı Latince de exilium yani sürgün, sürgün yeri, yaban anlamına gelir. Almanca da bu kavram bu terimlerden yola çıkan Verbannte, Exillierte(sürgün edilenler)

kelimeleriyle ifade edilir. Edebiyat alanındaysa bunu ifade etmek için Exil kelimesi kullanılmıştır, ancak NS hükümeti içeriğini yumuşatmak adına Emigration(göç) kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Ancak Bertold Brecht bu kavramı kabul etmeyerek kendisi de dâhil olmak üzere yurtdışı edilenleri sürgün, kovulmuş, yersiz ve yurtsuz olarak ifade eder. Yazarlar arasında bir tartışmaya sebebiyet veren bu kavram, Ernst Toller'a göreyse kendi şahsi iradeleri dışında, dışarıda yaşamak zorunda bırakılan ve ülkelerini göremeyenler adına kullanılmalıdır. Bu nedenle NS hükümeti tarafından göçmen edebiyatı olarak adlandırılan durum, Hitler'in iktidara gelişi ile birlikte Almanya'da yayınlanması yasaklanan ve yayınlanmayan, bazı yazarların kitaplarının toplanmasından başka bir şey değildir (Ünlü, 1998:94-96). Bu sebeple 1933 ve 1945 yılları arasında geçen süreç, Alman edebiyat tarihi açısından sürgün edebiyatı olarak adlandırılır (Winkler, 1983:366). Nasyonal sosyalizmin henüz başlangıcında, gidişatın nereye varacağını tahmin eden bazı solcu ya da Yahudi kökenli yazarlar Almanya'yı terk ederler. Ancak 1933 yılında Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi, iktidarı ele geçirdikten sonra, Nazi Almanya'sının baskıcı politikasına dayanamayan birçok yazar Almanya'yı terk etmek mecburiyetinde kalır ve gerçek Alman sürgünü yaşamaya başlar. Yazarların Almanya'yı terk etmelerindeki en büyük etken hiç kuşkusuz Hitler'in hüküm sürdüğü siyasi atmosferdir. Almanya dışındaki ülkelerde Almanca dilinde oluşturulan eserler, bu dönemin eserleri olarak değerlendirilirler. Bu eserlerin içeriğindeyse bu tarihler arsında gerçekleşen iç ve dış olaylarla, sürgünde yaşamın tesirlerini görmek oldukça doğaldır (Andaç, 1996:123).

Hitler'in iktidarı ele geçişi Alman yazarları oldukça hazırlıksız yakalamıştır. Sadece Brecht, Feuchtwanger ve Heinrich Mann gibi çok az yazar gelen tehlikenin farkında olmuşlardır. Klaus Mann gibi bazı yazarlar Hitler'in iktidarı ele geçirmemesi gerektiğini düşünüyordu ve bunun büyük bir çöküş olacağını biliyorlardı. Çok geçmeden liberal ve sol entelektüel yazarlar üzerinde politik ve edebi alanlardaki sınırlamalar oldukça artmıştır. 26 Nisan 1933'te "Berliner Nachausgabe" gazetesinde yakılmayı gerektiren kitap listesi yayınlanmıştır. Burada uygun görülen ve görülmeyen yazarların bulunduğu ak ve kara listeler yer almaktaydı. Bu liste kapsamında 10 Mayıs 1933'te Almanya'da benzersiz bir edebiyat katli gerçekleşti. Birkaç gün sonra da resmi bir ilanla kütüphanelerden uzaklaştırılması gereken kitap listesi yayınlandı. Bu liste 131 yazarı aforoz ediyordu. Bu yeni şartlar altında edebiyatın boyunduruk altına alınmasını

istemeyen yazarlar için üç seçenek ortaya çıkmıştır. Birincisi, Almanya’da kalıp sanatsal bir maske bürünüp edebiyatın etkisi ile faşizmi bozmak. İkincisi, ülkedeki yasadışı edebiyat ve antifaşist yayın için yurtdışında çalışmak ve son olarak sınırı geçip yurtdışına kaçmak (Beutin ve diğerleri,2001:433,437). Bu bağlamda birçok yazar da Almanya’yı terk ederek Çekoslovakya, Fransa, İspanya, İsviçre, Meksiko, Güney Amerika ve İskandinav Ülkeleri (İsveç-Norveç-Danimarka) gibi ülkelere sığındılar. 1933 ve 1945 yılları arasında aşağı yukarı yarım milyon insanın Almanya’dan kaçtığı tahmin ediliyor. Bunların arasında 30 bini siyasi baskı ve takibe maruz kalanlar, 500 kültür emekçisi, 2500 gazeteci ve yazar ve yayıncılar bulunuyordu(<http://avrupa.sürgunleri.com/sürgünlü-yıllar-ve-edebiyat-üzerine>,30.09.2014).

1.5.1.Sürgün Edebiyatında İşlenen Genel Konular

Brecht, göçmenliği tasvir ettiği bir şiirinde sürgün olmayı; vatandaşlıktan atılmak, haklarından mahrum bırakılmak ve vatansızlık olarak betimlemektedir. Sürgünde yaşayanlar yerleşik olan düzenlerini geride bırakarak, hiç bilmedikleri dillerle, tamamen yabancı oldukları bir çevrede hayata tutunma mücadelesi vererek topluma entegre olmaya çalışmak zorunda kalırlar. Hitler’in iktidara gelişi ile alelacele hazırlıksız olarak ülkelerini terk etmek zorunda kalan birçok yazar, bu kez sürgünde olmanın beraberinde getirdiği türlü zorluklarla boğuşmak zorunda kalırlar. Dâhil oldukları topluma tamamen yabancıdırlar ve okuyucularını Almanya’da bırakan Alman yazarlar için yeni bir okuyucu kitlesi oluşturmak hiç kolay olmayacaktır. Bu da onları maddi anlamda büyük bir sıkıntı yaşatmıştır (Ünlü, 1998: 89-91).

Sürgün edebiyatı, çeşitlilik gösteren bir olgu olmasına rağmen birleştiği en büyük ortak payda “Sürgün” dür. Bu nedenle burada ele alınan konular da ülkesinin dışında yamak orunda bırakılan yazarın kendi ülkesinin dışında oluşuyla karşılaştığı zorluklardır (Andaç, 1996:124). Bu süreçte yaşanan finansal problemler, yabancı bir kültürle ve mantaliteyle karşı karşıya kalma sonucu teşekkül eden kültür şoku, çalışma ve ikamet izninde meydana gelen bürokratik zorluklar, duygusal yalıtılmışlık, yabancılaşma ve yalnızlık sorunları ve Alman olmanın o dönemde meydana getirdiği olumsuz dönütleri, sürgünde olanları fazlasıyla etkilemiş ve bu da tabii olarak eserlerine yansımıştır. Sürgün dönemi edebi eserlerinde bu problemler sıkça işlenmiştir. Bu çalışmada Seghers’in sürgün dönemi eserlerinden biri olan *Transit*’ te de bu sorunları işlediği tespit

edilerek analizler bu noktada yoğunlaştırıldı. Ancak sürgün yazarları her ne kadar sürgünde olsalar da kendi toplumunun yaşadıklarına kulak tıkamamış, kendi ülkesinin gerçeğini yansıtmaktan da vazgeçmemişlerdir. Örneğin, Seghers'in sürgünde kaleme aldığı diğer eseri *Yedinci Şafak*, ekseriyetle nasyonal sosyalizm ve Hitler'i eleştirmeye yöneliktir. Her ne kadar uzakta olsalar da kendi ülke bağlarını tamamen koparmamışlardır. Sürgün olmak kendi toplumundan tamamen soyutlanmak ve tam bir ayrılış anlamını taşımaz. Sürgün iki toplum, iki kültür, iki dil arasında kalarak ne tamamen yeni katıldığı topluma intibak sağlayabilir, ne de tamamen eskisinden sıyrılabilir. Sürekli bir arada kalma durumuyla kimlik karmaşasına düşer, toplum dışına itilebilir ya da farklı bir maske takınır (Said, 2013:54). Bütün bu yaşanan fiziksel, finansal, psikolojik ve ruhsal sorunlar da, insanı merkezine alan edebiyatta yankılarını bulmuştur.

Sürgünlük insanlık tarihi kadar eskiye dayanır. Sürgünlük yalnızca siyasal bağlamda sınırlandırılmaz Her ne kadar sürgünlük yerinden yurdundan edilmek, kovulmak, göçmek gibi anlamları taşısa da sürgünü yaşamak insan doğası ile ilgili bir kavramdır. Örneğin, Franz Kafka kendi iç sürgününü yaşayan yazarlar arasındadır. Yaşadığı mutsuzluk, yalnızlık ve umutsuzluk onda içsel bir sürgün meydana getirir (Andaç, 1996:15). Ancak tabi ki genel anlamda düzene ve politik güce muhalif olanlar, yapılanlara karşı aykırı durduğundan dış sürgünü yaşamak zorunda kalırlar. Kendi köklerinden koparılırlar. Sürgünde olanlar için tek dayanak kendi dilidir. Dili aracılığı ile ülkesine duyduğu özlemi gidermeye çalışır ve aralarındaki bağı böylelikle koparmamış olur ve kendi kimliğini de dili aracılığı ile korumaya alır. Bu bağlamda Juan Goytisolo'nun söylemiş olduğu "*Sürgündeki yazar için dil, gerçek vatan yerini tutar*" sözü bunu en iyi ve en kısa şekilde açıklar niteliktedir. Her ne kadar sürgüne maruz kalanlar kendi ulus ve dil bütünlüğünden kopartılarak kültürel bir yozlaşma yaşasa da, bu aynı zamanda sürgünün kalemini ve yazın hayatını zenginleştirmesi ve çeşitlendirmesi açısından yazar tarafından bir fırsata dönüştürülebilir. Çünkü sürgünde bambaşka ve yepyeni duyarlılıklar gelişerek, farklı konulara olan eğilim artar (Andaç, 1996:63-64).Yalnızlık içerisine düşen yazarın birçok konuya bakış açısı değişir. Kendisini, kimliğini, çevresini, yaşamı sorgulamaya başlar ve yaşarken önemini pek de farkında olmadığı birçok kavramı; özlemi, vatanı, dilini daha derinden hissetmeye başlar. Bu nedenle Julio Cortazar'ın da ifade ettiği gibi "*Her onurlu yazar şunu kabul*

edecektir ki, köklerinden koparılmak insanı kendisini revizyondan geçirmeye, onarmaya yöneltecektir.”

Sürgün olayının insan doğasında bir şok ve travma meydana getirmemesi mümkün değildir. Çünkü sahip olduğu her şeyi bir anda bırakıp gitmek zorunda kalan insanlar ailesinden, çevresinden, alıştığı düzenden, rutin hayatından vazgeçerek yaşam biçimlerini değiştirmek durumunda kalırlar. Kaybettiği bütün maneviyatının derinliği onda büyük bir yalnızlık duygusuna dönüşür ve bu duygu başka bir şeyle bastırılamaz bir hal alır. Bu nedenle birçok yazar bu durumun sancılarını kalemi aracılığı ile atlatmaya çalışır. Anna Seghers'de sürgünde kaleme aldığı eserlerine, bu yalnızlık duygusunu yansıtmıştır. Çünkü sürgünü yaşamının etkileri ancak edebiyat ile hafifletilmeye çalışılır, ellerinde kalan tek şey dilleridir. Dil aracılığı ile kendi kültürel ve kimliksel bağlarını kuvvetlendirmeye çalışırlar.

1.5.2. Sürgün Edebiyatının Önemli Temsilcileri

Hitler'in iktidara gelişi ile Almanya'dan göç eden yazarlar arasında Bertolt Brecht, Alfred Döblin, Lion Feuchtwanger, Oskar Maria Graf, Heinrich,Thomas ve Klaus Mann, Erich Maria Remarque, Else Lasker Schüler, Franz Werfel, Vick Baum ve Anna Seghers gibi bir çok önemli Alman yazarlar yer almaktadır. Bunların yanı sıra sürgüneyken maruz kalınan yaşamsal zorluklardan dolayı intihar eden yazarlar da bulunmaktadır. Bunların arasında yer alan Stefan Zweig Brezilya'da, E.Toller New York'ta, Kurt Tucholski İsveç'te ve Walter Benjamin ve W. Hasenclewer ise Fransa'da intihar ettiler (Ünlü, 1998:68).

1.5.3. Anna Seghers'in Sürgündeki Yaşantısı

Sürgüne gönderilen yazarlar arasında bulunan Seghers, Hitler iktidara geldikten sonra Almanya'yı terk etmek zorunda kalır. Seghers'in sürgün dönemindeki ilk durağı Fransa olur, ancak Hitler'in faşizmi oraya da ulaştınca, bu kez Meksiko'ya kaçar. Uzun bir süre sürgünde kalan yazar, ancak II. Dünya Savaşı sona erdiğinde ülkesine dönebilir. Bu nedenle Alman sürgün edebiyatının önemli temsilcileri arasında yer alır.

Sürgün edebiyatında en fazla işlenen edebi tür romandır. Sürgünde olduğu dönemde Seghers de dünya edebiyatında tanınmasını sağlayan *Yedinci Şafak* ve *Transit* romanlarını kaleme alır. Ayrıca Alman sürgün edebiyatının ayrı bir roman türü olan

tarihi romanlar da bu süreçte gerçekleşen tarihsel olayları edebiyat işbirliğiyle yoğurarak bir araya getirmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma içerisinde ele aldığımız *Ölüler Genç Kalır* romanı da, dönemin gerek toplumsal sorunlarını, gerek politik özelliklerini oldukça somut bir şekilde dile getirdiğinden, tarihsel romanın en güzel örneklerinden birini temsil etmektedir. Seghers'in sürgün yaşantısında, gazetecilik ve denemecilik de önemli bir yere sahiptir. Seghers'in yanı sıra Thomas Mann, Heinrich Mann, Alfred Döblin, J.R. Becher ve L. Feuchtwanger de sürgünde gazeteciliğe yönelmişlerdir (Ünlü, 1998:117).

BÖLÜM 2:ANNA SEGHERS'İN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. Anna Seghers'in Biyografisi

Gerçek adı Netty Reiling olan Anna Seghers, 19 Kasım 1900 yılında Mainz'da dünyaya gelmiştir. Annesi Hedwig, Frankfurt'lu tüccar bir ailenin üyesidir, babası Isidor Reiling ise Mainz'da sanat ve antika dükkânı işletmektedir. Seghers'in ailesi Musevi cemaatine mensuptur.

1907 yılında Seghers, Fräulein Goertz adında özel bir okula başlar, 1910 yılında ise bugünkü adı Frauenlob-Gymnasium olan yüksek kız okuluna devam eder. Seghers ve okul arkadaşları 1914 yılında patlak veren I. Dünya Savaşı süresince savaş yardım hizmetlerinde çalışırlar. 5 Şubat 1920'de lise bitirme diplomasını alır ve Nisan ayında ise Heidelberg Ruprecht Karl Üniversitesi'ne başlayarak, 19. yüzyılda genel tarih, Çin filolojisi, Marksist sosyal teorisi, Çin ve Japonya'da ki modern gelişme ve Mısır sanatına giriş gibi çeşitli eğitimler alır. Burada Macar sosyolog Laszlo Radvanyi ile tanışır. Bir sonraki yıl Köln Üniversitesi'nde sanat tarihi eğitimi alır ve 1922'de Heidelberg'e geri döner. Eğitiminin ileri aşamalarında Rembrandt'ın eserlerinde Yahudi ve Yahudilik doktora tezi ile doktora unvanı alır. 10 Ağustos 1925'te Laszlo Radvanyi ile evlenir ve Laszlo Radvanyi ile birlikte Berlin'de ikamet etmeye başlar. 1926 yılında ilk çocuğu olan oğlu Peter dünyaya gelir.

1927'de ilk eserlerinden birisi olan *Grubetsch* sanatçı ismi Anna Seghers adı ile yayınlanır. 1928'de ise kızı Ruth dünyaya gelir. Aynı yıl ilk kitabı *St. Barbara'lı Balıkçıların İsyanı* yayınlanır ve Hans Henry Jahn'ın önermesi ile Kleist ödülünü alır. Proleter Devrimci yazarlar birliğinin kurucusu olur ve Alman Komünist Partisi'ne (KPD) katılır. Takip eden yıl içerisinde yazarlar kulübünden aldığı davet üzerine Londra'ya seyahat eder. 1930 yılında Sovyetler Birliği'ne ilk ziyaretini gerçekleştirir. Daha sonra Amsterdam'da savaş karşıtlığı kongresine katılır.

30 Ocak 1933 yılında Hitler başa geçtikten sonra kitapları yasaklanır ve yakılır. Kısa bir süre sonra İsviçre'ye kaçar ve oradan Paris'e geçer. Paris'te Yeni Alman Gazetesi' nin yazı işlerinde görev alır ve Alman Yazarları Koruma Birliği'nin kurucu üyelerinden birisi olur. Daha sonra 1934 yılında ise süreci takip etmek için Avusturya'ya seyahat eder. Sürekli seyahat halinde olan Seghers, Paris'te I. Uluslararası Yazarlar Kongresi'ne

katılır ve vatan sevgisi hakkında bir konuşma yapar (http://www.anna-seghers.de/biographie_berlin.php, 13.09.2014)

1939 yılında II. Dünya Savaşı başlar ve bir yıl sonra Seghers'in eşi Güney Fransa'da tutuklanarak ve Le Vernet kampına gönderilir. Almanya bu süreçte Belçika, Hollanda ve Fransa'ya saldırır. Seghers çocukları ile birlikte Alman silahlı kuvvetlerinden kaçarak Güney Fransa'nın işgal edilmeyen bölgesine gider. Marsilya'ya yerleşir ve burada kocasının bırakılması ve yurt dışına çıkış olanakları için uğraşır. Bu süreçte yaşadıkları 1944 yılında yayınlanan eseri *Transit*'in alt yapısını oluşturur. Marsilya'yı terk eden Radvanyi ailesi, Martinique, Santo Domingo, New York ve Veracruz üzerinden Meksika şehrine ulaşmayı başarır. Artık bir Alman ismi olan Johann Lorenz Schmidt adını kullanan kocası, önce bir işçi Üniversitesi'nde, sonra da 1944'te bir Ulusal Üniversite'de çalışmaya başlar. Seghers ise Latin Amerikan sürgününde geniş bir antifaşist topluluk hareketinde çalışır. Heinrich-Heine- Kulübü'nün başkanı olur ve Ludwig Renn ile birlikte “Özgür Almanya Hareketi” kampanyasını başlatarak, aynı isimde gazete çıkartırlar. II. Dünya savaşının bitiminden sonra ilk olarak Seghers'in oğlu Peter geri döner ve Paris'te eğitimine başlar, Peter'i kardeşi Ruth takip eder ve o da Paris'te eğitim görmeye başlar.

Seghers, ilk olarak 1947 yılının Ocak ayında Meksiko'yu terk eder ve New York, Stockholm ve Paris üzerinden Berlin'e gelir. Ve bu yılda sürgün eserlerinin yayınlanması başlar. Aynı yılın Haziran ayında Georg Büchner ödülünü alır. I. Alman yazarlar kongresinde yazarlar ve fikri özgürlüğü kapsamında konuşmalar yapar. Transit romanı ilk kez 1948 yılında Almanca dilinde yayınlanır. Sovyet Rusya'ya seyahat eden sanatçılar delegasyonuna üye olur ve savaş sonrası barış hareketlerine katkı sağlar.

Savaş sonrasında da yapıcı çalışmalarına ara vermeyen Seghers, Paris'te düzenlenen Dünya Barış Kongresi'ne katılır. Bundan sonraki yıllarda da barış hareketleri kapsamında birçok ülkeyi ziyaret eder. 1950 yılında Dünya Barış Konseyi üyeliği ve Alman Sanat Akademisi kurucu üyeliğine getirilir. Nükleer silahların yasaklanmasına ve dikkatli kullanılmasına ilişkin çalışmalara katılır.

1951 yılındaysa ilk kez Demokratik Alman Cumhuriyeti(DDR) Ulusal Ödülü'nü alır. Çin Halk Cumhuriyeti'ne bir seyahat yapar. Bir yıl sonra Seghers'in eşi Johan- Lorenz Schmidt Meksiko'dan Berlin'e döner. Seghers Thüringen, Franken ve Bayern'e okuma

seyahatleri düzenler. Düzenlenen III. Alman Yazarlar Kongresi'nde başkan olarak seçilir.

Seghers, düzenlenen grev ve gösteriler çerçevesinde işçilerle görüşmeler yapar ve Sovyetler Birliği'nde haftalarca Lew Tolstoi üzerinde araştırmalar yapar. 1955 yılında Anna Seghers ve eşi ölümüne kadar oturacağı Berlin Adlershof semtindeki Volkswohlstrasse' deki evine taşınır. Günümüzde Seghers'i anma yeri olarak kullanılıyor. Bu sırada dünya barışı buluşmalarına katılmaya devam eder. Paris' te düzenlenen Schiller anmasında Thomas Mann ile görüşür.

1956 yılında düzenlenen IV. Alman Yazarlar Kongresi'nde halkın bilinçlenmesinde edebiyatın katkıları üzerine bir bildiri sunar 1959'da ise Seghers'e Friedrich Schiller-Jena Üniversitesi tarafından doktora onur unvanı verilir. Seghers, Prag'da düzenlenen Kafka Konferansı'na giderek, sosyalizm, kültür ve edebiyat tarihindeki yabancılaşma tartışmalarına katılır. Peter Weiss ile buluşur. İkinci kez Brezilya seyahatine çıkar.

1966 yılında Yazarlar Birliği'nin I. Yıl Konferansı'nda günümüz yazarlarının görevleri üzerine konuşmalar yapar, aynı zamanda Ölüler Genç Kalır adlı romanının filme dönüştürülmesi sürecinde senaryo çalışmalarıyla ilgilenir.

1975 yılında Dünya Barış Konseyi Kültür Ödülü'nü alır ve Doğu Berlin'in Fahri Hemşerisi(onursal vatandaşı) seçilir. 1978'de Yazarlar Birliği başkanlığından çekilir ve birliğin onur başkanı olur. Aynı yıl eşi Johann-Lorenz vefat eder. Ölmeden iki yıl önce doğduğu şehir olan Mainz şehrinin onursal hemşerisi olur.

Anna Seghers, 1 Haziran 1983 günü vefat eder ve Sanat Akademisi'nde yapılan bir devlet töreninden sonra Berlin Dorotheenstädtischen mezarlığına defnedilir.(www.uni-potsdam.de/u/germanistik/literatur20/Seiten/biographie.htm,17.09.2014)

2.2.Yazarın Edebi Kişiliği

Ölümüne kadar hiçbir zaman yazmaktan vazgeçmeyen Anna Seghers, sanatçı olmanın sorumluluğunu her daim vurgulayarak, topluma eserleri ile ışık tutmaya çalışmış, 83 yıllık ömrü boyunca da birçok eser kaleme almıştır. Aynı zamanda birçok seminer ve kongrelere de katılarak toplumun yenilenmesine, şekillenmesine ve ayağa kalkarak ilerlemesine katkı sağlamıştır. Eserleri ile adını dünyaya duyurmayı başaran yazar

edebiyat alanında birçok ödül almıştır. *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* adlı öyküsüyle Kleist ödülünü alan yazar, bu hikâyede sosyalist yönünü ön plana çıkararak, her türlü insani yönünü ortaya koymuş ve balıkçıların uğramış olduğu haksızlığı ve sömürüyü eleştirmiştir. Üzerinde durduğu mesaj açısından devrimci bir nitelik taşıyan bu öyküsünde diğer eserlerinde olduğu gibi daha çok kısa cümleler kullanılmıştır. Aynı zamanda da “Yeni Nesnelcilik” akımının da izlerini bu esere yansıtmıştır.

Seghers'in birçok eseri konusunu yaşanmış, gerçek ve tarihi olaylardan alır. Gerçekçi yazının etkisinde kalan yazar, genel anlamda birçok eserine bu gerçekliği yansıtmıştır. Yaşanan dönem gerçeklerini kendi güçlü kurgusuyla bir araya getirerek hem tarihi hem de edebi anlamda güçlü eserler ortaya koymuştur. Bunun en büyük örneği ise *Ölümler Genç Kalır* adlı eseridir. Tarihsel roman olma özelliği de taşıyan bu eseri, o dönemdeki gerçek olaylara ve gerçek kişilere de yer vermiştir. Bu eserle okuyucu kendisini Almanya'nın 1918-45 yılları arasında yaşanan siyasi ve sosyolojik ortamının içinde bulur. 1930 yılında yayımlanan *Amerikan Büyükelçiliğine Giderken* adlı öyküsünde de tarihi bir olaya yer veren yazar, Sacco ve Vanzetti adında iki İtalyan asıllı Amerikalının, cinayet sebebiyle tutuklanışını ve şüpheli bir yargılama sonucunda idam edilmesini anlatmaktadır. Aynı zamanda *Yoldaşlar* adlı eseri de hapisane, işkence, sorgu ve ölüm sahneleriyle örülmüştür. Burada ise yazar, I. Dünya Savaşı'nı takip eden ilk devrimci dalgayı, direnişini ve kırılışını anlatır.

Aynı zamanda kendi yaşamış olduğu olaylardan da esinlenen Seghers'in, sürgünde tanık olduğu ve bizzat deneyimlediği sorunlar, ilk kez 1944'te İspanyolca olarak yayınlanan ve Almanca baskısı ancak 1948'de yayınlanan *Transit* eserinin konusunu oluşturmuştur. Burada Kafka'nın *Şato* adlı eserinde de ele aldığı bürokrasinin, insan yaşamına hükmedişini ve bu kargaşa içinde yıpranan insan manzaralarını görmek mümkündür. *Şato*'da olduğu gibi burada da roman karakterleri, resmi makamlar karşısında oldukça çaresizdirler.

Seghers'e dünya çapında ün kazandıran eseri ise *Yedinci Şafak* olmuştur. İnancın, umudun ve direnişin temsilcisi olan yazar, bu eserin sonunda bu umudu yeşerterek, umudun her daim var olduğunu okuyucularına hissettirmiştir. Baskı ve ezilmeye karşı insan ruhunda açığa çıkan isyanı ve yenilmezliği hem burada hem de *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı*'nda gayet iyi bir şekilde gözler önüne sermiştir. Burada da olduğu

gibi Seghers'in yarattığı roman kahramanları genellikle hayatın içinden olan, gerçek, samimi, cesur, gururlu, inatçı, yoksul ve emekçi kişilerdir.

Başlıca eserleri şunlardır:

1924-Die Toten auf der Insel Djal (Djal Adasındaki Ölüler)

1925-Jans muß sterben (Jans Ölmeli)

1928-Aufstand der Fischer von St. Barbara (St.Barbaralı Balıkçıların İsyanı)

1930-Auf dem Wege zur amerikanischen Botschaft (Amerikan Büyükelçiliği'ne Giderken)

1932-Die Gefährten (Arkadaşlar)

1933-Der Kopflohn (Kelle Ödülü)

1935-Der Weg durch den Februar (Şubat Yolu)

1937-Die Rettung (Kurtuluş)

1940-Die schönsten Sagen vom Räuber Woynok. Sagen von Artemis (Haydut Woynok'un en güzel Söylenceleri. Artemis Efsaneleri)

1942-Das siebte Kreuz (Yedinci Şafak)

1943-Der Ausflug der toten Mädchen (Ölü Kızların Gezintisi)

1944-Transit (Transit)

1948-Sowjetmenschen (Sovyet İnsanları)

1949-Die Toten bleiben jung (Ölüler Genç Kalır)

1949-Die Hochzeit von Haiti (Haiti'de Düğün)

1950-Die Linie (Çizgi)

1950-Der Kesselflicker (Kalaycı)

1951-Crisanta (Crisanta)

1951-Die Kinder (Çocuklar)

- 1952-Der Mann und sein Name (Adam ve İsmi)
- 1953-Der Bienenstock (Arı Kovanı)
- 1953-Der Erste Schritt (İlk Adım)
- 1958-Brot und Salz (Ekmek ve Tuz)
- 1959-Die Entscheidung (Karar)
- 1961-Das Licht auf dem Galgen (Darağacında Işık)
- 1963-Über Tolstoi. Über Dostojewski (Tolstoy ve Dostoyevski üzerine)
- 1965-Die Kraft der Schwachen (Zayıfların Gücü)
- 1967-Das wirkliche Blau.Eine Geschichte aus Mexiko (Gerçek Mavi. Meksika'dan bir Öykü)
- 1968-Das Vertrauen (Güven)
- 1969-Glauben an Irdisches (Dünyaya İnanmak)
- 1970-Briefe an Leser (Okuyucuya Mektuplar)
- 1970-Über Kunstwerk und Wirklichkeit (Sanat Yapıtları ve Gerçeklik üzerine)
- 1971-Überfahrt. Eine Liebesgeschichte (Aldatma. Bir Sevda Öyküsü)
- 1977-Steinzeit. Wiederbegegnung (Taş Devri.Yeniden Karşılaşma)
- 1980-Drei Frauen aus Haiti (Haiti'li üç Kadın)
- 1990-Der gerechte Richter (Adil Yargıç)

2.3. Seghers'in Toplumcu Yönü

Dünyanın birçok yerine yansıyan sosyalizm düşüncesinin gelişiminde son derece önemli olan kişiler Karl Marx ve Friedrich Engels'dir. Sosyalizm; güçlü-güçsüz, siyah-beyaz, zengin-fakir ayrımı yapmaksızın, bütün insanların her yerde eşit hak ve özgürlüklere sahip olmasını ve ihtiyaçlarının eşit bir şekilde karşılanmasını öngörür. Üretim araçlarının özel mülkiyet olarak kullanılmasına karşı çıkan sosyalim bunların

bütün insanların ortak malı olarak kullanılmasını savunur ve böylece işçi sınıfının hak ettiği ölçüde emeğinin karşılığını tam anlamda alabilmesini ister (Huberman,Sweezy, 2014:5-8). Hubermann ve Sweezy sosyalizmi “*Üretim araçlarında özel mülkiyetin yerine, ortak mülkiyetin, kar için anarşik üretim yerine kullanım için planlı üretimin bulunduğu bir sistem olarak*” tanımlar. Bu düşünce aracılığı ile güçlü ve güçsüz arasındaki dengesizliğin ve adaletsizliğin düzeltilmesi vurgulanır (2014:41). Sosyalizmin üzerinde durduğu temel nokta sınıf egemenliğine son vererek, hiç bir sınıfın diğeri üzerinde egemen olmaması ve bütün sınıfları ortadan kaldırarak, her türlü ekonomik, siyasal, tarihi ve toplumsal faşizme son vermektir. İnsanın insan üzerindeki hâkimiyetine son vermeyi amaçlayan sosyalizm aracılığı ile yoksulluğun, haksızlığın ve savaşın ortadan kalkacağına inanılır. Böylece evrensel bir kardeşliğin kurulması istenir (Huberman,Sweezy, 2014:46,52,66).

Bu düşünceyi savunan bir yazar olan Seghers' de her türlü ezici ve sömürücü sistemin karşısında durmuştur. Faşizmi yaşayan birisi olarak kendisini sosyalizme yönlendiren yazar, bütün şiddeti ve gücüyle kalemini silahı yapıp, faşizmin gölgesinin üzerine yürümüştür. Askeri anlamda ezilen faşizmi, insan zihniyetlerinden de kazımak adına her fırsatta faşizmin yaptırımlarını, hakları ve halkları yok sayışını eleştirmiştir. Hitler'in değersizleştirdiği birçok şeyi yeniden yapılandırarak insani değerlere güç katmaya çalışmıştır. Seghers'e göre “*Halk, bir doğa olgusu değildir, toplumsal bir olgudur.*” Bu nedenle yazar nezdinde ırkçılık kabul edilebilir bir durum değildir. Seghers bu faşizm ve getirisi olan ırkçılıkla savaşmış ve sosyalizm bakış açısını ortaya koyarak bir bilinçlenme sağlamayı hedeflemiştir (Seghers, 1998:19). *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* adlı eserinde de sosyalist yönünü ortaya koyarak, balıkçıların yaşamış oldukları sömürüye ve haksızlığa karşı direnişini kaleme almış ve işçi sınıfının hakkını savunmuştur.

2.4. Anna Seghers'in Eserlerinde İşlediği Konular

Anna Seghers henüz öğrenciyken yazmanın büyüüne kapılarak mutlaka yazması gerektiğini düşünmüştür. Hiç şüphesiz tanıklık ettiği dönemin olumsuz koşulları ve insanlık dışı muameleler, onu sessiz kalmamaya ve bir direniş göstermeye itmiştir, o da bir direniş aracı olarak kalemini tercih etmiştir. 1935 yılında Paris'te düzenlenen “Kültürün Savunulması” kongresinde bu durumu şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Belki*

başka hiçbir ulusun, bizimkinden daha işkence verici bir bilinçle yaşamadığı bu çağlar dönümünde, insanların, fikirler ve bayraklar uğruna, kendilerini kavganın içine atışlarını gördük” (Seghers,1998:10).

Seghers sanatçıyı, “*Nesnel ve öznel etmenin tek bir kendine özgü toplumsal bağlantı noktası; nesnenin, önce özneye ve sonra yeniden nesneye dönüştüğü bir yer*” olarak nitelemektedir (Seghers, 1998:15). Yaşadığı çağın bir getirisi olarak, toplumsal bağlantı noktalarını çok iyi bir şekilde bir araya getiren Seghers, çok erken yaşta birçok farklı toplumsal deneyimler yaşamış, bunları tek tek eserlerine işlemiş, sosyalist ve gerçekçi kimliğiyle insanı ve değerlerini zirveye yerleştirerek, her türlü insanlık dışı faaliyeti kalemi aracılığı ile kınamıştır. Her daim savaşı ve sistemi (Nazizm’i) sorgulayan yazar, bunların izlerine, yapılan işkencelere, soykırımlara, haksızlıklara karşı sesini yükseltmek ve sessiz kalmamak adına bu konular üzerine eğilmekten ve yazmaktan vazgeçmemiştir. Bütün bu tarihi, sosyal ve siyasi olayları kurgu dünyası ile birleştirerek dönemin özelliklerini ve kendi ideolojisini açıkça yansıtmıştır. İçinde bulunduğu zaman diliminin gerekleri Seghers’i arınmış sanattan uzaklaştırarak, gerçekleri yansıtan bir sanata yakınlaştırmıştır. Bu nedenle eserlerinin çoğunda gerçekçi öykülerdeki efsanevi boyutu ve katıksız gerçekliği bir arada bulmak mümkündür. Seghers henüz yazın hayatının başlarında bile okuyucularını epik yaratım gücüyle etkisi altına almayı başarmıştır. Almış olduğu sanat eğitimi, onun karakteristik detayların etkisini tanımasını sağlayarak, eserlerine renklilik ve hayat katmıştır. Eserlerindeki karakterleri, duygu ve düşünceleri muazzam bir biçimlendirmeye kendine özgü tarzını ortaya koyarak oluşturmuştur. İçinde özümsemiği sosyalist ruhu ile donattığı eserleri onu sanatsal açıdan dünya edebiyatında zirveye taşımış ve adını dünyaya duyurmuştur (Geerds, 1964:581). Seghers gibi birçok yazar eserlerinde Alman emperyalizmine ve militarizmine karşı, işçi sınıfının politik savaşına eserlerinde yer vermiştir.

Eserleriyle dönemin sorunlarına tek tek ayna tutan Seghers, genel itibarı ile sürgünde yaşanan sorunları, memleket özlemini, nasyonal sosyalizmi, faşizmin insan üzerindeki yaptırımlarını, tesirlerini, savaşın insan hayatında meydana getirdiği manevi yıkımı, savaş sonucu ayakta kalma mücadelesini, işçi sınıfının haklarını, ırkçılığın vahametini merkeze alıp edebi anlatım tarzıyla birleştirip bizlere sunmuştur. Buradan yola çıkarak kolaylıkla ifade edebiliriz ki Seghers’in eserleri toplumsal bir haykırış niteliğindedir.

Yapısı değiştirilen gerçekler, asli doğasına kavuşmuş ve yazar tarafından su üzerine çıkartılmıştır.

2.5. Anna Seghers'in Toplumsal Sorunları Ele Aldığı Eserler

Çalışmada, Anna Seghers'in en önemli romanları arasında yer alan üç eseri *Transit*, *Ölüler Genç Kalır*, *Yedinci Şafak* ve ayrıca seçme hikâyelerinin yer aldığı romanı *İlk Adımlar* adlı eserleri, mercek altına aldığı toplumsal sorunlar açısından incelendi. Adı geçen eserler hakkında kısaca bilgi vermek, edebi kurguyu anlamamızı, eserin içeriği hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayacağından, çalışmamıza hâkim olma açısından önem teşkil etmektedir.

2.5.1. Transit (Transit)

Anna Seghers'in *Transit* adlı romanı, Avrupa'ya savaş açan Nazi ordusundan kaçan, sığınacak yer arayan farklı milletlerden oluşan ve yurdunu bırakmak zorunda kalan binlerce insanın yabancı bir ülkede kaçak yaşamasını, yalnızlık ve yabancılaşma sorununu ve mülteci olarak yaşarken karşılaşılan bürokratik zorlukları anlatır.

Romanın ana kahramanı Ben-Anlaticı, mültecileri taşıyan Montreal gemisinin akıbetinin belirsizliği ile romana başlar ve buradan hareketle kendi geçmişini ve yaşadıklarını anlatır.

1937 yılında Almanya' da bir toplama kampından kaçarak Fransa'ya gelir. Fransa'daki bir iş kampında yükümlü işçi olarak çalışırken, Almanların Fransa'yı işgal etmesi üzerine birkaç arkadaşı ile birlikte kamptan kaçarlar. Paris' e ulaştınca Yvonne Binnet adında bir arkadaşının evine sığınır. Paris' te kampta birlikte çalıştığı arkadaşı Paul Strobel' e rastlar. Arkadaşı da Hitler' e karşı kitap ve makale yayınladığı için Hitlerden kaçmaktadır. Paul'ün kız kardeşinin en iyi arkadaşı bir ipek tüccarı ile nişanlıymış ve onun arabasıyla Alman kontrolüne takılmadan işgal altında olmayan bir bölgeye gidebileceğini söyler. Ona gelen mektuplar arasında şair Weidel adında birine de mektup gelir, Paul Ben-Anlaticıdan bu mektubu o şaire iletmesini rica eder. Anlaticı otele gittiğinde şairin odasında ölü bulunduğunu ve ondan geriye bir valizi kaldığını öğrenir. Valizi Paul' e vermek ister fakat onu bulamayınca içini açar ve hikâyelerini okumaya başlar, ona iletmesi gereken mektubu da açar mektubun içerisinde Marsilya' da ki konsolosluktan gelen vize, yol parası ve bir de adamı bırakan karısının geri

dönmesini söylediği bir mektup bulur. Meksika konsolosluğuna giderek valizi göndermek ister fakat postaların gönderilemediğini öğrenir. Daha sonra Binnetlerle birlikte işgal altında olmayan bir Fransa bölgesine kaçmayı başarır. Arkadaşı Yvonne ona bir miktar para ve başkasının kullanmadığı kâğıtları ayarlar. Ve Marsilya yakınlarında Yvonne'nin kuzeni George'nin yanına doğru Marcel'le birlikte yola çıkar. Orada konsolosluğa tekrar gider ve onun şair adı olarak Weidel'i kullandığını sanırlar. Fakat pasaporttaki adı Seidler'dir. İki ismin aynı kişi olduğuna dair hükümeti ikna etmesi gerektiğini söylerler. Daha sonra Yvonne ona bir gezi izni belgesi yollar, bu belgeyle yabancılar dairesine başvurur ve Marsilya' da bulunmasının yolculuk hazırlığı sebebiyle olduğunu söyler. Böylece ona bir ay Marsilya' da kalma izni verirler. Marsilya'da ki izni dolunca konsolosluğa gider ve Her Weidel ile Seidler isimlerinin ona ait olduğunu gösteren belge gelmediği için bir ay daha kalma izni elde eder. Meksika konsolosluğundan gerekli teyit kâğıdını alır ancak bu kez de yola çıkmak için Amerika konsolosluğundan transit vizesi alması gerekir, çünkü gideceği yere direkt olarak giden bir gemi yoktur, bunun için geçiş vizesi olan transit vizesini alması gerekir.

Kafede otururken güzel bir kadının içeriye girdiğini ve birilerine bakındığını, telaşla birini aradığını fark eder. Bu bir kaç gün böyle devam eder. Binnet'lerin çocuğuyla aralarında iyi bir bağ olduğu için çocuk hastalandığında ona hemen bir hekim bulur. Daha sonraları dikkatini çeken kadının hekimin sevgilisi olduğunu öğrenir. Bu kadının, Marie' nin, şair Weidel' in karısı olduğunu öğrenir. Kadın yana yakıla kocasını aramaktadır, yola çıkmak için onu bulması gerekir, onun konsolosluğa karısı olduğunu söylemesi ve böylelikle onun vizesi aracılığıyla vize alabileceğini Ben-Anlatıcıya anlatır. Savaş Weidel ve Marie 'i birbirinden ayırır şair bütün bu olanlara dayanamaz ve intihar eder, karısı da ona yardım eden hekime sığınır. Onu her yerde arar fakat bulamaz. Ben- Anlatıcı birkaç kez kadına olanı anlatmak ister lâkin bir türlü anlatamaz. Kadına gerekli olan bütün evrakları hazırlar ve ona yardımcı olur. Türlü türlü bürokratik zorlukların ardından kendisi ve kadın için Montreal gemisinde yer satın almayı başarır.

En sonunda Ben- Anlatıcı Marie' ye kocasının canına kıydığını söyler fakat kadın inanmaz ve onu memurların yabancılar dairesinde gördüğünü onun da aynı gemiye bineceğini öğrendiğini söyler. Hâlbuki Weidel ismini kullanıp bütün o resmi dairelerde koşturan Ben-Anlatıcıdır. Bütün bunlar üzerine Anlatıcı daha fazla diretemez ve artık

kadının kocasına olan duyguları karşısında kadından vazgeçer ve gemideki yerini başka birine verir. Arkadaşı Marcel' den bir mektup alır. Marsilya yakınlarında bir çiftlikte kalan Marcel ona çiftliğe gelebileceğini ve orada çalışabileceğini yazar. Bunun üzerine oraya gider. Marsilya' ya Binnet'lerin çocuğunu ziyarete gittiğindeyse Montreal gemisinin battığını öğrenir. Marie'nin belki de kurtulduğunu ve bulunmaz ölüsünü aramaya devam ettiğini düşünür.

2.5.2. Die Toten Bleiben Jung (Ölüler Genç Kalır)

Anna Seghers'in *Ölüler Genç Kalır* adlı romanı, I. Dünya Savaşı'nda orduya giren ve daha sonra okuduğu bildirilerle yön değiştirip 1918 Spartakist ayaklanmasına katıldığı için yakalanan, sorguya götürülürken yargılanmadan infaz edilen Erwin'in infazına katılanların hayatları ve başından geçenler ile karnında Erwin'in bebeğini taşıyan, umutsuzca sevdiğini bekleyen Marie'nin yaşadıklarını anlatıyor.

Marie çocuğunu aldırma istemez ve karısı ölmüş olan üç çocuklu fakir bir adamla, Geschke ile evlenmek ister, tek isteği o zamanın şartlarında çocuğunu dünyaya getirmektir. Bu durumu ona anlatır ve adamda kabul eder ve evlenirler. Ancak Marie hiçbir zaman Erwin'i unutamaz. Geschke'nin de bir önceki evliliğinden üç tane çocuğu vardır. Onların bakımını üstlenen Marie ile evlenmeyi kabul eder, hiç kimseye Erwin'den olan Hans'ın onların çocukları olmadığını söylemezler. Büyük bir ekonomik sıkıntı içerisinde beraber yaşamaya başlarlar. Bu arada ikinci dünya savaşı patlak verir. Hans her ne kadar nasyonal sosyalizmi benimsemese de Hitler safında savaşa katılır. Geschke ikinci dünya savaşı esnasında atılan bir bomba dolayısıyla hayatını kaybeder. Marie ise Hans'ın kendisinden hamile olan sevgilisi Emmi ile birlikte çaresizce ve korku içerisinde Hans'ın dönüşünü bekler. Emmi'de kendi yaşadıklarını görür.

Erwin'in yargısız infazını gerçekleştiren bütün subay ve erlerin hepsinin hayatı teker teker ölümle sonuçlanır. Erwin'i öldürenler ve ölümünü emredenler daha sonra patlak veren İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler propagandası güderek, Naziler safında savaşır ve ancak bu savaş yenilgiyle sonuçlanır.

2.5.3. Das Siebte Kreuz (Yedinci Şafak)

Anna Seghers'in *Yedinci Şafak* adlı eseri Hitler döneminde toplama kampından kaçan yedi tutuklunun Wallau, Beutler, Pelzer, Belloni, Füllgrabe, Aldinger ve Georg

Heisler'in başından geçen olayları anlatmaktadır. Westhofen Kampında kalan diğer tutukları korkutmak, cesaretini kırmak ve kendi yerini sağlamlaştırmak isteyen kumandan Fahrenberg, kaçan tutukluların bir hafta içerisinde yakalanmasını emreder. Yakalanacak olan tutuklulara eziyet ve işkence ederek öldürmeyi düşleyen kumandan toplama kampının meydanındaki yedi ağacı keserek haç şekline getirir. Amacı yakalanan bütün tutukluları bu meydana sergileyerek üstünlüğünü ispatlamak, diğerlerine gözdağı vererek hepsini öldürmektir.

Her yerde alarm veren Gestapo, kısa süre içerisinde Beutler ve Pelzer'i yakalar, Belloni ise kaçarken vurulur ve ölür. Füllgrabe ise kaçabileceğine dair umudunu kaybeder ve teslim olursa onun için daha iyi olacağına inanarak kendiliğinden teslim olur, yaşlı olan kaçak Adlinger ise köyüne ulaşmadan yolda ölür. Georg'un en yakın arkadaşı olan Wallau da yakalanarak işkence görür ve öldürülür. Sadece Georg Heisler adındaki teknisyen kaçak hastalığa, açlığa, intihar düşüncelerine, ümitsizliğine ve çaresizliğe rağmen arkadaşı Paul Röder' in yardımıyla kaçmayı başarır. Polis kontrolünü aşarak bir gemiye binerek sınırı geçer. Böylece yedinci haç boş kalır. Bu da oradaki tutukluların, ümidini ve direnişini hep canlı tutmasını sağlar.

Bunun üzerine Komutan Fahrenberg, görevinden alınır ve yerine başka birisi getirilir. Meydandaki bütün ağaçlarda kesilir. Ve eser umudu yeşerterek ve iyinin hep var olacağı sözleriyle son bulur.

2.5.4. Der Erste Schritt (İlk Adımlar)

Seghers' in *İlk Adımlar* adlı eserinde, kaleme aldığı uzun ve kısa hikâyelerinden seçmeler yer almaktadır. Toplamda beş öyküden oluşan eserin her hikâyesi, yine topluma ayna tutmakta, dönemi ve toplumun karşı karşıya kaldığı sorunları en iyi şekilde yansıtmaktadır. *Bir Çatı Altı*, *Düello*, *İlk Adım'dan*, *Adam ve Adı*, *Margarate Wolf'un Kırk Yılı* adlı hikâyelerde genel anlamda incelemiş olduğumuz mültecilik sorunu, aidiyet problemi, yalnızlık ve yabancılaşma sorunu, faşizm ve Hitler ve Nazizm eleştirisi, savacın açtığı derin yaralar, sömürgecilik ve ırkçılık, toplumdan dışlanma, ölümle iç içe yaşamak, savaş sonrası hayata tutunma ve hayatta kalma çabalarıyla dolu örneklerin hepsi bu hikâyelerle birlikte bir eserde toplanmıştır. Bütün bu hikâyelerde toplumsal sorunlara karşı bir farkındalık yaratan yazar etkili bir anlatım tarzıyla kalplere dokunmayı başarmıştır.

BÖLÜM 3: ANNA SEGHERS'İN ESERLERİNDE TOPLUMSAL SORUNLARA BAKIŞ

Anna Seghers eserlerinde birçok toplumsal sorunu işlemiştir. Eserlerinde işlediği konular ve sorunlar, kendi hayatında yaşadığı sıkıntılar ve çektiği ıstıraplardan oluşmaktadır. Anna Seghers'in eserlerinde yer alan konular, savaş dönemi edebiyatının tipik dramatik konularıdır. Konular ve anlatım canlı ve gerçeğin aynasıdır. Sosyolojik gerçekliğin yanında psikolojik gerçeklik, Anna Seghers'in tüm eserlerini kuşatmaktadır. Anlatılan konular dışarıdan gözlemlenen olay ve olgular değil, yazarın içten hissettiği ve içinde olduğu dramların yansımalarıdır. Bu bölümde, Seghers'in eserlerinde öne çıkan ve eserlerinin özünü oluşturan sorunları özetleyerek, bu sorunların toplumsal etkilerini yorumlamayı amaçlıyoruz.

3.1. Bürokrasi Kısıcında Yaşam Ve Mültecilik Sorunu

Anna Seghers, günümüz dünyasında hâlâ büyük bir sorun olarak birçok insanın hayatını etkileyen ve şekillendiren mültecilik sorunsalını, *Transit* adlı romanının ilk cümleleriyle birlikte karşımıza çıkararak, bütün dikkatleri bu noktaya toplamayı başarıyor. Roman boyunca tamamen bu sorun üzerine eğilen yazar, mülteciliğin insan yaşamına yansımalarını dile getiriyor. Bu nedenle bu sorun altında bu romanı irdelemek anlamlı olacaktır. Mültecilerle dolu olan Montreal gemisinin akıbetinin belirsizliği ile başlayan roman, bir anda okuyucularını çarpıcı ve bir o kadar da hazin insan manzaralarının içine çekiyor. Mülteci olarak yaşamının, bir varlığın yok sayılması manasını taşıdığını, bürokratik işlemler tamamlanmadıkça ve gerekli izin belgeleri olmadıkça bir insanın nasıl yersiz, yurtsuz ve kimliksiz yaşamak zorunda kalışını, bu çerçevede karşılaştığı zorlukları ve çaresizliğini bütün çıplaklığıyla yüzümüze vuruyor. Seghers, bürokrasinin insan yaşamının önüne geçişini şu sözleriyle ifade ediyor:

“Fakat mültecilerle dolu olarak denizlerde dolaşan ve yolcularının kâğıtlarının süresi birkaç gün önce bitmiş diye hiçbir limanda demirlemesine izin verilmemektense, açık denizde yanmalarına göz yumulan bir sürü gemiye kıyasla, Montreal' in batması, bir vapur için çok olağan bir ölüm” (Seghers, 1999:10).

Bürokrasi, yaşamın her aşamasında insan hayatını kısıcacı arasına alarak yaşamsal faaliyetleri dahi önemli ölçüde etkiliyor. İnsanlar hayatta kalabilmek için gerekli bütün evraklara sahip olmak zorunda bırakılıyor. Bunu şu cümleyle açıkça görüyoruz: “*Fakat*

yazık ki burada şimdi pizza için de ekmek karnesi istiyorlar” (Seghers, 1999:10).

Olağan hayat seyri içerisinde rahat bir yaşam süren birçok insan için bu tarz durumların sıkıcı karşılanabileceğini öne süren Seghers, terazinin bir kefesine binlerce insanın yaşamak zorunda bırakıldığı yaşam mücadelesini, hayatta kalma savaşını koyuyor. Diğer bir kefesine ise muazzam bir manzara eşliğinde rahatça yemeğini yiyen insanları eleştirel bir tutumla yerleştirerek ani bir farkındalık yaratıyor ve okuyucularının bu tarz sorunlara karşı duruşlarına dair kendilerini sorgulamalarına neden oluyor. Roman içerisinde okuyucusuyla direkt olarak konuşarak, onu olayların içine çekiyor.

“Bütün bunları sıkıcı mı buluyorsunuz? Canınız mı sıkılıyor? Benimde.” şeklinde konuşarak bu acı gerçekleri göz ardı etmememizi sağlıyor. Ayrıca ironik bir şekilde *“Saint Nicolas Kalesi'nin arkasında güneşin batışını seyredebilirsiniz. Bundan sıkılmazsınız elbette.”* diyerek açık bir eleştiride bulunarak devam ediyor (Seghers,1999:10).

Yurdundan kopmak zorunda kalan birçok insan için bütün koşullar yerine oturmuş dahi olsa, bu kez farklı bir ülkede, farklı bir dille, farklı kültürlere adaptasyon sorunu, yeni bir düzen kurma ve ayakta kalabilme sıkıntısı baş gösteriyor. Farklı bir ülkede güzel bir yaşam düşünün, birçok kaygıyı da beraberinde getirdiğini Ben-Anlatıcı şu sözlerle dile getiriyor: *“Bütün yolcuları sağ salım öte kıyıya varmışlarsa, orada ne olur durumları? Yeni bir hayata mı başlarlar? Bir meslek mi tutarlar? Komiteden komiteye mi koşarlar? Balta girmemiş ormanda ağaç kökleri mi çıkarırlar?”* (Seghers,1999:11).

Bu şartlar altında bir yerlere gitmek hiç kolay olmuyor. Gideceğin yere direkt götüren bir gemi olmayınca, uğradığın ülkeler bunun için transit denilen bir vize istiyor. Yazar bu durumu romanda şu sözleriyle aktarıyor: *“Fakat hedefe dosdoğru götürebilen hiçbir gemi yoktu. Uçurulacak ülkeler transit vizesi istiyordu. Transit vizesi almak çok güçlü, pek uzun sürüyordu”* (Seghers,1999:31).

Savaştan kaçarak, başka yerlerde ve ülkelerde özgür olma umuduyla yola çıkan insanlar, bu kez mültecilik sorunlarıyla karşılaşılıyorlar. Binlerce insan canlarını kurtarmak umuduyla işgal altında olmayan yerlere doğru kaçıyorlar, fakat bu insanların birçoğu ise bu yollarda hayatını kaybediyor. Özgürlük duygusu bütün aldaticılığı ile onların hayatlarını söndürüyor:

“İstasyonlar, barınaklar, hatta kiliseler ve şehir alanları tıklım tıklımdı; kuzeyden, işgal altındaki yerlerden “Yasak bölge” den, Alsace ve Lorraine’ den ve Moselle eyaletinden gelen mülteciler her yeri doldurmuştu. Paris’ e kaçarken rastlayıp saydığım o acınacak insan yığıntılarının kalıntıları. O sıra rastladıklarımın çoğu yollarda ya da bir vagona ölmüştü.” (Seghers,1999:37).

Kâğıdı veya pasaportu olmayan savaş mağdurları, bu gerekçelerle farklı bir mağduriyet yaşayarak ya cezaevlerine gönderiliyor ya da kamplara. Bürokrasi göçmenler için hayatlarının sigortası anlamını taşıyor:

“Yorulmak bilmeyen bir sürü memur gece gündüz yolları tarıyor ve - köpek yakalayıcıları gibi- ağır ağır yol alan insan yığını arasında kuşkulu kişileri bulup şehrin cezaevine tıkiyordu. Tutuklanan, borç ödeyecek durumda değilse, ya da çok kurnaz bir hukuk bilgini aldığı aşırı parayı köpek yakalayıcılarla paylaşıp kurtarmamışsa, bir kampa gönderiyordu sonradan. Bundan ötürüdür ki insanlar, hele yabancılar, pasaportlarını ve kâğıtlarını gözleri gibi koruyorlardı.”(Seghers,1999:38).

Bürokrasinin nasıl insan hayatının önüne geçtiğini ve insanları zorlu şartlar altında bıraktığına dikkati çeken romanda, kâğıtları olmayan bir kızın yakalanışı şu sözlerle anlatılıyor:

“Fakat yine o memur ve hemen arkasından, çok güzel bir kız halalarının ve amcalarının yanıp yakınmaları arasında lokantadan alıp götürmüştü. Belçika’dan kaçan bu Yahudi ailesi, o kız çocukları gibi başına basmıştı ama kâğıtlar yeterli değildi. Kızı Pyraenelerin bir köşesindeki kadın kamplarından birine tıkacaklardı, belki” (Seghers,1999:39).

İnsanlar türlü zorlukların ve uğraşın ardından transit vizesini elde ediyor. Fakat bu kez diğer bürokratik işlemlerin uzun işleyişi bu vizenin zamanını doldurana dek sürüyor ve bu da insanların hayatını kısır bir döngüye dönüştürüyor. Bu sistem tam bir girdap gibi insan hayatını içine hapsediyor. Seghers, bu durumu *Transit* adlı romanında şu sözlerle ifade ediyor:

“Daha önce de bir kontrat imzalamış, vizeyi sağlamış ve transit vizesini de almıştı. Fakat çıkış vizesi verilmesi öyle uzun sürmüştü ki, bu yüzden transit vizesi ve giriş vizesi ve dolayısıyla da kontratı yanmıştı. Çıkış vizesini geçen hafta vermişlerdi. Şimdi gece gündüz uğraşıyordu kontratının yenilenmesine, zira vizesinin uzatılması buna bağlıydı. Bu da, yeni bir transit vizesine bağlı bulunuyordu” (Seghers,1999:45-46).

Roman boyunca transit vizesi üzerinde duran Seghers, bu vizenin önemini ve tanımını şöyle yapıyor: *“Transit, bir memleketten geçiş izni demektir, kalınmayacağı önceden belirtilmek şartıyla”(1999:46).* Ancak sadece bu vizeye sahip olmak bir mülteci için yeterli değildir ve bütün kapıları açmayacaktır. Bu, uzun çetrefilli bir yolda atılan küçük

bir adımdır sadece, bürokrasi dehlizinde kat etmek zorunda olduğu birçok yol vardır:

“Diyelim ki, [...] vize aldınız! Bir an mutlusunuzdur! Ne var ki, bununla hiçbir şeyin bitmediğini pek çabuk fark edersiniz. Bir hedefiniz vardır, ama bu kadarı yetmez. Herkesin bir amacı vardır. Sadece bu amaçla ve stratosferden geçerek bir ülkeye girilmez. Denizlerden geçeceksinizdir, başka ülkelere uğrayacaksınız. Transit vizesi gerekir... Her şey hiçbir yerde kalmayacağınıza sadece geçeceğinizi, durumunuzun çok ciddi olduğunu konsolosluklara anlatmanıza bağlıdır... Her neyse, bu yollardan biri sayesinde gemiye binebildiniz! Fakat oğlum, bununla transit sorununuzun yoluna girdiğini sanmamalısınız. Hatta güvenseniz de! Zira aradan öyle uzun bir zaman geçmiştir ki, ana hedef elden gitmiştir. Giriş vizesini yitirmişsinizdir. Transit vizesi ne kadar gerekliyse, asıl vize olmadan da hiçbir değeri kalmaz. Böylece yeniden başlarsınız ve bunlar sürüp gider”(Seghers,1999:47).

Transit adlı romanın başkahramanı Ben-anlatıcı, Marsilya' da bir otelde gecelemeğe ister, ancak nerdeyse adım atmak için bile bir belge gerekiyordu. Hayat belgelerden ibaret olmuştur ve izinsiz yapılan her şeyin cezası vardır:

“[...]kadın bir müşteri kayıt defterini önüme uzatıverdi. Mülteci kâğıdımdakileri deftere yazarken dikkatli dikkatli baktıktan sonra dolaşma izni belgemi istedi. Duraladığımı görünce güldü ve : 'Bana göre hava hoş, sizin başınız belaya girer polis arama yaptığında' dedi, ' Siz bir haftalığı önceden verin bana! İzinsiz kalacağınıza göre. Marsilya'ya gelebilmek için önceden valimizden izin almanız gerekirdi” (Seghers,1999:49).

Başka bir insan manzarasıyla, mülteci olarak yaşayan insanların deneyimlediği mağduriyeti ve bürokratik süreç nedeniyle sıkışan ve çaresiz kalan insan hayatı tekrar gözler önüne seriliyor. Ben-anlatıcının kaldığı otele polisler baskın yaptığı sırada o saklanmayı başarır fakat başka biri yakalanarak götürülür:

“Ağlamaktan yüzü gözü şişmiş ve kızarmıştı, kadının : “Kocam dün akşam geldiği Var' dan.” diye bağırtıyordu. ”Yarın Brezilya'ya gidecektik. Gezi-izni belgesi bile vardı. Marsilya'da oturma izni yoktu, sadece. Fakat ne yapacaktık bunu? Yarın gidecektik, nasıl olsa! İzin isteğimize cevap gelinceye kadar biz çoktan denize açılmış olacaktık! Şimdi hem vapur biletlerimiz yanıyor, hem de vizenin süresi geçecek”(Seghers,1999:61).

Anlatıcı daha sonra bu feryatları eden tek kadının bu olmadığını vurgulayarak birçok insanın benzer sebeplerden yaşadığı üzüntünün ve çaresizliğin üzerinde durur: *“Odada bulunan lejyonerlerin vurdumduymaz yüz çizgilerinde, kendi sokaklarını dolduran nice kadının haykırıışları okunuyordu”*(Seghers,1999:61).

Mülteci olarak yaşamak insan hayatını, ağacından koparılmış yaprak misali oradan oraya sürüklenmeye mahkûm kılıyor. Bu da kişiyi büyük bir aidiyet sorunu, kimlik bunalımı içerisine sürükleyerek hayatını eksik ve anlamsızca yaşamasına neden oluyor.

Savaşın zorlu günlerinden kaçan Ben-Anlatıcı, kendini bu kez zorlu bir mültecilik ve kalacak yer sıkıntısının içinde buluyor. Bir aylık Marsilya'da kalma izni bitince tekrar bürokratik olarak hak talep edebilmek için koşuşturmanın ve belirsizliğin içine düşüyor. Her şey her seferinde başa dönüyor. Bu da insan hayatını olumsuz bir şekilde etkiliyor ve bir türlü yaşadığı yere adapte olamamasına ve aidiyet sorununa sebep oluyor. Yazar bunu şu sözleriyle dile getiriyor:

“Marsilya'da bir aylık kalma iznim bu arada bitmişti. Buraya pek te alıştığımı hissediyordum. Bir odam, bir arkadaşım ve bir sevgilim vardı. Fakat Louvois sokağındaki Yabancılar Dairesinin memuru bu düşünceye değildi. Adam: “Yarın buradan ayrılmalısınız!” dedi. “Yolculuğa çıkacaklarını ispatlayabilen yabancıların Marsilya'da bir süre kalmasına izin veriyoruz, ancak. Sizin bir vizeniz, hatta bir vize almak umudunuz yok. Burada kalma sürenizi uzatmak için hiçbir sebep göremiyorum... Yüzümün kireç gibi olduğunu gören memur: “İlle de kalmanız gerekiyorsa ...” dedi. “Yola çıkmak için kâğıtlarını beklediğiniz ülkenin konsolosluğundan hemen bir belge getirin, lütfen” (Seghers,1999:64).

Büyük bir mültecilik sorunu, kalacak yer sıkıntısı içerisindeyken yaşanan diğer bir zorluk ise hiç şüphesiz yokluk ve bunun da beraberinde getirdiği açlıktır. Resmi evrakları olmadan adım atamayan insanlar dolayısıyla işte bulamamakta ve hayatlarını sürdürmeleri için gerekli olan kazanca ulaşamamaktadırlar. Bu da beraberinde açlık ve sefaleti getirmektedir:

“Bu arada son meteliğime kadar bitirmiştım. Fakat tasalandığım yoktu, hâlâ. Karnım çok acıkınca Binnet' lere gidiyordum. Hafiften acıkınca sigara içiyordum. Yemek vaktini geçirdikten sonra, çok ucuz bir kahvenin önünde bir masaya oturuyordum. Suni kahve müthiş acı ve sakarin müthiş tatlıydı. Fakat o günlerde hâlimden memnundum. Özgürdüm. Odamın bir aylık arasını önceden ödemiştım. Yaşıyordum da. Üç katlı bir mutluluk içindeydim pek az kişi benim bu durumundaydı” (Seghers,1999:66).

Buradan da anlayacağımız üzere, Seghers Ben-Anlatıcı aracılığıyla bir toplumsal sorunu işaret ediyor ve birçok insanın bu durumdan daha kötü şartlar altında yaşamak mecburiyetinde kaldığını okuyucularına göstermek istiyor. Böyle bir savaş ortamında, hiç kuşkusuz insanların en büyük sevinci sadece hayatta kalmaları oluyor. Savaştan kaçıp gizlice başka bir ülkeye sığınan ve büyük bir labirente dönüşen bürokrasinin içinde yolunu kaybeden mülteci için, bütün bu yalıtılmışlıktan geriye kalan tek şey, hayatta olmanın verdiği mutluluktur. Ben-Anlatıcı ne kadar zor olsa da hayatta kalmayı başarmıştır. Yazar bu duygunun üzerinde durarak bu durumu şu cümlelerle ifade ediyor:

“Hâlâ yaşıyordum. Ne savaşın, ne hiçbir toplama kampının, ne faşizmin, ne oradan oraya dolaşmaların, ne bombardımanların, kargaşalıkların -ne denli güçlü olursa

olsun -beni yok edemediğini anlamıştım. Yok olmamıştım. Kanlar içinde ölmemişim. Yaşıyordum, Heinz de yaşıyordu” (Seghers,1999:76).

Ben-Anlatıcı kendi yaşadıklarının dışında çevresindeki insanların da yaşadığı sıkıntılara yer vererek bütün mültecilik olayının ve bürokrasinin keşmekeşini adeta zihinlere kazımak istiyor. Bütün bu sıkıntıların arkadaşının ruhunda yarattığı tahribatı şu sözlerle anlatıyor:

“Bu sonu görmeye ömrümüz yeterse. Olaylar sağlığını çok bozdu. Yolculuğun nasıl çetin geleceğini anlatamam. Almanlara teslimi gerekenler listesinde adım var. İki ayağımı da yitirmemiş olsaydım yine kalırdım bir yerde. Fakat şu durumda yakalanmak pek kolay” (Seghers,1999:77)

Ben- Anlatıcı mültecilik deryasında çarpınırken yaşadıklarını ve düşüncelerini karamsar bir şekilde ifade ediyor. *“Toplama kamplarında, yollarda, sıkıntılı otel odalarında ve sevmediğim genç kızlarla, hatta belki şeftali bahçelerinde, -günün birinde bana bir iş verirlerse- tüketiyordum gençliğimi. Yüksek sesle: ”Ömrüm boşuna geçip gidiyor!” dedim”*(Seghers,1999:78). Mülteci olarak hayatta kalabilmenin, yaşayabilmenin yarattığı sorunların insan hayatını nasıl bir buhran içine sürüklediğini, Ben-Anlatıcının hayatına karşı sergilemiş olduğu bu umursamaz, karamsar ve boş vermiş duygularıyla su üzerine çıkartılıyor.

Transit romanı savaşın olumsuz yönlerini sergilemenin yanı sıra, bir şekilde savaştan kaçmayı başaran insanların hayatlarını ve canlarını güvence altına alabilmek adına akıbeti belli olmayan yolculuklara çıkışını da konu ediyor. Sonrası sorunlarla dolu olan mülteci yolculuklarını ve sıkıntılarını açık ve ayrıntılı olarak tasvir ediyor:

“Yandaki masada anlattıklarına göre, Brezilya'ya giden 'Alesia' adlı bir vapuru İngilizler Dakar' da alıkoymuşlardı, Fransız subayları var diye. Bütün yolcular şimdi belki de Afrika'da bir kamptaydı. Bütün bunları anlatan ne keyifliydi! Yolcular da kendisinin durumuna düşmüş gidecekleri yere varamamışlar diye”(Seghers,1999:86).

Ben-Anlatıcının kimliğini kullandığı kişi yazar Weidler, bürokratik çıkmaz ve savaş nedeniyle yaşadığı bütün zorluklardan ötürü çaresizlikler içinde ölümü seçiyor. Fakat onun ölümünün ardından Anlatıcı onun aracılığıyla vizesini konsoloslukça onaylatıyor ve transit vizesine başvurmaya hak kazanıyor. Ancak bir türlü çıkışı olmayan bir labirente dönüşen bu bürokrasi için bu henüz bir başlangıçtır. Yaşam ve ölüm arasındaki o gelgiti eleştirel bir üslupla bizlere şu sözlerle aktarıyor Seghers:

“Şaşmıştım, elbette. Bilet parasının ödenmesi için adamın ölmesi gerekmişti. Dosyası da her çeşit kâğıtla dolmuş, ceset çürüdükçe o kâğıtların yararlılığı daha iyi anlaşılıyordu. Bu gibileri dostlarının hatırlayıp bütün güçlükleri ortadan kaldırmalarının en olağan ilk şartı, ölmüş gibi!” (Seghers,1999:98).

Anna Seghers, bir insan hayatı yitip gittikten sonra bazı şeylerin yoluna girmesinin ne anlamı var sorusunu akla getirerek, bütün bir düzeni ve olanları okuyucusuna sorgulatmaya çalışıyor. Romanın ana karakteri Ben-Anlatıcının karşılaştığı her insan farklı bir mültecilik sorunuyla yüz yüzedir ve yola çıkmak için gerekli olan belgelerin teminiyle ilgili olan bürokrasi deryasında sürekli çırpınmaktadır. Bunlardan birisi de hekim karakteridir:

“[...]Benim bilet param Lizbon'da. Oradan yola çıkmak istemişim. İspanyol vizesini daha alamadım. Birden bir haber yayıladı ortalığa, Martinique' e gidecek küçük bir vapur var, diye. Fransız müstahkem mevkiine mal ve on kadar memur götürüyormuş, otuz yolculukta yeri varmış! Şimdi bu yeni yol için bilet parasını, gerekli belgeleri, kefilî sağlamalı ve otuz kişilik yerden birini çabucak elde etmeli” (Seghers,1999:100).

Savaş milyonlarca insanı yerinden ve yurdundan koparıp bir bilinmezliğe, mültecilik sorununun içine sürüklüyor. Yazar, bu durumun etkisinde kalan insan seline romanda yer vererek durumun vahametini gözler önüne seriyor:

“Yola çıkmak delisi insan seline kapılmışlar arasında çoğu yüzler tanışım olmuştu. Sel gündün güne, hatta saatten saate kabarıyordu. Yerlerinden kopuşların buradakilerden daha çok artmasını polis kordonu ve baskınlar, toplama kampına atılma korkusu ve Bouches-du-Rhones valisinin sert tedbirleri önleyemiyordu. Gerçek hayatlarını, elden giden yurtlarında, Vernet ve Gurs kamplarının dikenli telleri arkasında, İspanya savaş alanlarında, faşist zindanlarında ve kuzeyin yanmış şehirlerinde bırakmışlardı. Pek tuhaf ülkelerden vize istekleriyle, akıl almaz tasarılarıyla, transit vizesi damgalarıyla varlıklarını sürdürmek ve daha ölmediklerini göstermek çabası içindeydiler” (Seghers,1999:106).

Başka bir ülkede yaşayabilmek, hatta o ülkeden transit geçiş hakkı elde edebilmek için birçok bürokratik işlemin gerçekleşmesi gerekiyor. Bu da buna maruz kalan insanların hayatlarını ciddi anlamda etkiliyor. Bürokrasi, sonu olmayan bir yol gibi önlerinde duruyor ve bu süreci halledene kadar, daha önce tamamlanan başka işlemlerin süresi geçtiğinden bu durum kısır bir döngüye dönüşerek insanların hayatını bir kâbusa çeviriyor:

“Süslü püslü, ya da üst başları dökülen kişiler, engel parmaklığın arkasında durup vapur bileti için yalvarıyorlardı. Ne var ki, transitleri düzgün olanların bilet parası ödenmemişti, bilet parası ödenmişlerin transit vizesi yanmıştı, bütün ağlayıp sızlanmalar, engelin arkasındaki esmer yüzlü ve saçları briyantınle taranmış bir adamın göğsüne çarpıyordu” (Seghers,1999:109).

Aynı sorunun başka bir örneğini tekrar karşımıza çıkararak yazar bu çıkmazlığı iliklerimizde hissetmemizi sağlıyor. “*O adama ilk olarak Marsilya'ya vardığım akşam rastlamıştım.*” dedim. “*En son eksik kâğıdını elde ettiği gün ilk kâğıdı yanardı, hep*” (Seghers,1999:127). Seghers, romanda yansıttığı bu insan manzarasıyla, mültecilik sorununun ve bürokrasinin acımasızlığının, insan hayatını nasıl etkilediğini ve harap ettiğini gayet açık ve acı bir şekilde dile getiriyor. Savaştan kurtulan ve güvenli bir liman bulma umuduyla yola çıkan mülteciler, sonu gelmeyen bürokrasinin, vize işlemlerinin kurbanı olmaktan ne yazık ki kurtulamıyorlar:

“Sırasını beklerken öldü. Bugün alacaktı vizesini. Fakat bir fotoğraf eksik diye konsolos geri çevirmişti. Bu durumda sırası yanacak ve yola çıkışı suya düşecekti. Bundan pek heyecanlanmıştı. Bir daha saymasına yardım edince, birbirine yapışmış iki fotoğraftan birini atlamış olduğunu gördük. O da yeniden sıraya girdi ve beklerken ölüverdi”(Seghers,1999:126).

Bürokrasinin engellerle dolu, aşılmaz yolları, romanda birçok insanın hayatını tıkamış ve onlara bir çıkar yol bırakmamıştır. İnsanlar ne kendi ülkelerinde yaşayabilmektedir, ne de başka bir yerde yaşama imkânı bulabilmektedir. Bürokrasinin kısılcasına takılıp kalan hekim karakterinin durumu bunun örneği olarak karşımızdadır:

“Martinique' e giden gemiden vazgeçip bir ay sonrası Lizbon'dan kalkacak vapurda yer ayırtmıştı. Fakat şimdi İspanyol vizesi alamıyordu. Bunu hiç aklına getirmemişti. İşin aslını öğrenmiş bulunuyordu. İspanya iç savaşında milletlerarası tugayda sağlık ekibinde çalışmış aynı adı taşıyan bir hekimle onu karıştırıyordu, konsolosluk... Adaşım olan bir hekim İspanyol konsolosluğunca mimli diye ben vize alamıyorum” (Seghers,1999:115-116).

Seghers, *Transit* romanında kendisiyle birlikte o dönemde mültecilik sorunuyla yüzleşen binlerce insanın duygularına tercüman oluyor. Özellikle savaş nedeniyle artan bu sorun insanları mülteciliğin ortak paydasında bir araya getiriyor:

“O tarihte herkesin sadece tek bir isteği vardı... Yola çıkabilmek. Herkesin tek bir korkusu vardı: Geride kalmak, gidememek. Bu çökmüş ülkeden uzaklaşmak, bu çökmüş hayattan kaçmak ve bu gezegenden kurtulmak! Yola çıkışlardan, el konmuş ve gideceği yere varamamış gemilerden, sahte vizelerden ve yeni teni transit ülkelerden söz açıldığı sürece can kulağıyla dinler olmuştular insanlar” (Seghers,1999:133).

İnsanlar, hayatları ve özgürlükleri için gerekli olan her türlü zorluğu ve savaşı vermek için bazı yetkili insanların güdümünde kalmak zorundadırlar, onların egemenliği hayatlarının sömürsü halini alıyor. “*Ömrünün ciddi yanı, hayatta kalmak ve özgürlük içinde yaşayabilmek için bu dünyada başvurulması gerekli sayısız dolap ve göz*

boyacılıklarla eriyip gitmemiş miydi?” (Seghers,1999:135).

Ben-Anlatıcı savaşın gerçek yüzünü deneyimledikten, bürokrasi içerisinde oradan oraya savrulduktan sonra hayata ve benliğine karşı duymuş olduğu amaçsızlık, hayatın sığılığı, yalıtılmışlık ve pervasızlık duygularını şu sözlerle gayet net bir şekilde ortaya koymuştur:

“Böyle bir amaç değil, söylemek istediğim. Evet, böyle bir amaç ve vapurda bir yer kendime de bulabilirim. Vizeye gelince, onu da sağlayabilirim, birçok ülke için. Transit vizesi, çıkış izni gibi işler de elimden gelir fakat gideceğim ülkenin ne olacağını ve hayatta çoğu şeyi umursamadıktan sonra bütün bunlar neye yarar” (Seghers,1999:138).

Böyle şartlar altında yaşamak zorunda kalan insanların ruhsal dünyalarında meydana gelen psikolojik yıpranmayı ve boş vermişliği bu cümlelerle gayet iyi görebiliyoruz. Yaşam ve mekân her türlü cazibesini ve önemini yitirmiştir. Birçok insanı yerinden yurdundan eden savaşın manzaralarına farklı hikâyelerle yer veren Seghers, yaşanan çaresizliğin boyutunu şu cümlelerle bütün hüznüyle yansıtıyor: *“Ne diye evinden, yerinden ayrıldın? Sen anlamazsın bunu. Kendi ülkesinde ona yer kalmadığı için çocuğunu beze sarıp vapura binen bir kadının durumundan ne anlarsın sen?”(Seghers,1999:142).*

Yaşam alanları transit vizesi almaya mühürlenmiş insanlar, büyük bir korku ve aynı zamanda büyük bir umutla konsolosluk kapılarında son derece titiz davranarak bekliyorlar. Tek bir çıkış yoluna dönüşen transit vizesini alabilmek için insanların içine düştükleri durum ve onlar için ne denli önemli olduğu şu şekilde ifade ediliyor:

“O günlerde ben her şeyi pek kolay sayıyordum. Fakat yukarı bırakılmak için ön salonda bekleyenlerin yüzleri sapsarıydı, korku ve umut karışımı heyecandan. Bugün benimle içeriye bırakılan kadın ve erkeklerin en iyi elbiselerini giyip fırçalandıklarını, çocuklarını da, kiliseye ilk törene gidiyorlarmış gibi, uslu durmalarını için önceden uyardıklarını biliyordum. Yerleşecekleri, ya da hiç değilse geçecekleri yeni ülkenin temsilcisi Birleşik Amerika konsolosunun hareketsiz yüzüne gereği gibi şirin görünebilmek için dışlarına ve içlerine elden geldiğince bir çeki düzen vermişlerdi. Bir başka ülkeye yerleşebilmeleri bile Amerika'dan transit geçmelerine bağlıydı” (Seghers,1999:183).

Hayatlarında önemli bir viraj olan bu konsolosluk bekleyişi büyük bir buhrana dönüşerek beraberinde korku ve kaygıları da getiriyor. Bundan sonraki yaşamlarının yönünün, resmi makamların ve oradaki görevlilerin iki dudağı arasında oluşunun insanlar üzerinde oluşturduğu aciziyet duygusunu çok iyi görebiliyoruz:

“Transit konusunda bütün bu çeşit çeşit fısıldaşmalardan sersemlemiş olan ben,

bombardımanların alevleri arasında ve yıldırım savaşının korkunç patlayışlarıyla ölmüş binlerce ve yüzbinlerce insanı aklıma getirdikçe şaşırıp kalıyordum. Bunlardan pek çoğu, hiçbir konsolosa bildirilmeden dünyaya gelmişti. Onlar ne transit, ne de giriş vizesi istemişlerdi. Onların yeri burası değildi. Fakat yeri burası olmayan o insanlardan birkaçı, vücudu ve ruhu kanlar içinde buraya kapağı atabilmişse, bu yapıya sığınabilmişse, güç bela canını kurtarabilmiş insanlardan koca bir millete ne kötülük gelebilirdi? O millete layık, ya da az buçuk layık da olsalar!”(Seghers,1999:184).

Seghers, savaş nedeniyle yaşamı tam bir çıkmaz sokağa dönüşen bambaşka bir insan manzarası örneğiyle, bu bürokrasi kısılacı arasında sıkışıp kalmayı ve biçare şekilde mültecilik sorunuyla başa çıkmaya çalışmanın zorluklarını ve yarattığı mağduriyeti gözler önüne seriyor:

“Doğduğum yer savaştan önce Rusya'nındı, dünya savaşından sonra Polonya topraklarına katıldı. Babam baytardı. İşinde ustaydı. Yahudi olmasına rağmen bir deneme çiftliğinde yarı resmi görev vermişlerdi. Ben o çiftlikte doğdum... Evet, bizim çiftliğin o tarihte Pijarnütze köyüne bağlı olduğunu anlattım. Fakat konsolos ve önündeki harita daha titizdi. Bu haritaya göre, -o günden beri bir daha görmemiş olduğum yer -iyice kalabalıklaşıp büyümüş ve yirmi yıl sonra ayrı bir köy olmuştu, hem de Litvanya topraklarında. Bu durumda benim Polonya uyruklu olarak kâğıtlarım bir işe yaramıyordu. Litvanyalılarından belge sağlamam gerekiyordu. Sonra bütün o yerler çoktandır Alman işgali altındaydı. Şu halde yeni bir devletin kâğıtları gerekiyordu. Çoktandır ortadan kalkmış bir köyden sağlanacak doğum belgeleri bulmam gerekiyordu. Bütün bunlar içinde zaman ister. Uyruk değiştirmek için zaman gerekeceğinden ben de gemideki yerimi sildireceğim” (Seghers,1999:190-191).

Bütün bürokrasiyi aşır transit vizesi almayı başarmasına rağmen, savaşın yerini ve yurdunu yok etmesi, toptan değiştirmesi ve başka bir devlete ve uyruğa bağlı hale gelmesi hayatını ve işleri iyice içinden çıkılmaz bir hale getiriyor. Ve bu sebeple de, elde ettiği vize de zaman aşımına uğrayacağından onu da kaybediyor. Artık bütün bu uğraşlar, uzun kuyruklar, bekleyişler savaştan dahi daha büyük bir cehenneme dönüşüyor mülteci mağdurları için:

“[...]Ölmüş adamın hikâyesini bilirsiniz, belki! Tanrının hakkında vereceği kararı bekliyormuş öteki dünyada. Bir yıl, on yıl, yüz yıl beklemiş. Sonunda hakkındaki kararın verilmesi için yalvarmış. Daha fazla beklemeye katlanamayacağını söylemiş! Şu cevabı almış: Nedir beklediğin? Cehennemdesin çoktandır. Gerçekten de öyleydi, saçmaların saçması ve boşuna bir bekleyiş cehennemin ta kendisidir. Bundan daha korkunç bir cehennem olur mu? Savaş mı? Okyanusu aşır arkanızdan da yetişebilir. Her şeyden bıkkınlık getirdim. Doğduğum yere döneyim istiyorum” (Seghers,1999:191-192).

Savaştan kaçarak başka ülkelere sığınan insanlar yaşamlarına devam edebilmek, gerekli evrakları ve vize işlemlerini halledebilmek için, konsolosluk bürolarında uzun ve

meşakkatli yollardan geçerek barınmaya ve başka yerlere gidebilmek için transit vizesi almaya çalışıyorlar. Romanın birçok yerinde, bu bekleyişlere ve çılgın kalabalığa ısrarla yer verilerek bu mağduriyetin altı çiziliyor:

“...Yabancılar Dairesinin koridorlarında kadınlı erkekli bir kalabalık sabahtan akşama kadar bekler durur... Yolculuk nöbetine tutulmuş insanlar kuyruğunda her bir tekin başından pek çok şey geçmiştir. İnsanlık tarihinde başka hiçbir neslin başına böylesi gelmemiştir. Hemen de anlatmaya başlarlar; yüzde yüz ölümden en azından üç defa kurtulduklarını. Fakat onun yanındaki de yüzde yüz ölümden kurtulmuştur, pek kulak vermez anlatılanlara. Az öteye yerleşir ama orada da bir başkası anlatmaya başlar, yüzde yüz ölümden nasıl kurtulduğunu. Bu sırada bir şehre bomba düşer. Oysa o şehre gitmek istemişlerdir, barışa kavuşmak için. Ya da son bir sığınak saydıkları bir ülkenin sınırlarını kapattığını bildiren telgraf gelir, vize yanar” (Seghers,1999:239).

Bütün belgeleri hazırlayıp ve gerekli işlemleri yerine getirenlerin yapması gereken son şey yola çıkacak olan gemide bir yer bulabilmek ve almaktır. Fakat herkes savaştan kaçtığı için bu durum oldukça zordur. İnsanlar bunu elde edebilmek için her şeyi yapmaya hazırdırlar. Çünkü bu onlar için yeni bir hayat ışığı ve yaşam umududur:

“Fısıltıyla söylediklerimi memur daha iyice kavramadan, bir bilet geri veriliyor söylentisi bekleyenler arasında yayılmıştı, inanılmaz bir hızla. Zira birden kapılara saldırdılar. Gişenin arkasındakilerinin birbirlerinin kaburgalarını kırmasına kıl payı kaldı. En bitkin ve zayıflar bile, son bir umudun verdiği gözü dönmüşlikle saldırdılar, bir bilet geri verebiliyor muydu diye” (Seghers,1999:243).

Yukarıdaki örnekte de gördüğümüz üzere Seghers, içinde bulunduğu toplumu büyük gözlem gücüyle, kendi süzgecinden oldukça güzel bir şekilde geçirerek toplum içindeki bu tür olayları vurgulayarak, altında yatan derin mesajları, hayatta kalma mücadelesini, ölüm korkusunu, sığınma içgüdüsünü, mültecilik sorununu, savaşın insan hayatı üzerindeki onulmaz etkilerini böyle basit ama anlamlı örneklerle açık bir şekilde gözler önüne seriyor ve okuyucusunu bunlar üzerine düşünmeye itiyor. Romanın başında akıbeti belli olmayan mültecilerle dolu olan Montreal gemisinin roman sonunda battığını öğreniyoruz; ama yitip giden onca insan hayatı bundan sonrakiler için bir caydırıcılığa sahip olmuyor. İnsanlar bilinmez ufuklara ve umutlara yolculuk etmek için, mülteci olarak yaşamaya devam ediyor. *“Fakat geminin batmış olduğu haberi, bundan sonra yola çıkacak bir başka vapur için sürüyle mültecinin ad yazdırmaya koşmalarına engel olmadı” (Seghers,1999:256).*

En yoğun şekilde *Transit* romanında ele aldığı savaşın mağdurları mülteciler konusuna *Ölümler Genç Kalır* adlı eserde de yer veren yazar, mülteciliğin zorluklarını tekrar tekrar

karşımıza çıkarıyor. Yaşanan zorluklar, çekilen sıkıntılar özellikle tasvir ediliyor. Savaştan kaçan mülteciler yaşadıkları birçok kayıplarla birlikte evlerine geri döndüğünde büyük yıkıntılarla karşılaşılıyor. Bundan sonra bu dönüş yolunda daha farklı zorluklar onları bekliyor:

“-Tugay, Pithiviers'ten bir komşu köye gönderildi. Cadde, yavaş yavaş ve yorgun argın evlerinden geriye kalan yıkıntılara dönen mültecilerle doluydu. El arabaları ve sırtlarında, yorgunluktan yerde bırakmadıkları şeyleri taşıyorlardı; kimisi yatak yorgan, kimisi bir kuş kafesi veya bir resim gibi tuhaf nesnelere, kimisi de sargılı bir çocuk. Birisi de her şeye rağmen evinde gömebileceği küçücük bir tabutu taşıyordu çocuk arabasında” (Seghers,2012:434).

Savaştan geriye kalanların da küçük manzarasını karşımıza çıkaran bu kesitte, hiç şüphesiz en acısı da en masum varlık olan çocukları taşınması gereken bir çocuk arabasının bunun yerine, bir tabutu taşınması oluyor. Yazar direkt olarak söylemese de savaşın çocuklara ve ailelere yaşattığı o derin acıyı muhteşem anlatım tarzıyla iliklerimizde hissetmemizi sağlıyor.

Beş ayrı hikâyeden oluşan *İlk Adımlar* adlı eserin ilk hikâyesi *Bir Çatı Altı* adlı hikâyede de yine kısa da olsa mülteciliğin izlerini karşımıza çıkaran yazar, savaştan kaçan ve mülteci konumunda olan insan yoğunluğuna dikkati çekiyor. “*Paris zaten oradan buradan kaçıp gelmiş göçmenlerle doluydu*” (Seghers,1998:28).

İncelendiği üzere, diğer eserlerinde de kısa da olsa yer verdiği göçmen sorununu bütün ayrıntıları ve keşmekeşliğiyle donattığı *Transit* romanı, biz okuyucuları günümüzde de hâlâ bitmek bilmeyen ve sonu gelmeyen bu soruna dair, düşünmeye ve sorgulamaya itmiştir. Bürokrasinin nasıl insan varlığının yerini aldığına, insanların nesneleştirildiğine, yersiz, yurtsuz, kimliksiz ve kimsesizlikle dolu geçen zorlu uğraşlarına, savaşın insanları sürüklemiş olduğu bilinmez yolculuklarda hayatta kalma umudunu yeşertemeyip yitip giden canlara, insanların labirente sıkıştırılmış bir fare misali çıkışı olmayan kapıların arasında sıkıştırılışına tanıklık ettiğimiz bu roman, bütün bu toplumsal sorunları açığa çıkarmış ve bu sorunlara eleştirel bir gözle bakmamızı sağlamıştır.

3.2. Irkçılık ve Sömürgecilik Sorunu

Anna Seghers sosyalist kimliği doğrultusunda, her türlü ayrımcılık ve ırkçılıkla bezenmiş düşüncelerin karşısında olmuş ve bu sorunlara eserlerinde de yer vererek

eleştirmiştir. Bunun örneklerini incelemiş olduğumuz *Yedinci Şafak, Ölümler Genç Kalır, Transit ve İlk Adımlar* eserlerinde açıkça görebiliriz. Öncelikle *Yedinci Şafak* adlı eserden örneklerle başlayalım. Yazar, özellikle Hitler'in toplumuna yerleştirmek istediği Yahudi düşmanlığı üzerinde durarak, buradan hareketle her türlü ırkçılık hareketini reddetmiştir. “*Mettenheimer' in kızları arasında en iyi evliliği Bayan Rainers yapmıştı. Akli başında bir kızdı ve de öyle kalmıştı. Kocasının yeni rejim hayranlığına kapılıp Yahudi düşmanı oluşunu, o yaptığına göre, doğrudur olgunluğu ile kabullenmişti*” (Seghers, 2004:232). Hitler Alman ırkının, bütün ırkların üstünde bir ırk olduğu algısını benimseyerek ve yayarak bu ırkın nicelik olarak artmasını istediğinden ülkesindeki evlilikleri de desteklemiş, bu algıyı topluma da kazandırmayı hedeflemiştir. “*Nasyonal sosyalist bir devletin ırkçılığa verdiği büyük önemden, bu ırkın çoğalması nedeniyle evlenmenin ne denli saygıdeğer olduğundan söz ederken, gelin Gerda ciddi ciddi dinledi, damatsa başını salladı*” (Seghers,2004:264).

İrkçılığa karşı eleştirici tutumunu birçok eserine yansıtan Seghers, *Ölümler Genç Kalır* adlı eserinde de zencilere karşı uygulanan ırkçı tutumlara yer vererek uygulanan ayrımcılığı ve ırkçı düşünceleri su üzerine çıkarmıştır. Sadece ten renklerinden dolayı farklı muamelelere maruz kalan insanlar, yüzyıllar boyu, bu farklılığın bedelini ödemek zorunda bırakılmış ve türlü hakaret dolu diyaloglarla karşı karşıya kalmışlardır. “*Şoför; virajda iki devriyeyi gördü. Nihayet o aşağılık, gerçek zencilerdi*” (Seghers,2012: 24).

Bu romanda, aynı zamanda Nazi ideolojisinden büyük zarar görmüş olan Yahudi sorununa da değinen yazar, bu durumun nasıl ırkçı bir saplantı haline geldiğini ve Nazizm'in Yahudi karşıtı düşüncelerini şu sözleriyle aktarıyor bizlere:

“*-Peki ya Naziler? Gerçi onların da sabit fikirleri vardı; komünistler sınıf mücadelesi derken onlar da Versailles Antlaşması ve ırk diyordu. Karşı çıkacağı pek bir şeyleri olmayan bu yaramaz ve şakacı çocuklar, uluslararası Yahudilik hakkında beklenmedik bir anda uzun soluklu laflar edebiliyorlardı. Kaybedilen bu savaşın onun bu sefaletinden sorumlu olduğunu gayet iyi biliyordu; Yahudileri hiç mi hiç umursamıyordu*”(Seghers,2012:167).

Toplum içerisindeki ırkçılığın boyutu öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, insanlar Yahudilere karşı oldukça katı görüşlere sahip olmakla birlikte onların haklarına ve servetine el konulabileceği görüşünü paylaşıyor ve Yahudi olmayı bir felaket gibi algılıyorlar. Bu da Yahudilere karşı toplumda var olan ırkçılığı gözler önüne seriyor. Sosyalist bir

ideolojiye sahip olan yazar, toplumda beliren bu ayrımcılığa ve ırkçılığa karşı durarak bu durumda örneklerini karşımıza sıklıkla çıkararak şiddetle eleştiriyor:

“Ama bence toplumumuzun temelleri olan mülkiyet kanunlarına hiç dokunulmaz. Olsa olsa birkaç Yahudi'nin servetine el konulur. Yahudi değilsiniz herhalde, Bay Nadler?- Christian, papaz evindeki gibi gözlerini açarak ve orada takındığı aynı ses tonuyla, “Tanrı korusun, Sayın Avukat,” diye cevap verdi” (Seghers,2012:281).

Aynı zihniyetin yansımalarının romanın ilerleyen kısımlarında tekrar karşımıza çıktığını görüyoruz. *“Müziğini bir Yahudi'nin bestelediği bu oyuna neden gidiyorsunuz?” (Seghers,2012:300).* Toplumdan tamamen dışlanan Yahudiler' in, Naziler tarafından Filistin'e göçe zorlandıklarını da aktaran yazar, uygulanan yıldırma politikaları çerçevesinde evlerinin, dükkânlarının nasıl yakılıp yıkıldığını şöyle anlatıyor: *“Yahudi mağazaları yakılıp yıkılınca ailesi hep beraber başka bir mahalleye taşınmıştı. Göç edecek paraları yoktu, ne Prag'a ne de Paris'e. Özellikle de Nazilerin bas bas bağırdıkları Filistin'e gidecek paraları hiç yoktu” (Seghers,2012:332).*

Hitler bütün propagandasını ve ideolojisini, Alman halkının üstün ırk olduğu düşüncesinin temeli üzerinde kurduğundan, bu düşüncenin tamamen ırkçı yaklaşımları da beraberinde getirmesi kaçınılmaz olmuştur. Yaptığı bütün ırkçı uygulamalara böyle bir elbise giydirerek bunu kabullendirmeye çalışmıştır. *“Bugünlerde kan, ırk ve halkımızı diğer halklardan üstün gösteren benzeri öğelere dair çok şey anlatılıyordu” (Seghers,2012:344).*

Yaralı Almanların hayatlarını kurtarmak için Alman olmayanlardan, hayati önem taşıyan uzuvları alınarak bu Almanlara naklediliyor. Bu nakilden sonra eğer hayatta kalırlarsa bu kez de toplama kamplarına gönderiliyor. Ancak gidene kadar yolda can veriyorlar. Bütün bu vahşetiye, bir Alman öleceğine Alman olmayanın ölmesinin daha iyi olduğu inancı besliyor. Bu inancın temelini ise ırkçılık düşüncesi besliyor. Çünkü Nazi ideolojinde Alman ırkı bütün ırklardan üstün olarak görülüyor. Bir başka ırktan olanın yaşam hakkı söküp alınarak ölüme terkediliyor:

“ Ağır yaralanan bir arkadaşından söz etti, onu tekrar adam etmek için de 'bir defa olsun işe yarasınlar' diye üç Ukraynalının nasıl kullanıldığını... 'Onlardan hayati önemde birkaç uzuv çıkardılar, yoksa arkadaşım hayata dönmüş olmazdı şimdi.'-'Peki, sonra ne yaptılar onlara?-'Yapmak mı? Bir daha bir şey yapmaya gerek kalmadı. Dayanıklı olanlar normalde kampa

gönderilir.'... Yoksa birkaç Alman çocuğun ölmesini mi tercih ederiniz?'(Seghers,2012:491).

“Erkekler, Alman halkı her şeyden önce geldiğinden her şeyin de mubah olduğunu söylüyorlardı” (Seghers,2012:511). Romanın bu cümlesinde de aktarıldığı gibi, söz konusu Alman ırkının varlığı ise yapılan her şey haklı görülerek, her türlü ırkçı propaganda teşvik ediliyor. Nazi ırkçılığından en çok zarar gören hiç şüphesiz Yahudiler olmuştur. Bu nedenle de bu eserde Seghers bunun örneklerine sıklıkla yer vermiştir. Yahudi olanların savaşta toplama kampına götürülürken nasıl hayvan vagonlarına ölüme terk edercesine sıkıştırıldıklarını da görüyoruz, her türlü insani hakları törpülenip nasıl çırıl çıplak soyulup yürütüldüklerini de. *“SA, kadınları, çocukları, yaşlı genç demeden inanılmaz bir hızla bir hayvan vagonuna bindirdi”*(Seghers,2012:505) diyerek başlayan olay şu şekilde devam ediyor: *“Önümüzden en az iki bini çıplak geçti”* (Seghers,2012:510).

Seghers, o yıllarda Almanların Yahudilere karşı göstermiş olduğu faşizmi de eleştirmek amacıyla, *Transit* adlı eserinde de bu soruna yer vererek toplum tabanında meydana getirilen ırkçı uygulamaları gözler önüne sererek eleştiriyor. *“Yoksa, kapıda: ‘Yahudilerin girmesi yasak!’ tabelası asılı diye mi girmemişti Capoulade'a”* (Seghers,1999:27).

Gerçekçi yazın anlayışından hareketle, toplumsal sorunları mercek altına alan Seghers, bu sorunları irdeleyerek eserlerinde onlara geniş yer vermiştir. *İlk adımlar* adlı eseriyle aynı adı taşıyan üçüncü hikâye çeşitli insan manzaraları eşliğinde, onların hayatlarından kesitlerle bu sorunları ve etkilerini bizlere sunuyor. Sosyalist kimliğiyle her türlü faşizme, ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı durarak işçi sınıfının ve insan haklarını savunan Seghers, bu duruma hikâyede de yer vererek, dikkatleri çekmeyi başarmıştır. *“Altın Kedi kahvesini bir dakika içerisinde sardı bizimkiler’ diyordu, ‘sonra hemen pencerelerden, kapılardan içeri daldılar. Böyle olmalı işte. Birbiri ardına vuracaksın”* (Seghers, 1998:77). İnsan hayatına karşı taarruza geçen faşizm, bireyleri, yaşam hakkı karşısında duyarsız ve saldırgan bir tutuma sürüklemiştir. En büyük insanlık ayıbından biri olan sömürgecilik, zayıf olanı daha zayıf bir konuma, güçlü olanı ise daha güçlü bir duruma getirerek halklar arasındaki uçurumu ve toplum içindeki ayrışmayı daha da büyük bir hale getirmiştir. *“Sizler okullara gidebildiyse ve güzel güzel giyinebildiyse,” dedi, ‘buradaki çocukların bütün bunlardan yoksun olmaları*

sayesinde oldu bu” (Seghers,1998: 79-80).

Bütün iş dünyasının bel kemiği olan işçiler, çoğunlukla en zor şartlar altında çalışıp, gerçekten hak ettiğini alamıyorlar. Bu sömürüye kayıtsız kalmayan yazar, bu durumu şöyle bir örnekle vurguluyor:

“Her 'amele' ye, küçük bir madenci kulübesi yapması için borç para verilirdi. Ama sonra bu borcun geri ödenmesi, yaşam boyu asla bitmezdi. Bir 'amele' , tüm yaşamı süresince 'velinimet' inin toprağına bağlanmış biri olurdu. Böylece de 'yerine sadık ' olması sağlanırdı. Buna karşılık, maden işçisine de, oğullarıyla birlikte aynı kuyuya inme 'hakkı' verilmişti yaşam boyu. Bağımlı duruma getirildikleri için, işçiler, işletmenin tüm koşullarına gözü bağlı uymaya zorlanırlardı. Böylece en kötü çalışma koşulları altında, en düşük ücretlerle çalıştırılırlardı” (Seghers, 1998:83).

İşçiler kendi haklarını aramak için greve gittiklerinde ise ya işlerini kaybetme korkusu, ya da canlarını kaybetme korkusu içerisindeydiler. Hak arayışı, yaşamak gibi oldukça zor bir hâl alır. Bu durumun yansımaları şu şekilde kaleme alıyor yazar: *“Babamın kavgası bizim ekmeğimiz içindi. Benim daha iyi yaşayabilmem içindi. Bu yüzden vurup kana boğdular onu. Böyle bir şeyin olabildiği bir dünya, barışsız bir dünyadır besbelli, kötü bir dünyadır” (Seghers,1998: 84).*

Ayrıca bu hikâyede ırkçılığa da yer veren yazar, bu durumun mağdurlarının yaşadığı ayrımcılığı şiddetle eleştirerek karşı çıkıyor. Kalem, onun kabullenmeyişinin, direnişinin en büyük aracısı olduğundan, bu durumun hazin örneklerini okuyucularına sunarak bir bilinçlenme inşa etmeye çalışıyor. *“Biz çocukların, beyazların yaşadığı semte geçmemiz için hiçbir neden ya da vesile olmazdı” (Seghers, 1998:85).* Irkçılık toplum içerisinde oldukça önemli ölçüde bir ayrıştırma ve dışlama meydana getirdiği için bu durum hayatı oldukça olumsuz yönde etkilemiştir:

“Dolayısıyla, benim solcu öğrencilerle birlikte oluşuma, ya da zencilerin güncel istemlerini ortaya koyan ve eşit haklar için mücadelelerini anlatan bir kitabı eve getirişime kızılıyordu. O zaman, bize hep öğütlediği şeyi yineliyordu bana: Biz zenciler, kendi halimizde, dingin ve göze batmayan bir yaşam sürmeliyiz. Beyazlara ne kadar az değip dokunursak, nefret ve çatışma için de o kadar az bahane yaratmış oluruz. Amerika Birleşik Devletleri İkinci Dünya Savaşı'na girdiğinde, Hitler faşizminin ezilmesine benim de yardımcı olmam gerektiğini düşünmüştüm. Ailem de bu konuda hiçbir kuşku belirtmedi; faşist barbarlığa ve ırk düşmanlığına karşı verilen bir savaşa, herkesten önce biz zencilerin katılması kadar doğal bir şey olamazdı” (Seghers,1998:86).

Her türlü ayrımcılık, faşizm, sömürgecilik insan haklarına yapılmış bir darbe ve insanlık ayıbı olarak tarihteki yerini almıştır. Maalesef geçmişte buna tanıklık eden toplumlarda bunun hazin dolu birçok örneklerini karşımıza çıkaran Seghers, belki de insanlara bu durumun acı boyutlarını göstererek ders almalarını hedeflemiş ve bu acılara karşı bir tepki göstermeyi kendisi adına bir borç bilmıştır. Hikâyede anlatılanlar bu ırkçılığın sadece toplum nezdinde olmadığını, devletin ve güvenlik teşkilatlarının da buna izin verdiğini göstermektedir:

“Bir savaş arkadaşım, az ötede yerde serilmişti, sesi çıkmıyordu artık. Hepsi onu tekmeleyip duruyordu. Bir pencereden beyazlar uzanmış aşağıya bakıyorlardı. İkinci arkadaş nihayet bir şeyler diyerek fırlayıp koşmaya başladı, bu kez de hemen yakındaki bir garaj girişinden iki alçak daha çıktı, üstüne saldırıp çilgınca vurmaya başladılar. Yüz metre ötede bir grup polis duruyordu, ama hiç kıpırdamadan öylece baktılar” (Seghers,1998:88).

Bir takım güçlerin, toplum içerisinde meydana gelen bu ayrışmayı, kendi rantlarını kuvvetlendirmek adına nasıl kullandığını, aşağıdaki diyalogdan gayet iyi anlıyoruz:

“ 'Bir tek beyaz işçi bile işsiz kalabildiği sürece, hiçbir zenci o işe giremez!' dediklerinde bu ikisi şöyle yanıtlıyorlardı: ' O söylediğinizin, siyahla, beyazla ne ilgisi var? Patronlar, beyazı siyaha, siyahı beyaza karşı kullanıyorlar ki, hepimizin sırtından daha da bir kolay kazanabilsinler” (Seghers,1998:92).

Seghers burada işveren sınıfını, parayı ve gücü elinde bulunduranların takındığı tutumu ciddi şekilde eleştirmiştir. Toplum tabanında meydana getirilen bu ayrımcılık ve ırkçılık, üst tabakadan insanların deyim yerindeyse ekmeğine yağ sürmektedir. Bütün bunlardan anlıyoruz ki, hiçbir insanın ırkını, mezhebini, rengini, dilini doğrudan seçemediği bir durumda, bu nedenlerden dolayı, ikinci sınıf muamelesine, ayrımcılığa, haksızlığa tabi tutulması kabul edilebilir bir durum olmamalıdır. Her insan, eşit insan hakları çerçevesinde hayatlarını sürdürebilmeli ve herkes öteki dediğinin haklarını en az kendi hakları kadar savunabilecek duyarlılığı gösterebilmelidir.

3.3. Toplumsal Bir Sorun Olarak Nasyonal Sosyalizm ve Faşizm Sorunu

Yaşadığı dönemin korkunç gerçeklerine kayıtsız kalamayan Anna Seghers, en ünlü romanlarından birisi olan *Yedinci Şafak* adlı romanda, bu gerçeklerin kendi toplumu üzerinde yol açtığı derin yaraları ve sebep olduğu büyük buhranları yansıtmaktan vazgeçmemiş, kalemi aracılığıyla, insan yaşamını ve haklarını törpüleyen her türlü

kıyım, işkenceye ve faşizme karşı durmuştur. Toplumsal sorunlara eserlerinde geniş yer veren ve haksızlığa, işkenceye, savaşa karşı büyük bir direnç gösteren Seghers, burada da faşizmi bütün çıplaklığıyla yansıtarak, bunun karşısında umudu yeşertmeyi başarmıştır. Faşizmi en üst noktaya çıkararak Nazizm egemenliğindeki Almanya'nın maruz kaldığı bu şiddete, Nazi yönetimindeki bir toplama kampından kesitlerle ayna tutmuş ve o dönemin komutanlarının düşünceleriyle Nazizm'i (nasyonal sosyalizmi) anlatmaya ve gerçek yüzünü göstermeye çalışmıştır:

“Birinci komutanın korkunç ve ne zaman patlak vereceği önceden kestirilemeyen acımasız davranışlarda bulunan bir deli olmasına karşılık, yenisi ağırbaşlı ve yapacaklarının tümü önceden kestirilebilen bir adamdı. Fahrenberg, ansızın hepimizi dövdürtebilirdi. Sommerfeld ise tümümüzü dışarı çıkartıp sıraya sokturabilir, sonra da sıradaki her dördüncü adamı pataklardı” (Seghers, 2004:15).

Nasyonal sosyalizm doktrinlerini kabullenmeyen, farklı düşünen ve Nazizm'e karşı duran insanları, cebren toplama kamplarına kapatıp, kendi keyfi iradelerine ve arzularına göre davranan Nazi askerlerinin uygulamalarına bu alıntıyla tanıklık etmiş oluyoruz. Ayrıca, insani duygulardan nasıl arındıklarını ve her türlü muamelelerinin bu tür insani yaklaşımların dışında olduğunu ise Seghers, şu sözlerle ifade ediyor: *“Ve nihayet bir nöbetçinin, bir SA üyesinin, görevinden ötürü duyguları nasırlaşmış birinin bile başkalarıyla paylaşabildiği bir olgu vardı; sonbaharın gelişini o da yılda ancak bir kez görebilirdi”* (Seghers,2004:16). Nasyonal sosyalizmin karanlığında bir SA üyesinin, insanlarla paylaşabildiği hiç bir insani duygusunun kalmadığını, artık tek ortak yönlerinin duygusal paylaşımlardan ziyade, duyusal algılar olduğunu ve aynı halk içerisinde farklı taraflarda bulunan iki insan arasında meydana gelen uçurumu, yaşadıklarını gayet aleni bir biçimde görüyoruz. Aynı şekilde Seghers, kampta kalan insanların maruz bırakıldıkları olumsuz yaşam koşullarına da değinerek faşizmin insan hayatına değdiği her noktayı nasıl zorlaştırdığını da gözler önüne seriyor. *“Ancak beş kürek kömür almamıza izin verilmişti; bu kadarı, esintilerin kol gezdiği barakayı ancak bir kaç dakika için ısıtabiliyor, eşyalarımızı kurutmamıza yetmiyordu bile”* (Seghers,2004:16).

Başka bölgelere sıçramadan önce Nazizm öncelikle kendi halkı içerisinde bir ayrıştırmaya girişiyor ve acı yüzünü öncelikle kendi vatandaşlarına karşı gösteriyor, karşısında duran herkesi tutuklatıyor. Bu durumda olan, toplama kampına kapatılan

mahkûmlar arasından 7 kişi her şeyi göze alıp hayatta kalabilme umudunu yeşertmek adına buradan kaçıyorlar. Çünkü bu kamp her halükârda onları ölüme götüren bir yerdir:

“Kesin bir ölümden kurtulmak içindi kaçıştı. Bu işe kalkışmasaydı, onu ve öteki altı kişiyi birkaç gün içinde öldürmüş olacakları kuşkusuzdu. Ama yine de bataklıktaki ölüm olasılığı karşısında korku duymuyor, bu ölümlü kolay buluyordu. Sanki kaçtığında daha başka bir ölümdü; doğanın kucağında, insan eli değmeksizin gerçekleşen bir ölüm” (Seghers,2004:29).

İnsanlar o denli zor şartlar altında yaşıyorlar ve çalıştırılıyorlar ki, yakalanma ve ölüm korkusuna rağmen kaçmak onlara daha cazip geliyor. *“Böyle acımasızca çalıştırılmaları karşısında kaçmalarına şaşmamak gerekiyordu”*(Seghers,2004:40). Kamptan kaçan tutukluların iç dünyasında meydana gelen çöküntüye ve tahribata da yer veren yazar, yaşadıkları tükenmişliği ifade ederek, duygularına yer vererek okuyucularının da bunu hissetmesini ve anlamasını istemiştir:

“Georg, ansızın kapıya doğru atılarak anahtarı çekti. Kendi kendine güldü. Arkası kapıya dönük yere oturdu. Bakışlarını ayağındaki pabuçlarına dikti. İki-üç dakika kaldı öylece. Bu oturuşu bir tür içine kapanmaydı. Dış dünyada her şeyi yitiren ve artık bu yitirişi büyük bir umursamazlıkla karşılayanların içlerine dönmeleri türünden bir geri çekiliş” (Seghers,2004:44).

Faşizmin zirve yaptığı, her türlü insan haklarının, yaşama hakkının yok sayıldığı toplama kamplarında yaşananlar, bir ruhun ve bedeninin kaldırabileceği dereceden oldukça uzaktır. Suçlarına karşılık maruz kaldıkları işkenceler onulmaz yaralar açıyor. Bu durumun örneğini aşağıda açıkça görebiliyoruz:

“Albert'e gelince belki de yaşamıyordu artık. Haftalar boyu yapılanlara boyun eğmiş, hep yalnızca bir döviz meselesi olan suçunun önemsizliğini yineleyip durmuştu. Sonunda kanı beynine sıçramış, bu yüzden de Zillich onu ceza birliğine sokmuştu. Körleşmiş yüreğindeki son hayat kıvılcımı da uçup gidene kadar kim bilir nice korkunç darbeler yemek zorunda kalmıştı” (Seghers,2004:86).

Romanda adı geçen Westhofen Kampı'na karşılık halk içerisinde meydana gelen huzursuzluk ve karşı çıkışlar yine zorbalık, korku ve şiddetle bastırılmış, halk artık oradaki duruma alışmak zorunda bırakılmışlardır. *“İlk gece çılgınlıklar ve iki üç kez patlamalar duyulduğunda da çevredeki huzursuzluk iyice artmıştı”*(Seghers,2004:90). Bu duruma kayıtsız kalamayan köylüleri de yine bu kamplara geçici olarak alıp sindirmeye çalışmışlardır. Tamamen bir korku, zulüm, baskı ve şiddet hegemonyası olan faşizm ve kolu olan nasyonal sosyalizm, böylelikle kendi egemenliğini kurmayı başarmıştır:

“Yine o günlerde Liebaach'lı bir gemici, herkesin içinde kampa küfretmişti. Gemiciyi hemen tutup getirmişler ve içerde olup bitenleri görebilsin diye bir kaç hafta kampa kapatmışlardı. Salıverildiğinde pek tuhaf bir görünüşü olan gemici, yöneltilen bütün soruları karşılıksız bırakmıştı. Bir römorkörde iş bulmuş, daha sonra da, arkadaşlarının anlattığına göre, gittiği Hollanda' da kalıp geri dönmemişti” (Seghers, 2004:91).

Burada anlatılanlar ışığında şunu açıklıkla ifade edebiliriz ki, kampa geçici olarak maruz kalan bir insan zihninde, yaşanılanlar öyle izler bırakıyor ki yurduna bir daha geri dönmeyi bile düşünmüyor:

“Bir defasında da iki düzine kadar tutuklu, Liebach' tan geçirilerek kampa getirilmişti. Henüz kampa adım atmamış olan bu tutukluların öyle feci bir görünüşleri vardı ki görenlerin tüyleri ürpermiş, köydeki kadınlardan biri de gözyaşlarını saklamaksızın ağlamıştı. Gelgelelim aynı akşam yeni belediye başkanı, aynı zamanda halası olan kadını çağırtmış ve ona böyle herkesin ortasında ağlamakla yalnız kendini değil, bütün aileyi tehlikeye attığını söylemişti” (Seghers, 2004:91).

Yazar bu örnek ile toplumun maruz kaldığı baskıyı gayet açık bir şekilde gözler önüne seriyor. Herkes kendi yaşam güvenliğine zarar gelmemesi adına hiçbir şeye tepki veremeyecek duruma getiriliyor. Zaten bir süre sonra da bu olanlar sıradanlık kazanıyor:

“Kampa karşı herhangi bir girişimde bulunulamayacağına göre, duruma alışılmıştı. Zaten kısa süre sonra çok sayıda insanın bir arada yaşamasının ve bakılması zorunluluğunun sonuçları da belirmiş, sebze ve salatalık talepleri artmaya başlamıştı”(Seghers,2004:91).

Bütün bu kampa alınan insanların hangi gerekçelerle yakalandığı da sorgulanıyor. *“Neden? Neydi bu adamların tutuklanma nedeni?”(Seghers,2004:91).* Bunun tek bir cevabı var o da diktatörlük ve beraberinde getirdiği faşist uygulamalar. Ancak romanda bunun cevabı net olarak verilmiyor ve hangi makul neden insan hayatını bir cehenneme çevirebilir diyerekten okuyucuyu sorgulamaya itiyor.

Kaçan tutuklulardan birisi olan Belloni karakteri, SA askerlerine yakalanıp tekrar işkenceye ve ağır çalışma şartlarına maruz kalmamak adına kendini öldürmeyi göze alıyor. Tekrar kampta yaşanan bir yaşamı kaldıramıyor ve orada nefes almayı yaşamak olarak görmüyor:

“Çünkü Belloni, duyduğu acıya rağmen kendini bırakmamış ve sınıksız tutunmuştu. Bacaların arasından peşinde bir kan izi bırakarak yürüdü. Sonra parmaklığa doğru yuvarlandı. Bir kez daha bütün gücünü topladı. Ardındakilerin yetişmesine meydan bırakmadan kendini alçak parmaklığın üzerinden attı” (Seghers,2004:112).

Romanın ana karakteri Georg Heisler hiçbir faşist uygulamaya pirim vermeyince bu kez onu karısını getirterek etkilemeye ve yıldırılamaya çalışırlar. “Georg' u dayak ve tekmeyle, aç ve karanlıkta bırakmayla bir sonuç elde edemeyince, karısını ve çocuğunu karşısında görmek, insanların çoğunu etkilerdi”(Seghers,2004:131). Fiziksel olarak yıldırılamayan insanlar üzerinde aile bağları ve ailevi zaafı kullanarak manevi bir yıpratma politikası uygulandığını görüyoruz:

“Westhofen'in ilk evleri arasından ilerlemeye başladıklarında, oralılar babayla kıza, sanki bir hastane ya da mezarlık ziyaretine gidiyorlarmış gibi, bir tür acıma duygusunu paylaşarak bakmışlardı”(Seghers,2004:131). Burada Nazi egemenliğinde ki bir toplama kampının, insanlar nezdindeki algısı gösterilerek, orada bulunan insanların bir ölü ya da en iyi ihtimalle fiziksel ve ruhsal olarak birçok kayıp veren hastalar olduğunu anlıyoruz. Faşizmin kısıkcı arasında kalanların hezimetine tanıklık ediyoruz. Yazar toplama kampı içerisinde uygulanan sınırsız faşizmin sıklıkla altını çizerek, bunu karakterler üzerinden okuyucuya da hissettiriyor. Ana karakter Georg' un maruz kaldığı işkenceler bütün bir kuşağın savaşta çektiği acılara denk görülüyor, bu da bize, bu korkunç ve kabul edilemeyen işkenceler ve insanlık dışı muamelelerle dolu soğuk toplama kampı gerçeğini gayet iyi gösteriyor:

“O sıralarda Georg, Westhofen'e geleli epey olmuştu. Durmadan sorguya çekilmiş, normal olarak bir savaş ya da başkaca bir felaket sonucu bütün bir kuşağın çektiği acılara ve işkencelere tek başına katlanmıştı. Üstelik o acılarla işkencelerin ardı arkası kesilmemişti, yarın ya da bir dakika sonra sürüp gidebilirdi yine. Georg daha o günlerde tek kurtarıcısının ölüm olabileceğini bilmekteydi” (Seghers,2004:132).

Her fırsatta nasyonal sosyalizmi eleştirmekten kaçınmayan Seghers, Nazizm'in grev ve protesto yapanlara karşı sergilediği tutumunun, onları öldürmek veya ortadan kaldırmak olduğunu da ifade ediyor.“Büyükbabalarının bile grev yaptıkları ve gösterilere katıldıkları için tutuklandıkları, çocuklara büyük bir gururla anlatılmıştı. Ama o günlerde insanları bu gibi suçlardan ötürü daha öldürmüyor, kitle olarak ortadan kaldırmayı düşünmüyorlardı hiç kuşkusuz”(Seghers,2004:143). Bu tarz eylemlerden dolayı yakalanan insanların hayatları tam anlamıyla cehenneme dönüştürülüyor.

Sırf kaçan tutuklu Georg Heisler' e benzediği ve eşinin evine gittiği için, sorgusuz sualsiz yakalanan Heinrich Kübler de Nazi askerleri tarafından zarar görmekten kurtulamıyor:

“Yediği korkunç yumruklardan yarı baygın, elleri bağlı ve kendi kendisine durumunu açıklayabilecek güçten yoksun bir halde, yol boyunca nöbetçilerin kollarında ve dizleri üstünde sarsılıp durmuştu... Heinrich Kübler tanınmaz hale gelene kadar dövüldü; bayıldıktan sonra götürüldü” (Seghers,2004:148).

İktidar olma gücü, akıl almaz bir yönetim biçimini, işkenceleri, yaşam hakkı ihlallerini beraberinde getirerek, böylelikle birçok insani duygunun da kaybolmasına sebep oluyor. Ve başkalarını ezmekten zevk alan bir askeri düzenin tohumlarını ekliyor. Yazarın bu durum ile ilgili olarak romanda dile getirdiği, sözleri duygularımıza en iyi şekilde tercüman olmakla birlikte, zehirlenen düşünceleri de korkunç acımasızlığıyla gözler önüne seriyor:

“Yaşam ve ölüm üzerinde söz sahibi olma iktidarı. Az bir şey değildi. Yetişkin, güçlü, kuvvetli erkekleri önüne dikmek. Onları hemencecik ya da ağır ağır ufalamak. Daha bir an önce dimdik duran gövdelerini dört ayaklı yaratıkların gövdelerine dönüştürmek. Yürekli ve meydan okurcasına bakan yüzlerinin bir an sonra karardığına korkudan kekelediklerine tanık olmak. Kimilerinin işlerini hepten bitirmişlerdi. Başkaları bir daha kalkmamacasına önlerinde, iradeleri kökünden kırılmış olarak salıverilmişti” (Seghers,2004:149).

Başka bir insanın zayıflığından, hezimetinden, korkusundan ve duygusal çöküntüsünden zevk alan ve bunları bizzat yaşatan zihinlerle çevrili komutanlarla yönetilen toplama kamplarında, insanlıktan geriye tek bir emare ne yazık ki bulunamıyor. Kendi düşüncelerine aykırı olan her düşünceyi ve sahibini ortadan kaldırmanın gerekli olduğu inancı taşıyor. Bu nedenle toplum içinde ayıklanmalar olmaya başlıyor ve tamamen Hitler yanlısı bir toplum oluşturulmaya çalışılıyor:

“Hitler başa geçtikten sonra ilk aylarda ülkemizin her yanına dağılmış olan yüzlerce başkanımızı nasıl öldürmüşlerdi? Kimi açıkça kurşuna dizilmiş, kimi kamplarda işkence edilerek öldürülmüştü. İşte o korkunç sabah ilk kez içimizdeki derdi birbirimize aktardık. Kökümüze kibrit suyu ekliyorlar. Arkamızdan kimseyi yetiştirmeye zaman kalmadan bizleri yok edecekler. Tarihte böylesine kesin bir ayıklama görülmüş müdür acaba? Kendi kafalarına uygun kişilere yaşama hakkı tanıyan yepyeni bir ülkeyi nasıl kuracaklardı acaba?” (Seghers,2004:167).

Bütün bu uygulamalar ve haksızlıklar karşısında çaresizlikler içerisindeyken, kamptan kaçan yedi tutuklu, geride kalanlar için faşizme karşı direnme umudunu yeşertiyor ve hayatta kalma arzusunu yeniden doğuruyor. Karanlığın içine doğan bir ışık oluyor. Ancak kaçanların teker teker yakalanması büyük bir hüsrana dönüşüyor. Kaçakların oluşu geride kalanları daha sıkı bir yönetim içerisine sokuyor ve daha da zor şartlarda yaşamalarına sebep olarak, işkencelerin, faşizmin şiddetini biraz daha arttırıyor:

“Kamptan yedi tutuklunun kaçıışı biz tutuklular için çok kötü sonuçlanmıştı. Gene de bizi aç ve battaniyesiz bırakmalarını, çok ağır işlere koşmalarını, saatlerce sorguya çekmelerini, gözdağı vermelerini, dayaklarını kendimize özgü umursamazlıkla yüklenmiştik. İçin için alay da ediyorduk. Bu davranışlarımızın yöneticilerle izlenmekte olduğunu da bir çeşit sevinçle algılamaktaydık. Sanki bu yedi kaçağa biz yardım etmiştik gibilerden gururluyduk. Bizlerin birer parçası idi onlar. Oysa kaçış planlarından haberimiz bile yoktu, ama yine de olağüstü bir olayın tanığıydık. Düşmanımız bizden üstün, düşmanımız her güce sahip sanırken bu güçlü kişilerin de tongaya bastıklarını görmek umut veriyordu yitik gönüllerimize. Gözümüzde bu kadar büyüttüğümüz canavarların da yanılan birer insan olduklarını görmek birden diriltmişti hepimizi! Yedi kişi kaçabildiğine göre, demek daha neler, neler olmazdı ki?” (Seghers, 2004:166).

Hitler, henüz çocuk yaştakileri kendi bünyesinde toplayarak Nazizm öğretileri ile donatarak, bir Hitler gençliği meydana getiriyor. Böylece kendi ideolojisini çekirdekten yetiştirerek yaygınlaştırmaya çalışıyor. Bunun sonucunda sorgulamayan, boyun eğen ve itaat eden bir nesil filizlenecektir. Hitler'in bu gençleri yetiştirip, daha sonra kendi halkından insanlara karşı kışkırtmalarını ve acımasız bir hale getirmesini yazar bir metaforla ifade ediyor:

“Wallau getirildi kampa. Hitler Gençliği 'ne üye çocuk yaştakileri dizmişlerdi iki sıra. Nefretle bakıyorlardı yakalanan kaçağa. İçlerinden tükürenler bile oldu. Efsanelerdeki hayvanlar tarafından emzirilen çocukları anımsamıştık. Evet, günün birinde kendi analarını parçalayacak olan birer yırtıcı hayvan olarak yetiştiriliyordu bu çocuklar” (Seghers, 2004:167).

Sırf bu nedenle, yani Nazi öğretileri ile yetiştirilmemesi ve bu güruha katılmaması adına, toplumun bir kesiminden insanlar çocukları olmalarını ne kadar isteseler de, bu korkunçluğun içerisinde çocuk sahibi olmayı reddediyorlar. *“...Sonra Üçüncü Reich için çocuk yapmamaya karar verdiler. Er geç kahverengi gömlekler giydireceklerdi nasıl olsa, yazık olurdu, Hitler askeri olmaları için tımar edilecek çocuklara, hiç dünyaya gelmemeleri daha yerindeydi” (Seghers, 2004:326).*

İşkenceler ve zulümler ile dolu faşist yönetim, birçok kitaba da yasak getirmiş ve bazı haber istasyonlarını da engellemiştir. *“Acaba Heinrich yasaklanan bir istasyondan radyo haberleri mi dinlemişti? Belki de bir arkadaşı okuması için yasaklanan kitaplardan birini vermişti” (Seghers,2004:175).*

Romanda, nasyonal sosyalizm kimliği altında görev yapan komutanların da özelliklerine ve davranışlarına sık sık yer veren Seghers, böylelikle bu oluşumun zihinsel alt yapısını da bizlere sunuyor. Bu komutanlar oldukça katı, sert, insafsız, takıntılı ve ayrılıkçı hareketleriyle dikkat çekiyor. Kamptan kaçan yedi tutuklunun teker

teker yakalanmasıyla birlikte kamp komutanı Fahrenberg, her biri için bir ağacı budar, haç şekline getirir ve ibret olması adına her birini yakalandıkça oraya bağlar. Yedisi yakalanana kadar hepsi orada bağlı kalacaktır, bu da geride kalanlar için bir ibret olacak ve Fahrenberg ise zedelenen komutanlık onurunu onararak, yerini sağlamlaştırmış olacaktır. Bu yüzden bu durum onda artık iyice takıntı halini alır. Aynı zamanda roman adını da bu olaydan alır:

“Bilirsiniz barakasının önündeki ağaçları budamıştı. Geri getirilen üç tutukluyu üç ağacın önüne dikti bu sabah. Yerinden kalktı, kollarını iki yana açtı. "İşte böyle," diye sürdürdü anlatmasını. "Tahtalar çaktırdı ağaçlara ve bütün tutukluları oraya getirip nutuk attı. Duymanızı isterdim. "Hafta dolana kadar bu yedi ağaca, yedi kaçağı dikeceğim," diye bağırды. "Hepiniz bir araya gelene kadar yerlerinizden kıpırdamayacaksınız. Ondan sonra kökünden kesilecek bu ağaçlar' demez mi?" (Seghers,2004:183).

Başka hiçbir insani vasfı olmayan, tamamen iktidar ve güç sahibi olmanın ve insanların üzerinde kullandığı askeri nüfuzun büyümesine kapılan komutan Fahrenberg, bu gücü kaybetmemek adına, Georg Heisler' in yakalanmasını şiddetle istiyor. Ona verilen bu askeri güç bütün insani duygularının önüne geçiyor ve gözü dönmüş bir hâl alıyor:

“Mahallesinde serseri olarak bilinen Fahrenberg, yaşının dolması üzerine hemen asker olup savaşa katıldı. Omzunda apoletler, göğsünde kahramanlık nişanları ile eve izinli döndüğünde, hakkında kötü konuşanlara meydan okurcasına tepeden bakma şevkini tattı. Ve işte o zaman ilk kez güçlü olmanın değerini anlamıştı...Hırsla, yakalanmalı Georg Heisler, diye söylendi. Kim bilir kaçınıcı kez yineliyordu bunu. Elinden tüm güçlerinin alınmasıydı tüm korkusu” (Seghers,2004:207).

Yazar Hitler'in dönemin ekonomik dar boğazından istifade ederek bir takım iyileştirmelerle halkı nasıl kendi doğrultusuna çektiğini şu sözlerle ifade ediyor: *“Çocuk sahibi olmanın bazı kârlı yönleri var artık. Bazı vergilerden kurtulduk, tepeleme çocuk bezleri de göndermişlerdi. Sonra bedava gezi hakkını kazandık”*(Seghers,2004:226). Ancak bütün bunlar Hitler'in tamamen kendi ırkçı politikalarını uygulayabilmek için, Alman ırkının sayısını arttırmak ve savaşta kendi saflarını arttırmak adına düzenlediği politikalar olarak açıklanıyor. *“Alman halkının çoğalması için sizlere ödüller veriliyor, ama bunlar yetişince savaşta kullanacaklar”*(Seghers, 2004:226). Birçok genç artan işsizlik nedeniyle Nazi ordularına katılmaya mecbur kalmış ya da bırakılmıştır. Buna örnek olarak Georg' un en küçük kardeşi Heini' de bu sebepten ötürü SA' a yazılmıştır. *“İşsizlik canına yettiğinden SA' ya yazılmıştı... SA' ya yazılmazsan sana ekmek yok, demişlerdi, o da hemen gidip yazılmıştı”* (Seghers, 2004:242). I.Dünya Savaşı'nın

mağlubiyetinin yarattığı bütün olumsuz koşulları kendi ırkçı, faşist ideolojisi ve cephesi adına olumluya çevirmeyi başaran Hitler, böylelikle kendi safında binlerce insanı toplamayı başarmıştır. Hem kendi milletinin hem de diğer milletlerin tarihinde onulmaz izler ve yaralar bırakmıştır. Korku ile sindirme politikası güden nasyonal sosyalizm, insanları gözleri, kulakları ve dilleri mühürlü bir hale getirmiştir. Bir kısım insanlar zorbalıkla ve belki de faşizmin o korkunç yüzünün kendilerine dönmesini engellemek için Nazi ordusuna katılmak zorunda kalmıştır.. Yazar bunun etkilerini şu sözleriyle vurguluyor:

“Yüzde elli kendinin, yüzde elliye yeni hükümetin malıydı oğulları. Evdeyken onundular ve ona saygıları vardı, ama kapıdan çıkarken o gömlekleri giymek zorunda bırakılıyorlar ve "Heil," diye de bağırtılıyorlardı... Pek çok kimse de kendisi gibi korkarak sinmemiş miydi?” (Seghers, 2004:247).

Artık halk öyle bir hâle geliyor ki, kendi güvenlikleri adına tamamen kendi kabuğuna çekiliyor ve herkesten şüphelenecek bir duruma geliyor. Çünkü bir oğul bile babasını şikâyet edip kampa atılmasına sebep olabiliyor. *“Beklenmedik saatlerde, beklenmedik ziyaretçilerden kuşulanmak gerekiyordu, öyle bir dönemdeydiler. Hiçbir şey bilmemenin hiçbir kimseyi tanımamanın tek çıkar yol olduğu kanısındaydı Sauer”* (Seghers, 2004:253). Kampta yaşananlar bir insanın kaldırabileceği türden bir yer değildir. Hem fiziksel hem de ruhsal olarak oldukça yıpratılıyorlar. Kamptan kaçmayı göze alan diğer bir kaçak olan Adlinger' in ilk günlerde yaşadıklarını ele aldığımızda bunun etkilerini görebiliriz:

“Westhofen Kampı' na atıldığı ilk günlerde, hakaretlere ve dayaklara hedef olurken, öfke ve nefretten başka bir duygu yoktu içinde, bir de dinmek bilmeyen aç alma hırsı. Ama yumruklar ve tekmeler kafasına indikçe, kafası sertleşmiş ve belleği de göçmüştü. Giderek tüm duygulardan arınmış, neyin öcünü alması gerektiğini bile unutmuştu” (Seghers, 2004:263).

Rejim karşıtı olan insanların cezalandırılmak ve hizaya getirilmek adına toplandıkları Westhofen Kampı'ndan kaçan ve yakalanan her tutuklu, tekrar türlü şiddete ve zorbalığa maruz kalıyor. Faşizmi doruk noktasına çıkartan komutanlar son tutuklu yakalanmadıkça diğer mahkûmları ağaçlara bağlamaya ve orada asılı bırakmaya devam ediyorlar. Böylece hiçbir güç onların egemenliği karşısında sesini çıkartamayacak ve karşı gelemeyecektir:

" 'Altıncı kaçak bulundu,' diye bağırdı Fahrenberg. "August Adlinger, ölü olarak bulundu. Görüyorsunuz, nasyonal sosyalist güvenlik güçlerimizden kaçacak gücü

kendinde bulamadığından, son nefesini verdi. Geride kalan yedinci kaçağın aramıza katılması an meselesi, çünkü bulunduğu yer çepeçevre sarılmıştır. Rejim aleyhinde olanların nasıl cezalandırıldıklarını görmektesiniz. Hükümetimiz korunacak vatandaşı korur, cezayı hak eden cezalandırmasını, yok edilecek olanı da yok etmesini bilir. Ülkemiz suçluların barınağı değildir. Alman halkı sağlıklı bir halktır. Sakatları yaşatmaz, manyakların kökünü kurutur” (Seghers,2004:269).

Dayak, işkence ve şiddetle dolu olan toplama kamplarının uyguladığı faşizm, eserde sıklıkla tasvir ediliyor ve haklarını arayan işçiler de kamyonla doldurularak toplama kampına getiriliyor, düzen düşmanı olarak nitelendiriliyor. Hiçbir şekilde aksi bir düşünceye ve eyleme izin verilmeyen düzen içerisinde insanlar seslerini yükselttikleri takdirde hemen devreye girip sindirmeye ve korkutmaya çalışıyorlar. “*Hepsi Opel-Rüsselheim işçileri. Akıllarını başlarına toplamaları için getirilen sekiz dik kafalı düzen düşmanı*” (Seghers, 2004:287).

Gerçekçi kimliğiyle olanları bütün çıplaklığıyla gözler önüne seren Seghers, nasyonal sosyalizm altında görev yapan komutanların duygusal ve davranışsal, düşünce ve hareketlerini de oldukça ayrıntılı olarak dile getirerek ve gerek tutuklulara karşı faşist tutumlarını, gerekse de algılarını açıkça göstermiştir:

“Yalnızca savaş sırasında rahatlayabilmişti. Katillere özgü, kan görünce çığına dönme huyu yoktu Zillich' de. Kan karşısında başı döner, ama yeniden kan görünce rahatları. Huzura bile kavuşurdu. Kendi damarlarından akarmışçasına yatışırdı. Akan kana bakar, kendini toparlar, oradan uzaklaştıktan sonra da rahat bir uykuya dalardı” (Seghers, 2004:311).

Yazar Nazi askerlerini, kan ve şiddet karşısında rahatlayan ve huzur bulan insanlar olarak tasvir ediyor. Bu da faşizmin ne kadar soğukkanlılıkla ve şiddetle uygulandığını gözler önüne seriyor. Nasyonal sosyalizm öğretilerine karşı duranları cezalandırmak, iktidar ve güç olarak algılandığından insan hayatları güç gösterisi uğruna parçalanıyor ve yitip gidiyor. Her türlü şiddet kendilerince sağlam bir gerekçeye kavuşmuş oluyor:

“Onları oraya sıralayalı ne kadar olmuştu? Hücrelerine çekilmeleri için emir verilmemişti. Ağaca bağlı olanlar irkildiler. Dikleşmeleri ile sırtlarına ağaca çakılı olan çiviler battı. Çılgı basan tutuklu önünde duranın üzerine yığıldı. Birlikte yere yuvarlandılar. Bu kez de SA 'nın amansız tekmeleri altında inlemeye başladılar” (Seghers, 2004:269).

Kampın komutanlarından Zillich, yakalanan kaçaklardan biri olan Wallau' u döverek öldürdükten sonra kamp içerisinde ufakta olsa ayaklanmalar ve düzensizlikler baş gösteriyor. Ancak her bir ayaklanma baskıyı ve şiddeti biraz daha arttırıyor. Ölümün

dahi kolayını bulamayacaklarının ve daha ağır işkencelerle öldürüleceklerinin altı çiziliyor:

"Hayatları pahasına da olsa, tutuklular, artık başkaldırmışlardı. Sıra halinde dışarıya çıkarıldıklarında, aralarından bazıları sıradan çıkıyor, adımını yanlış atıyordu. Bu küçük düzensiz davranışlar üst üste gelince belirginleşiyordu. Sonu gelmek bilmeyen tehditler, giderek ağırlaşan cezalar, SA' lıların kudurmaları hiçbirinin gözünü korkutamazdı artık. Nasıl olsa sonlarının geldiğini görüyorlardı... Pelzer, Elbert, ve Füllgrabe, Wallau kadar çabuk öldürülmeyecekti. Daha yavaş, daha eziyet edilerek" (Seghers, 2004:315).

Geride kalan üç kaçak için bu yedi ağaç artık iyiden iyiye büyük bir ıstırap haline dönüşüyor. Artık dayanma güçlerinin sınırlarını zorluyor, yaşamdan iyice uzaklaşıyorlar:

"Ağaçlara bağlanmak üzere süriklenerek getirilen üç tutuklunun birer ölü olup olmadıkları belli değildi. Dans pisti denilen bu yer akşamın bu saatinde, öteki dünya ile bu dünya arasında bir ara istasyon görüntüsündeydi. Tutuklular ölmediklerinin ama hayatla bağlantılarının koptuğunun bilincindeydiler" (Seghers, 2004:358).

Georg Heisler' in kaçmayı başarması ve yakalanamaması ile birlikte yedi ağaç kökten kesiliyor ve bütün tutuklular da bunu bir zafer olarak düşünüyorlar. İşkence yeri olan ağaçlarla ısınarak, tekrar yaşama dair bir emareyi hissetmeye başlıyorlar. *"Ama o akşam, ilk kez tutukluların barakalarını, o yedi ağacın odunlarıyla ısıttıklarında, hayata, sonraları bile hissedemediğimiz kadar yakın olduğumuzu, kendilerini canlı sayanlardan daha canlı olduğumuzu sanmıştık"* (Seghers, 2004:368). Bu durum oldukça pozitif etki yaratarak onların içindeki kurtuluş umudunu yeşertiyor. Ve her ne olursa olsun bu umudun tükenmeyeceğinin sinyalleriyle son buluyor roman. *"Dış güçlerin insanların ta içlerine, nasıl amansızca el uzatabildiğini, yine de bir köşede kimselerin el uzatamayacağı, sarsamayacağı bir şeylerin bulunduğunu artık hepimiz biliyorduk"* (Seghers, 2004:368).

Seghers, *Yedinci Şafak* romanında bütün acımasızlığıyla, şiddetiyle, baskısıyla, zulmüyle ve çıplaklığıyla bir toplama kampı manzarası çizerek orada yaşanan faşizmi, işkenceleri su yüzüne çıkarmış ve şiddetle eleştirmiştir. Eserlerinde, o dönem içerisinde halk üzerinde ciddi baskı kuran ve faşizm uygulayan Nazizm'e ve bunu destekleyen her türlü askeri yapıya ciddi şekilde yer veren Seghers, onlara ağır eleştiri oklarını yöneltmiştir. Hem *Transit* eserinde hem de *İlk Adımlar* hikâyesinde sıkça "GESTAPO (Die Geheime Staatspolizei)" üzerinde durmuştur. Gestapo, II. Dünya Savaşı esnasında

önemli komutan ve generallerin korumalığını üstlenerek bir nevi askeri inzibat görevi yapan ve kimi zaman SS'lerle ortak çalışan askeri bir kurumdur. Gestapo ayrıca savaş sırasında Almanya'da bulunan müttefik casuslarını yok etmek için de kullanılmıştır. Gestapo erleri genellikle önemli giriş kapılarına nöbetçi olarak bırakılırlar; görevleri giriş kartlarını kontrol etmektir. Ayrıca toplama kamplarında aktif rol oynamışlardır. Savaş sonrası kaçmayı başaran çoğu insan, daha sonra yakalanarak savaş suçlusu sayılmış ve kurşuna dizilmiştir. Yazar *Bir Çatı Altı* adlı hikâyede bu durumu şu sözlerle gözler önüne sermiştir:

“Dün öğle üzeri otele Gestapo gelmiş, müşterilerden bir adamı tutuklamış. Adam, bildiriminde kendini Elzas' lı diye gösterdiği halde, meğer Gestapo onun, bir kaç yıl önce bir Alman toplama kampından kaçan biri olduğunu saptamışmış. Adamcağız, Villard' ın anlattığına göre, camları tırmalaya tırmalaya sürüklenip Santé' ye götürülmüş. Oradan götürüleceği yer de Almanya, Almanya' daysa belki kurşuna dizileceği duvarın dibi olacaktı” (Seghers, 1998:25).

Babası Gestapo tarafından götürülen bir çocuk kendisinin de Almanya'ya gönderileceğini duyduğunda büyük bir korku duyar ve ölmeyi yeğlediğini söyler. Savaş toplum üzerinde öylesine büyük bir korku imparatorluğu kurmuştur ki, kimse ortada kalan çocuğa, Gestapo' ya karşı gelerek sahip çıkmayı göze alamıyor. Alman Nazizm'i insanlar üzerinde büyük bir korku salgınına dönüşüyor. Bu korku duygusu faşizmin boyutunun ne derece olduğunu dolaylı olarak gösteriliyor:

“Gestapo şefi ona, eşyalarını toplamasını, yarın gelip onu da Almanya' ya akrabalarının yanına göndermek üzere alabileceklerini söyleyince, oğlan birden haykırmış, kendimi otomobilin altına atarım da o ailenin yanına dönmem, diye direktmiş .... Anette başta sanmış ki, bu çocuğa bir yer bulmak hiç de zor olmaz. Oysa şu ana kadar başvurduğu herkes hayır demiş, korku amma da büyükmüş meğer. Kendi bulunduğu otelin sahibesi olan kadın da Almanlardan öylesine korkuyormuş ki, oğlanın kaçmış olmasına bile çok bozulmuş” (Seghers, 1998:26).

Direnişçi insanların dahi sindirme politikalarına daha fazla dayanamadığını, Hitler'e karşı boyun eğdiğini görüyoruz hikâyede. Halk faşizme daha fazla dayanamamış ve şiddetle susturularak etkisiz, müdahale etmeyen, sorgulamayan, karşı çıkmayan ve boyun eğen bir kıvama getirilmiştir. Bu hikâyede Luise' nin kocası bu durumun örneği olarak karşımızdadır:

“Hem bu Hitler bütün dünya' yı işgal etmiş, ona karşı laf edip durmanın ne yararı var artık? Kadın bunları duyunca, kurnazlık edip hemen konuyu değiştirdi. Ama daha önce her greve, her gösteriye katılan, hele her 14 Temmuz bayramında neredeyse bir başına yeniden Bastille üstüne yürüyecek olan bu adamcağızın şimdi

ne hale geldiğini ilk kez böylesine açık seçik görmekten de yüreği sızladı”
(Seghers, 1998:28).

Çocuğa neden geri dönmek istemediğini soran, hikâyenin başkarakteri Luise, aldığı cevapla savaşın, faşizmin ve Nazizm’in yaptırımını ve vahametini bir çocuğun bakış açısıyla gözler önüne seriyor:

“ Babamla annem yazılar yazıyorlardı, basıyorlardı, bildiriler dağıtıyorlardı, bu yüzden Hitler onları tutuklattı. Annem öldü. Bakın, ön dişlerimden biri kırıktır benim. Okulda onların istediği marşı birlikte söylemedim diye dövüldüler de ondan. Yanında kaldığım akrabalar da Nazi’ydi. En çok da onlar işkence ediyordu bana. Anneme ve babama küfredip duruyorlardı hep” (Seghers, 1998:29).

Burada Alman halkının da ikiye bölündüğünün resmini gösteriyor Seghers bizlere. Hitler yanlısı olan grup ve olmayan grup. Toplum, her anlamda bir ayrışmanın içine düşmüştür.

Şüphesiz savaş ortamının açtığı en derin yaralar bir çocuğun yüreğinde oluşuyor. Çocuklar hayata karşı sergilediği eğlenceli, umut dolu ve neşeli yanlarını bir anda kaybederek hayatın en acı yönü, onları bir anda büyümek zorunda bırakıyor. Hikâyede savaşın çocuklar üzerindeki etkisinin derinliğini de göz ardı etmeyen Seghers, bunun önemini vurguluyor. Savaşta annesini kaybeden ve babası da Gestapo tarafından kampa götürülen ve ortada kalan bir çocuğun ruh halini şu cümleyle aktarıyor bizlere: *“Oğlan da zaten hep kenarda duruyordu, hiç gülmüyordu”* (Seghers, 1998:29).

Seghers, *İlk Adımlar'* kitabının dördüncü hikâyesinde bizleri bu kez, savaş sonrası yeni toplumun zorlu inşasına ve savaş sırasında birçok can kaybına neden olan Nazizm safında yer alan insanların kendilerini buluşuna, pişmanlıklarına ve yeniden topluma entegre olabilme çabalarına götürüyor. Daha önceleri Nazilerin safında savaşan hikâyenin ana karakterinin dünyası ise bambaşka bir karışıklık ve kargaşa içerisindedir. Duyduğu pişmanlık, içinde bulunduğu boşluk ve toplum tarafından dışlanma korkusu hikâyenin tamamında dile getirilerek bu durumda olan insanların iç dünyalarına farklı bir bakış açısı kazandırmayı başarıyor:

“Genç adamın hiç bir umudu yoktu artık. Korkuyordu. Üşüyordu da. Korkusu yalnızca herhangi birilerinin kendisini izlemesinden değildi. Üşümesi de, yalnızca paltosunun olmamasından gelmiyordu. Dünya çatlamıştı, kendisi de bir yer yarığının içinde yapayalnızdı, hem dıştan hem içten, kupkuru bir çöl gibi tamtaktır”
(Seghers, 1998:102).

Ölüm kuyusuna dönüşen toplama kamplarından sağ olarak kurtulmak çok güç olduğundan, oraya giden birçok insan bir daha geri dönemiyor. Bu nedenle de, bu kamplar savaşın en acı veren sembolü olarak bir daha çıkmamak üzere zihinlere kazınıyor. “999 denen birlikteydik ikimiz de. Beni toplama kampından, onu da hapishaneden bu cezalıları birliğine getirmişlerdi. Oraya bir giren, bir daha sağ çıkmazdı” (Seghers, 1998:104).

Savaşın son yılında Nazilere katılan ana karakter Walter Retzlow, Rus askerlerinden korkmakta ve toplumdan çekindiğinden, kimliğinin tespit edilmemesi için Heinz adını kullanmaktadır. Nazizm’in çöküşünden sonra kendisini adanmış olduğu bu birliğin çöküşü onu da bir boşluğa düşürüyor. “[...], içindeki anlamsız boşluk duygusu da bir o kadar arttı, rüzgârda sürüklenen ağırlıksız bir kuru yaprağa dönmüştü. Düşündü: Niye kurtardım ki canımı? Führer öldü. Alman İmparatorluğu yerle bir oldu. Ben de çekip gidiyorum” (Seghers, 1998:108). Savaş sonrası bir Nazi yanlısının yaşadıklarını, içindeki boşluğu, topluma yeniden entegre olma çabasını ve sonrasında da içine düştüğü ve katıldığı savaşın beyhudeliğini ve kandırılışının farkına varışını görüyoruz. Walter 'in savaşı artık kendi içinde başlamıştır. Ve inanılmaz ölçüde onu mutsuz etmektedir. Daha önce Hitler cephesinde savaşmış, daha sonra bundan sıyrılan, pişman olan insanların duygularına tercüman olan Seghers, bu duruma ana karakter Heinz çerçevesinde ışık tutuyor. Ancak bu durumda olan başkasının duygularını da şu şekilde yansıtıyor: “İşte o zaman, orada, kendimin gerçekte ne olduğumu anladım; ve onun yerine beni daha önce nasıl biri yaptıklarını da anladım. O esir kampında, özgürlüğümü, kurtuluşumu kazandım” (Seghers, 1998:130). Onlar için artık kurtuluş manasını taşıyor. “Alçaklığın ve aptallığın bütün yükünden en nihayet orada kurtuldum” (Seghers, 1998:131). Hitleri şeytana benzeterek, insanlara en büyük kötülüğü yaptığını ifade ediyor, kendisi de ona inanarak ve hizmet ederek ömür boyu bu pişmanlıkla yaşamak zorunda kalıyor. “Şeytana terkedilmişti o zamanlar her şey. Bizim de, ahmaklığımız yüzünden üstelik ona hizmet etmiş olmamız ne utanç verici bir şey” (Seghers, 1998:131). Nazizm’e inanan insanların kendilerini sorgulayışıyla dolu olan bu öykü, insanların yaptığı hatalarından arınmalarını ve yeniden kendilerini bulmalarını gayet açık şekilde gözler önüne seriyor. Ayrıca insanların körü körüne Hitler yandaşlığı yapmalarını da eleştiriyor. “Bugün hiçbir şekilde anlayamıyorum, o zamanlar nasıl olmuş da bana verilen her saçma sapan

emri milimi milimine yerine getirir duruma gelmişim. Hem de çoğu kez bundan zevk alarak! O çünkü benle bugünkü ben, gerçekten aynı insan mı?” (Seghers, 1998:143).

Heinz içindeki boşluğu yavaş yavaş doldurarak geçmişin pençelerinden kurtulmaya başlıyor ve izlerini yok etmeye çalışıyor. Sosyalist Birlik partisine giriyor ve çalışma arkadaşlarıyla iyi anlaşmaya başlıyor. Fakat eski kimliğini söylemekten bir süre çekiniyor:

“Dünyasının boşluğu tümüyle dolmuştu işte. Uçurum da kapanmıştı. Az önce Bötcher'e söylediği gibi kendisi de işte uzun süredir artık dosdoğru bir yerdedi. Eskisinden öylesine farklı biri olmuştu ki artık, geçmişteki benliğiyle en ufak bir ilintisinin kalmasını istemiyordu” (Seghers, 1998:143).

Geçmişini, yani Nazizm ile olan bağlantısını tamamen koparıp atmamak isteyen ana karakter, eskiden yaptıkları için kendisinden nefret eden bir duruma geliyor. *“Geçmişteki kendisi, bugünkünden ayrılıp kopabilse ve apayrı bir yabancı insan gibi gelip önüne dikilmek istese, yolunun üstündeki bu apayrı yabancı insandan düpedüz nefret ederdi”*(Seghers, 1998:144). Genel anlamda savaş sırasında Nazi hattında savaşan insanların, geçmişleriyle yüzleşmesi ve hesaplaşması üzerine kurulu olan bu öyküde, hem Nazizm, hem de Hitler ciddi anlamda eleştirilmiştir. *“Hitler'in kafalara soktuğu yalanlardan orada kurtulmuştu. Sağlıklı ve özgür olmuştu, güçlü ve açık seçik!”*(Seghers, 1998:147). İnsanın geçmişinden ancak onu yargılayarak kurtulacağı düşüncesinden hareketle, artık barış dolu bir dünyanın, hayatın vazgeçilmez bir unsuru halini aldığı da altı çiziliyor. *“Nasıl hiç kimse dünyayı güneşsiz tasavvur bile edemezse, işte öylece artık dünya barışsız da tasavvur edilemez oluyordu”* (Seghers, 1998:150). Heinz da artık geçmişinden tamamen kurtulmak ve bütün bağlarını koparıp atmamak adına geçmişini tamamen yargılıyor ve savaşın son yıllarında zorla SS'lere dâhil olduğunu çalıştığı yerdeki arkadaşlarına anlatıyor. Ve artık daha özgür ve sağlıklı hissediyor kendisini:

“Bir kez daha, eline büyük ve mutlu bir olanak geçmiş oluyor. Ne kadar çok kişi, yüreklerini ezen ağır bir sıkıntıyı, ondan bir türlü kurtulmaksızın, ölümlerine dek taşımak durumunda kalmışlardır! Oysa sen, şimdi hemen, şu önündeki her bir saat içinde bundan kurtulabileceksin, tüm gelecek yaşamın, sağlıklı, dupduru ve takıntısız olacak. Çalışmanın içinde gizli kalan iyi şey, çok daha açıklıkla gün ışığına çıkacak. Hiçbir kaygının tedirginliğini duymayacaksın, gerçekten özgür olacaksın” (Seghers, 1998:178).

Savaşın kardeşi diyebileceğimiz faşizmin insanların ve toplumun üzerinde yarattığı tahribatında altını çizen yazar, faşizm ile ilgili olarak şunları kaleme almıştır. “*Ben Nazilerin hapishanelerinde yattım, işkencelerini hâlâ gövdemde duyuyorum*”(Seghers, 1998:181).

Hikâyenin ana temasını genel anlamda kitaptan aldığımız şu alıntı gayet iyi özetlemektedir. “*Kendileri de korkunç bir yıkıma uğramış bu insanlar, korkunç bir yıkıma uğramış olan ülkelerini yeni baştan kurmaktaydılar*” (Seghers, 1998:206).

İlk Adımlar eserinde son hikâye olarak karşımıza çıkan *Margarete Wolf’ün Kırk Yılı* adlı hikâyede bir ailenin Nazilere karşı direnişine, aynı zamanda birçok üyesinin de bu uğurda yitip gidişine tanıklık ediyoruz. Anna Seghers burada, ayrıca 1917 Sovyet Rusya devrimine, Alman Komünist Partisi’nin kuruluşuna ve Nazizm’in faşist uygulamalarına da yer vermiştir. Nazi ordusu Gestapo, Margarete’ı ve eşini Alman Komünist Parti’ye üye olan kardeşinin kaçmasına yardım ve yataklık ettiği iddiasıyla gözaltına alır. Fakat kocası bir daha eve dönemez ve bir daha ne kardeşinden ne de kocasından haber alamaz. Naziler her türlü karşı propagandaya kesinlikle izin vermeyerek, olası muhalif oluşumu bastırılmış ve buna üye olan insanların hayatlarına mal olarak, birçok aileyi paramparça etmiştir. “[...]Gestapo aniden bastırıldığında da. Gustav’ la beni, ikimizi de alıp götürdüler[...] Delikten kaçana yardım ve yataklık. Meğer kardeşim konsantrasyon kampından toz olmuş. İlk o pislik heriflerden öğrendim bunu” (Seghers, 1998:208).

Rus imparatorluğunun yıkımıyla yerine kurulan Sovyet Rusya Cumhuriyeti’ndeki komünizmi ve barışı isteyen, Nazizm’e karşı duran öykü karakterleri de bu uğurda savaşmışlardır. “*Biz de Rusya’daki gibi yapmalıyız! Bizim de ekmeğe ve barışa oradaki kadar ihtiyacımız var*” (Seghers, 1998:210). Ayrıca Gestapo’ nun Sovyet Rusya’ya karşı açtığı savaşında karşısında durmuşlardır. “*Kaç evin duvarını ‘Sovyet Rusya’dan elinizi çekin!’ yazılılarıyla donatmıştık*”(Seghers, 1998:211).

Şiddetli eleştiri oklarını Nazilere yönlendiren yazar, neredeyse her hikâyesinde ve romanında bu faşizmi kınamış ve bir daha yaşanmaması adına bunun karşısında susmayarak, dile getirmekten vazgeçmemiştir:

”Berlin’deki Zörgiebel bizim gösteriye kurşun sıktıktan sonra, artık Nazilerin hiç pervası kalmamıştı. Tüm adilikleriyle, arsızca, apaçık ortalığa döküldüler. Kocalarımıza saldırıyorlardı. Pencerelerimize ateş ediyorlardı-biz onları

tanyorduk, onlar bizi tanıymıyordu-arabalarına güzel hatunları alıp, masum, efendi yüzlerle gündüzleri tur atıyor, sonra ağlarına düşürdükleri hödük güruhunu geceleri nasıl bizim üstümüze kıskırtıyorlardı”(Seghers, 1998:214).

Her şeye; bütün kayıplara, tehditlere, zorluklara, Nazi işkencelerine rağmen hayatta kalmayı başaran Margarete için eşinin ölümü çok büyük bir yıkım olmuş, onun da hayatını soldurmuştur. Ancak Gestapo' nun ve Nazilerin sonunun gelişini görmek onun için ileriye aydınlatan bir meşale olmuş ve bu ışıkla hayata tutunmaya devam etmiştir:

“Gustav’ ın ölümünden beri hayattan soğumuştum. Yaşamışım, ölmüşüm, umurunda değildi. Ama şimdi yine gücümü toplamak istiyordum. Gestapo’ nun sonunu görmek, hava akınlarından sıyrılmak, her çeşit ölüm tehlikesinden kurtulmaktı isteğim. Kızıl ordunun zaferini yaşamak istiyordum şimdi” (Seghers, 1998:220).

Anna Seghers, burada bir karakterin kırk yıllık hayatı çerçevesinde Kızıl orduya, 1917 Ekim Devrimi'ne, Sovyetler Birliği'ne, Gestapo ve Nazizm'e, Stalingrad savaşı gibi tarihi olaylara, Nazizm'in çöküşüne, hayatların yitip gidişine, ailelerin parçalanışına, komünizm ve faşizme varana kadar birçok olaya 15 sayfalık bir hikâyede yer vererek kendi edebi kimliğini de ortaya koyarak bir tarih panoraması çizmiştir.

Aynı zamanda Seghers, *Ölüler Genç Kalır* adlı romanı ile de, 1933 ve 1945 yılları arasında Almanya' da meydana gelen toplumsal ve siyasi olayları, o dönemin toplum yapısını, insanların içinde bulunduğu zor koşulları, savaş manzaralarını, Hitler'in iktidara gelişini, nasyonal sosyalizmi yine usta bir şekilde kurgulayıp, ana olay üzerinde konuşturduğu kahramanlarıyla gözler önüne sermeye devam ediyor. Bütün bunların ışığında, bu çalışmada üzerinde durulan bu toplumsal yansımalarından savaşın, ölümün, faşizmin acı yüzü içerisinde çalkalanan hayatları, nasyonal sosyalizmi benimseyen ve karşı çıkanların duruşları incelenecektir. Ayrıca romandaki kahramanların umudu bekleyişi, acıları, yaşama sevinçleri, zalimliği de ifade edilecektir. Romanın ilk cümlesi, daha önceki eserlerinde de üzerinde durulan, faşizm ve şiddetin, insan hayatı üzerindeki yaptırımını bir anda karşımıza çıkarıyor. Yüzbaşı Von Klemm, Spartakist ayaklanmasına katılan ancak henüz yargılanmayan bir gencin, Erwin'in ölüm emrini çok kesin ve ani bir şekilde, karşısındakine hiç bir insani ve yaşama hakkı tanımadan tek bir cümleyle veriyor: *“Yüzbaşı, 'İşini bitirin' sözlerini sadece homurdandıysa da Erwin onun ne dediğini anladı” (Seghers, 2012:9).*

Daha önce *Yedinci Şafak* adlı eserinde de dile getirdiğimiz gibi o dönemin erkekleri ekonomik yoksunluktan ve zor şartlar altında yaşamaktan kaçmak için, en iyi ihtimal olarak gördükleri orduya yazılma umuduyla ve böylece düzgün bir yaşam özlemiyle hayatlarını ölümün eşiğine taşıyorlar. Ana karakter Erwin'de dönemin meydana getirdiği bütün buhranlardan sıyrılmak adına orduya yazılıyor. Ve çok geçmeden ölüm onu karşılıyor:

“Oysa 1914'te tüyü bitmemiş bir oğlan olarak askere gönüllü yazıldığından beri her an ölüm düşüncesine alıştı. O zamanlar ordu ona, kendi öksüz, sefil gençliğinden daha iyi bir hayat vaat etmişti. Artık onu daha fazla beslemek ve bir meslek öğrenmesi için para harcamak istemeyen amcasının ayarladığı iş yerinin kıyafeti, yani Berlin çöpçülerinin sefil önlüğü yerine, üzerine bir üniforma geçirmeyi yeğlemişti”(Seghers, 2012:9).

Haksız bir infaza sebep olan roman kahramanlarının hayatlarını, dünya görüşlerini, faşizmin ve şiddetin, duygularını nasıl törpülediğinin de altını çizerek *Yedinci Şafakta* olduğu gibi burada da Hitler yanlısı askerlerin tutum ve davranışlarının altı çiziliyor. Seghers, antifaşist ve sosyalist kimliği çerçevesinde, bu insanların da hayatlarından, duygularından kesitler sunuyor. Yargısız infaz emrini uygulayanlar, artık o denli duyarsızlaşmışlardır ki bir canı almak, birini öldürmek çok sıradan olarak görünmeye başlıyor ve onların üzerinde hiçbir duygusal etki bırakmıyor. İçinde buldukları yapı her türlü insani değerleri yok sayıyor:

“Askeri okuldan cepheye gittiğinden bu yana ateş ettiği insanların çoğunu öldürmüştü. Burada kendi memleketindeyken kendi toprağında, aynı topraktan olan bir kişiye atılması emredilen son kurşunun, özel olabileceği hiç aklına gelmedi, bunun üzerinde de fazla durmadı .... Klemm'in sağında oturan Lieven, dönüp mezara doğru duygusuzca baktı. 'Bakın dostum, şu çamların arasındaki kayınları görüyor musunuz? Güneşin altında kar taneciklerine benziyorlar” (Seghers, 2012:14).

Hitler ideolojisinin ve Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Parti'sinin yeni olduğu günlerde Erwin'i katleden askerler, Nazizm'e katılıyor ve faşizan, insanlık dışı muamelelerine devam ediyorlar. Bunu işlerinin bir parçası olarak düşünüp vicdanlarını rahatlatarak, yaptıkları işlerden zevk duyuyorlar. Ölüm onlar için çok basit olduğundan karşılarında duran insanların hayatlarına son vermek zevk verici bir duruma dönüşüyor. Bu durumun Nazizm yanlısı askerler için bir eğlenceye dönüştüğünü yazar şöyle ifade ediyor:

“Vardığımda öğreneceğim. Ya bir yeri işgal edeceğiz, ya da bir mahalleyi tarayacağız.”- “Hoşuna gidiyor mu bu?” Lieven, “ Aman tanrım, hoşuma gitmek mi? İşim bu,” dedi. “Bazen sıkıcı da, bazen gerçekten de eğlenceli, örneğin kızıklar

bir şeyler yapmaya kalkıştıklarında ve deli gibi direndiklerinde. O zaman onları öldürmek eğlenceli. Ya da gerçek birini yakaladığımızda. Öfkeden kudurmuş direnişi kırmak her zaman eğlenceli” (Seghers, 2012:302).

I. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'ya yüklenen ağır tazminat yükü beraberinde ekonomik krizi de getirerek halkı büyük sıkıntılar yaşamaya maruz bırakmıştır. Özellikle *Ölümler Genç Kalır* romanında bu konunun sıklıkla üzerinde duran yazar, halk içerisindeki yansımaları da kaleme almıştır. İyice olumsuz bir hâl alan ekonomik durumu kendi lehine çeviren Nazizm de bundan yana en büyük nasibini almıştır. Daha sonra Nazizm saflarında yer alacak olan roman kahramanlarından biri olan Lieven, bu ortamda yeni fikirlerin ortaya çıkması gerektiğini şu sözlerle dile getirir. Bu romanda Nazizm'in doğuşunun sinyalleri olarak da algılanabilir:

“Tarihin dayandığı güç, asla kitlelerden doğmamıştır,” dedi kuzeni. “ Sadece fikirlerden doğmuştur, fikirler de senin benim gibi bireylerden çıkmıştır.” – “Almanya’ da kaç insan, açken, soğuktan donarken fikir geliştirebilir ki,” dedi öğretmen,” Bilmiyoruz. Onların ne tür fikirlere muktedir olduklarını hiç bilmiyoruz henüz.”- “Sosyalist düzensizliğin teşekkülü,” dedi Lieven. –“ Devrim asla düzenli ve steril olmaz. Büyük temizliklerde kan akar ve her yere pislik bulaşır.” (Seghers, 2012:139).

Tıpkı yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi, Nazizm tam da bu alt yapıyla ortaya çıkıp büyük oranda bir kıyımla birçok kan akıtarak, kendi düzenini kurmaya çalışmıştır. 12 yıllık iktidarı süresince de şiddetin her türüsünü, faşizmin en akıl almaz yanlarını uygulamaktan geri durmamıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra on yıl geçmesine rağmen halk ve hükümet kendisini toparlayamadığı için insanlar büyük bir kurtarıcı ve yeni bir umut ışığı olarak Nazizm'e sarılmaya ve o saflara katılmaya başlamıştır. Bütün bu olumsuzluklar, Nazizm'i meydana getiren ve destekleyen bir halk yığınına ortaya çıkarmıştır. Ancak bu kez de Nazizm onlara ve bütün dünyaya ikinci bir savaş sebebi olarak geri dönmüştür. Ölümle yaşam arasında karar verme gücünü elinde bulunduran Nazilerin, bu gücü nasıl keyfi olarak kullandıklarının, yargısızca kendilerine karşı çıkan ve Nazizm'i istemeyen halkın nasıl herkese gözdağı verircesine öldürüldüğünün vurgulandığını görüyoruz. Kızılların seçim afişlerini yapıştıran birini ele geçiren Nazi yetkilileri onu yakalayıp, iyice dövülüp nehre atılmasını ve ölüme terkedilmesini emredişini ayrıntılı olarak anlatıyor yazar. Bunu gören diğer roman karakterleri ise hiçbir şekilde yardımcı olamıyorlar ve Strobel'i kurtaramıyorlar. Çünkü kimin hayatta kalıp kalmayacağına Naziler karar veriyor. *“Oğlanın ayaklarının etrafına bir parça kunduracı teli sarıldı, bir taşın etrafına bir halat bağlandı, halat telin içinden geçirildi,*

oğlan iskelele doğru sũrũklenenek çekildi ve hop, aşağı atıldı” (Seghers, 2012:315) diyerek şoyle devam ediyor: “Birini yakaladıklarında ayaklarının altında ezerlerdi. Wilhelm’i kũçũmsedin, Strobel. Senden yũreksiz. Ama senden daha fazla gũcũ var, yaşamla ølũme karar verecek gũcũ”(Seghers, 2012:316). Bu olaydan sonra yazar, eserde bu gũcũ sorgulamaya başlıyor. Bøyle bir gũcũn kimsede olamayacağını, nereden ve nasıl elde edildiğini soruyor. Bũtũn bu yapılan gũç gøsterilerinin hiç kimseye fayda sağlamayacağının, sonuçsuz ve gereksiz bir uygulama olduğu mesajını veriyor. “Peki, ama neden bu kadar gũcũ var? Kim verdi ona bunu? Strobel’ in ayaklarını telle sarıp, sonra da tele taş bağlamaktan hangi gũruh yarar sağlayacaktı?” (Seghers, 2012:316).

Nazizm toplumu kısıkcacı arasına alarak ve herkes üzerinde yaptırımlar uyguluyor, isteyerek ya da istemeyerek insanları kendi ideolojisi altında topluyor. Baskı ve zulũmden korkan insanlar Nazizm’i benimsemeseler de fark edilmemek ve zarar gørmemek adına gamalı haç sembollerini üzerlerinde taşıyorlar. Aksi halde toplama kamplarına gøtũrũleceklerini biliyorlar. Burada Nazizm’in toplum üzerinde kurduğu baskı ve şiddetin, insan davranışlarında meydana getirdiği sınırlamalara işaret ediliyor. “1 Mayıs’ta gamalı haç bayrağını asmadığı için Wallau, Oranienburg’a gøtũrũldũ” (Seghers, 2012:324). Bununla birlikte, her aile kontrol ediliyor ve insanlar sũrekli korkarak yaşamak zorunda kalıyorlar. “Her apartmanda bir Nazi yaşıyor,” diye cevap verdi. “Her aileye dikkat ediliyor; bu yũzden işte işimiz bitmiyor” (Seghers, 2012:331).

Burada üstũnde durulan diğer bir konu ise Nazizm’in toplum temelinde ortaya çıkardığı bølũnmedir. Halk iyice ayrıştırılmış ve Nazizm yanlısı olanlarla, olmayanlar olarak ikiye bølũnũyor. Bu da toplumun birliğine ciddi zararlar vermiştir. Açılan Hitler gençlik gruplarına gençler çekilmeye çalışılıyor. Bu bølũnme kũçũkten bũyũđe herkesi etkiliyor. “Almanya ’da hãlã iki tũrlũ insan var: Hitler’in yanında olanlar ve ona karşı olanlar”(Seghers,2012:352). Aynı zamanda Nazizm karşıtı olan insanların bu propagandalarında yaygınlaşmamaları için ya toplama kamplarına atılıyorlar ya da øldürũlerek katlediliyorlar. Özellikle Nazizm’in despotluk dolu birçok hareketlerine eserlerinde yer veren yazar, yine *Ølũler Genç Kalır* adlı eserinde de bu konunun üzerinde ısrarla durmuş ve bunu yansıtılmaktan asla vazgeçmemiştir. Çũnkũ yazara gøre bu baskı ve zulũm karşısında sessiz kalmak mũmkũn değildir. “Ølmediler,” dedi, Otto, “Katledildiler.”-“Onları kurşuna dizmek zorundaydılar, ilerlemeyi engelledikleri

için”(Seghers, 2012:343). Dile getirdiği düşünceleri nedeniyle toplama kampına götürülen bir öğretmenin hikâyesi üzerinde yine aynı yaptırımı görebiliyoruz. “*Onu çoktan unuttum bile. Toplama kampındaymış, öyle değil mi, öldü sayılır, değil mi? Koskoca ilerlemeyi engelleyen biriyle başka ne yapabilir ki insan, değil mi ama?*”(Seghers,2012:348). Görüyoruz ki Nazizm ideolojisi, kendi önünde engel teşkil ettiğini düşündüğü hiç kimseye ve hiçbir şeye geçit vermeyerek, cebren hayatlara hükmetmektedir.

Nasyonal Sosyalistler halkın içinde bulunduğu ekonomik buhranı, işsizliği ve çaresizliği tamamen kendi lehlerine çevirerek, yani bu durumu bir sus payına çevirip, bütün yaptıkları zulümler karşısında halkın sessiz kalmalarını sağlamışlardır. Zaten savaşın bütün hırçınlığını yaşayan insanları sindirmek ve susturmak ilk hedefleri arasında gelmiştir.

“Mesela ona, çiftliğimize dönmek isterse ve senin de bir daha aşağılık, kötü maaşlı bir işte çalışmaman için halkı anlayan hükümete güvenmesi gerektiğini söylemişsin. Kötü görüntüler, tatsız şarkılar gibi ufak tefek şeyleri göz ardı etmeliymiş. Sanırım ona şimdi yine aynısını söylersin, çiftliğini bir daha görmek istiyorsa ufak tefek şeyleri göz ardı etmeli. Kötü görüntüler, tatsız şarkılar, birkaç cinayet” (Seghers,2012:344).

Seghers, halkın Hitler'i ve Nazizm'i sorgusuz sualsiz kabullenişini dini inanışlardaki dogmalara benzeterek, halkın içinde bulunduğu bu düşünce tarzını eleştirmektedir. “*Führer'in kime yararı olduğunu sormak, hiç aklına gelmezdi, tıpkı inançlı bir insanın Tanrı'nın kime yararı olduğunu ya da Tanrı'nın kanatlı iradesini temsil eden bir baş meleğin, uçmadan önce bu irade iyi mi diye sormaması gibi*” (Seghers, 2012:400).

Nazi faşizmi SS'ler ve SA'lar ile hüküm sürerken insanlar sorgulanmadan, yargılanmadan infaz edilmeye mahkûm oluyorlar, ufacık bir başkaldırı ya da aksi bir sözün sonu toplama kamplarına gitmek oluyor. Korku ile sindirilmiş olan halk ise kimseye sahip çıkamayacak duruma getiriliyor. “*SS' ler sorgulama yapıp ondan bilgi alamadan çiftçiyi döverek öldürmüşlerdi. Bundan sonra da biri alıp götürünceye kadar beyni dağılmış halde yerde kalmıştı. Halkın ona dokunması yasaklanmıştı. On metre uzaklıktan gözlerini dikip bakmışlardı ölüye*” (Seghers, 2012:412).

Hitler eleştirisine başka bir benzetmeyle devam eden yazar, Hitler ve Nazizm karşıtlığını şiddetle, ısrarla ve açıklıkla ortaya koymaktan vazgeçmemiştir.

“Vazgeçmezse diye Hitler'i tehdit ediyorlar; bir köpeğin tehdit edildiği için lokmasını yakalamaktan vazgeçtiğini duydun mu hiç? Olsa olsa insanın boğazına atlar” (Seghers, 2012:423). Burada aynı zamanda Hitler'in o dönem içerisinde hiç bir devletin ve kimsenin tehditlerine boyun eğmediği ve faşizan eylemlerinden vazgeçmeyişinin de altı çiziliyor.

Toplum içerisinde kendi temelini oluşturmak adına ve gençleri Nazi ideolojileriyle savaşa hazırlayabilmek adına kurulan Hitler gençliğinin gençleri zehirlediğini ve her türlü kötülüğe sevk edişinin vurgulandığını görüyoruz. *“Hitler gençliğinde öğrenmediği kötülük yoktu herhalde”* (Seghers, 2012:425).

Nazi askerlerinin duyguları tamamen Alman üstünlüğünü ispatlamaya ve imparatorluğu kurmaya endekslendiği için, milyonlarca insanın kıyımı olan savaş, onlar için bir zevk aracına dönüşüyor. İnsanların çaresizliği, korkusu ve kabullenışı ile birlikte doymak bilmeyen egolarını tatmin etmeye çalıştıklarını Seghers, bir Nazi askerinin duygularına yer vererek okuyucularına göstermeye çalışıyor:

“Yıllardır yüreğinde beslediği arzusu gerçekleşmişti. Savaşa katılmıştı; tam da hayal ettiği gibiydi bu savaş; çok az insan hayalleri gerçekleştiğinde bu cümleyi söyleyebilirdi. Yabancı ülkeye, vahşi hayalet savaşçılar gibi girmişlerdi. Yabancı halk güçleri ve azametleri karşısında diz çökmüştü. Nerede biri bir kez daha diklenmeye kalktıysa, derhal yok edilmişti. Nadler adamlarıyla birlikte hangi şehre, hangi köye girdiyse oralarda nefret, yerini, insanların başlarını kaldırıp mükemmel bir galibe baktıklarında hissettikleri şoka bırakmıştı. Nadler' in hayallerinde, gözlerdeki bu sessiz yalvarma ifadesi, savaşın ayrılmaz bir parçasıydı” (Seghers, 2012:432).

Nazi askerlerinin duygu ve düşüncelerini sıklıkla karşımıza çıkaran yazar, askerlerin duygusal ve ruhsal durumundan kesitler sunarak, okuyucunun savaş ve Nazi ideolojisini daha iyi kavramasına yardımcı oluyor. Özellikle Nazi askerlerinde var olduğunu ileri sürdüğü en önemli özelliklerden biri olarak, hayatlar üzerinde hüküm sürdürdükleri güçlerinin onlara sağladığı hazzı görüyoruz. Hayatla ölüm arasındaki o ince çizgide söz sahibi olabilme hakkını kendilerinde gören Nazi askerleri, bu düşüncenin esiri olarak zevkle savaşa katılmış ve savaşmışlardır. Bu güç olgusunu da eleştiren yazar, gücü elinde bulunduranların halklara ve insanlara zarar verme yetkisine de erişmelerini açıkça eleştiriyor. Güç ancak insanların menfaati için kullanılan bir yetki olmalıdır algısı aktarılıyor:

“Uçaklarıyla tankları, bir direnişi ezip geçtiğinde Nadler, gücün tadını alıyordu. Birkaç inatçı oğlan üzerinde sahip olduğu o belli belirsiz gücü değil, hayır, adını tam anlamıyla hak eden, yani hayatla ölüm üzerindeki o hakiki gücün tadını. Sonra da direnmek için tek bir nefesi bile kalmayan, insan ve duvar parçalarıyla yapış yapış, yok edilmiş yerlerden geçip bir kadına birkaç mobilya parçası toplamaya yardım ettiğinde veya bir çocuğa bir parça şeker verdiği de gücün ayrılmaz parçası olan alicenaplığın ve sefil insanların minnetinin de iliğine kemiğine işlediğini hissediyordu” (Seghers, 2012:433).

Burada güç olgusu hem yıkıcı bir savaş aracı, hem de ihtiyacı olana ihtiyacını karşılamada da kullanılan bir iyilik değneği olarak karşımıza çıkıyor. Yazar bu iki durumu da yan yana vererek her iki durumun da insanda meydana getirdiği duygusal tatmini yansıtıyor. Ufacık bir yardım bile insanın iliğine işleyerek, doyum sağlıyorsa güç neden yakıcı olarak kullanılсын sorusunu da akıllara kazıyor.

Nazi gölgesinde uygulanan baskının, despotluğun ve faşizmin türlü örnekleriyle karşılaşılıyor Seghers' in eserlerinde. Kendi ideolojik kimliği çerçevesinde, bu tarz uygulamaların her daim karşısında olduğunu okuyucularına hissettiren yazar, buna sıklıkla yer vererek, hem dönemi yansıtmaya, hem Nazizm'i eleştirmeye, hem de her daim karşısında durmaya devam etmiştir. Burada ıslah evine gönderilen bir kızın başına gelenleri dile getiren yazar, sırf Nazi şarkısını söylemeyi reddettiği için ailesinden koparılışının hikâyesine yer vererek, insanlar üzerinde uygulanan baskının ne denli olduğunu açıkça gösteriyor. “[...]Ama sonra ıslah evine temiz, sarışın bir kız geldi. Ağzını burnunu kırmışlardı, dişleri kalmamıştı. Gece olduğunda Nazilerin 'Horst Wessel' şarkısını okulda söylemek istemediğini anlattı. Bu yüzden de velayetini annesiyle babasının ellerinden almışlardı” (Seghers, 2012:449).

Suçlular toprağın altında birkaç gün içinde unutulmasındansa herkesin gözü önünde darağacında sallandırılarak daha büyük bir yankı ortaya çıkarıyor ve böylece karşı harekete geçmemek adına insanlara nüfuz ettirilen korku daha uzun süreli olduğundan, Nazilerin işini kolaylaştırıyor. Bütün itaatsiz insanları bir çırpıda yok eden Naziler korkunç bir faşizm örneğini sergiliyor. Emrinde olan askerler kendi hayatlarını sürdürebilmek için bir başkasının hayatını almaya mecbur bırakılıyor. *“Bir köyü işgal etmek zorunda kaldığımızda, ben de itaat etmeyi reddedersem, kurşuna dizilirim, olsun”* (Seghers, 2012:474). Aynı düşünceyi bir sonraki alıntı da destekliyor. *“İtaat etmelisin yoksa kurşunu yersin”* (Seghers, 2012:476). Roman kahramanlarından Hans istemese de Nazi saflarında savaşmak zorunda kalıyor. Aksi takdirde onunda hayatta

kalması mümkün görünmüyor. Ve bu durum onu kendi dünyasında bir ikileme düşürüyor. *“İkili hayat sürmekten nefret ediyordu; artık arkadaşına da güvenemiyordu, bu ikili hayatın birdenbire tek bir hayat içinde eriyip gidebileceğinden korkuyordu”* (Seghers, 2012:476).

Savaş esnasında süregelen işgallerde çocuk ve kadın demeden insanların üzerine ateş saçılıyor ve henüz yeşermeyen canlar hayattan koparılıyor. *“Bir de herkesten daha hızlı tankları, koyun, çocuk demeden ateş eden motorlu SS' ler”* (Seghers, 2012:470). Savaşta ölen insanların başına gelenleri en çarpıcı gerçekliğiyle karşımıza çıkaran yazar, bu hazin manzarayı soluksuzca hissetmemize vesile olarak, bizleri de savaşın o yıkıcı etkisine maruz bırakıyor. Parçalanan vücutlar ve kopan başlar savaşın en kanlı yüzü olarak karşımızda duruyor:

“Hans, kendi gözleriyle Berndt' in ordu tabancasını Zimmering' in sırtına doğru ateşlediğini gördü. Aynı anda da yerin dibinden veya yukarıdan gelen bir darbeye devrildiğini hissetti. Kemiklerini saydı; sağ salımdı, yan yana yattığı arkadaşları birbirlerine karışmıştı. Biri kalan bir eliyle yanındaki adamın kafasını saçlarından tutmuştu; kendi kafası yerinde değildi. Berndt' se öne doğru, bizzat ateş ettiği Zimmering' in sırtına düşmüştü. Kafatası ikiye bölünmüştü” (Seghers, 2012:481).

Savaş esnasında yaşanan vahşet Nazi askerlerince bir eğlence aracı olarak görülüyor. Ve insanların ölmesini bir zafer olarak algılayarak bunlardan mutluluk duyuyorlar. Faşizm her türlü insani duyguyu ele geçirip, yerini bencillik ve zalimlik ile doldurarak insanlık dışı duyguları beslemiştir. *“Acaba hangisi daha zevkli, küçük parçalara ayrılarak mı, yoksa elektrikli sandalyede veya gaz odasında gebermek mi, bilmiyorum”* (Seghers, 2012:493).

Yedinci şafak romanı boyunca Nazizm'e ağır oklar yönelten Seghers, Hitler liderliğiyle başlayan İkinci Dünya Savaşının izlerini, etkilerini ve Nazizm'i *Ölümler Genç Kalır* adlı eserinde de eleştirmeye devam etmiş, on iki yıllık Hitler iktidarının, yaptıklarının, yaşananların tarihte unutulmaz bir yara olarak kalacağını sinyallerini vererek bunun büyük bir utanç olarak tarihe kazınacağını da altını çizmiştir:

“On yıl önce korkuyla başlamıştı her şey, şimdi de korkuyla bitiyordu. Korkulduğu için emredilirken, korkulduğu için de itaat ediliyordu. Sonra da bu savaş, bir savaşta hiç yaşanmadığı biçimde utançla, adice insanın vicdanını sızlatıyor, hayat da bir utanca dönüşüyordu” (Seghers, 2012:533).

Her türlü insani hakları gasp eden ve elinde bulundurma hakkını kendinde gören Nazi devleti, bu durumu öyle bir noktaya taşımıştır ki, insanlar aleyhinde ellerinde kanıt

olmasa da kendilerini onları alıkoyma gücüne sahip görüyorlar. “*Bayan Melzer, devletin salt bir histen hareketle, aleyhlerinde kanıt olmasa da insanları alabilecek güce sahip olmasından memnundu*” (Seghers, 2012:535).

Sosyalist ve demokrat kimliği ile gerçekçi bir yazar olarak toplumsal sorunları her daim eserlerine yansıtan, kendisi de bir Alman olan Anna Seghers, II. Dünya Savaşındaki Alman faşizmini her fırsatta eleştiriyor. *Transit* romanında da bundan duyduğu üzüntüyü şu sözleriyle ifade ediyor:

“*Bütün haksızlıklara ve başka milletlerin felaketine benim milletimin sebep olduğunu düşündükçe bunaltıyorum. Zira bu adamların benim dilimle konuştuğu, benim gibi ıslık çaldığı su götürmez bir gerçektir. Eski dostlarım Binnet'lerin oturduğu Clichy'ye doğru yürürken, bu askerlerle bir milletten olmama rağmen yine de başka bir kişi olduğumu kavrayacak sağduyu var mı Binnet'lerde, diye düşündüm*” (Seghers, 2012:17).

Bu cümlelerden de anlaşıldığı üzere, Alman faşizminin her daim önünde duran Seghers, bu noktadaki farklılığını bu şekilde Ben-anlatıcı aracılığıyla ifade etmiştir. Naziler nedeniyle kendi ülkesinden, kendi insanlarından ve dilinden kopmak zorunda kalan anlatıcı, onunla aynı dili konuşan insanların yaptığı faşizmi bir türlü sindiremiyor ve kabullenemiyor:

“*Satır satır okudukça, benim dilimle, ana dilimle yazılmış olduklarını seziyordum. Ana sütü içen meme çocuğu gibiydim. Bu satırların dili, Nazilerin gırtlak dolusu bağırdığı, ölüm buyruklarını haykırdığı iğrenç, bağılık antları içtiği o gıcırtilı ve gümbürtülü dil değildi; ağırbaşlı ve sessizdi*” (Seghers,1999:28).

Yukarıdaki bu alıntıda yazar, savaşın nasıl bir gerekçeyle insan yaşamına bu denli kastettiğini sorgulamaya itiyor. Hangi haklı gerekçe insan yaşamına bunları reva gösterir ve insana bunları yaşatmayı meşru kılar? Bizleri bu soruları sormaya iterek, haklı bir faşizm eleştirisi yapan Seghers, savaşın hayat karşısındaki anlamsızlığını en iyi şekilde ifade etmektedir:

“*Bir defasında bir insan kalıntısına rastladık. Kafası ve gövdenin üst yanı kalmıştı. Kol ve bacak yerinde içi boş üniforma sallanıyordu. Onu aramıza aldık ve ağzına bir sigara ilıştirdik. Tutacak eli olmadığından dudakları yanınca homurdandı birden ve haykırmaya başladı:” Hiç değil bilseydin bütün bunların nedenini?” diye. Gerçekten de hüngür hüngür ağlayacak durumdaydık hepimiz. Anlamsız ve kocaman bir dönemeçte yol alıp duruyorduk. Bazen barınaklarda, bazı bazı tarlalarda geceleyerek, kimi zaman kamyonlara ya da vagonlara atlayıp ve hiçbir yerde temel tutturamadan. İş bulmak diye bir şey akla bile gelemezdi, elbette” (Seghers, 1999:38)*

Seghers roman boyunca dönemin başındaki hükümetin halk üzerinde gerçekleştirdiği politikaları ciddi bir şekilde eleştirmiş ve bu Hitler faşizminin insan hayatı üzerindeki etkisini de yansıtmaya çalışmıştır. Savaşın beraberinde getirdiği faşizm, insanlar için dev bir ölüm çığına dönüşmüştür. *“Heinz, kapan kapanmadan buradan uzaklaşmalısın. Yoksa Almanlara bir güzel lokma olursun!”*(Seghers,1999:134). Aynı zamanda Nazilerin bir ölüm makinesi gibi namlusunu halka çevirişini ise şu sözleriyle perçinleştiriyor. *“Böyle yüceltici düşüncelerinize rağmen titremenize ve korkmanıza şaşıtm. Neden korkuyorsunuz?”* *”Bunda anlaşılmayacak bir yan yok. Ölümden elbette. Nazi çizmeleri altında aşâğılık ve saçmaların saçması bir ölümden”* (Seghers, 1999:141). Faşizmin en büyük yuvası halini alan kampların akıldışı ve korkunç muameleleri hiç şüphesiz tarihin karanlık sayfalarına büyük bir insanlık ayıbı olarak kazanmıştır. *Transit* romanında da bunun altını çizmiştir Seghers. *“Yakalanıp bir kampa tıkdın mı, işte o zaman buradan gidemezsin. Bir düşünsene kampları. Sizleri toplantıya çağıracaklar, adlarınızı üçer defa okuyacaklar ve kurşuna dizecekler”*(Seghers, 1999:210).

Savaştan kurtulmayı başaran insanlar bu kez ruhlarına sinen bu trajediyle savaşıyorlar ve bir türlü bu duyguyu içlerinden söküp atamıyorlar. Yaşamak onlar için nefes almaktan öte, gidilemeyen bir yol oluyor. *“Benimle aynı kampta olan ve birlikte kaçtığımız yazarlar, kampı, savaşı, kaçışımızı, sözün kısası ömrümüzün bu en korkunç ve akıl almaz olaylarını, yazabilmek için yaşamış gibi davranıyorlar şimdi”* (Seghers, 1999:221).

Savaşın kirli oyunları içerisindeki can pazarlığını ve Nazizm’i eleştiren Seghers bu çirkinliği ve insanlar üzerinde yarattığı korkuyu şu sözleriyle kaleme almıştır:

“Gamalı haç görünce donup kaldığımdan her zaman da karşılaşırım. Öрімcekten ödü patlayan birinin her zaman öрімcekle karşılaşması gibi .... Gamalı haçlı otomobilin hızla geçişini görünce kendilerini denize atacak gibi olan insanların o müthiş korkusunu küçümsemekle haksızlık etmişim. Otomobil burada, Atina bulvarında durmuş, gamalı haçlı baylar bu otele inmişlerdi. Dünya yöneticilerinin daha az önemlileriyle pazarlık için. Pazarlık bitince de, baylara yapılacak ödeme karşılığı olarak dikenli teller arkasına birkaç bin insan daha yerlere serilecekti”(Seghers,1999:218-219).

İncelenen dört eserde de Seghers nasyonal sosyalizmi, yaptıklarını, öğretilerini, toplama kampı gerçeğini bütün ayrıntılarıyla dile getirmiş, uygulanan bütün insanlık dışı

muameleleri ve faşizan olayları topluma etkileri ile birlikte dile getirerek, bütün çıplaklığıyla okuyucularına yansıtmayı başarmıştır.

3.4. Yabancılaşma ve Yalnızlık Sorunu

Savaşın başka bir yönüyle, yurtsuzluğun ve kimsesizliğin etkileriyle dolu olan *Transit* adlı eserde yazar, insanların içinde bulunduğu ve karşı karşıya kaldığı yabancılaşma ve yalnızlık sorunsalını da toplumun büyük bir sorunu olarak okuyucularına aktarıyor. Vize alabilme umuduyla Meksika konsolosluğuna gelen insan deryasının ruh hali ve içine düştükleri yalnızlık duygusu şu sözlerle ifade ediliyor:

“Buraya son uğrayışından beri, demir parmaklığın önündeki yığın daha da artmıştı. Sayısı pek çok pırıl pırıl gözler, büyük kapıya bakmaktaydı aralıksız. O erkekler ve kadınlar için bu konsolosluk resmi bir makam, vize de konsoloslukça verilen bir kâğıt değildi. Aşırı bir güven duygusuyla giderebildikleri kimsesizlikleri yüzünden şu evi bir ülke ve o ülkeyi bir evmiş gibi görüyorlardı” (Seghers, 1999:36).

Mülteci olarak, bilmediğin bir yerde yaşamının beraberinde getirdiği temel zorluklardan biri ise, hiç kuşkusuz yalnızlık ve yabancılaşma duygusudur. Kişi bir aidiyet hissi duymaksızın bulunduğu ortama ayak uydurmak ve alışmaya çalışmak zorunda kalıyor:

“Trenleri ve yolları durmamacasına dolduran yığınla asker, mülteci ve ordudan salıverilmişler arasında, tanıdık bir yüz, eski günlerimle herhangi bir ilintisi olan birilerini arıyordum elimde olmadan. Kamptan birlikte kaçtığım Franz, hatta Heinz karşıma çıkıverseydi ne sevinecektim” (Seghers, 1999:41).

Burada da gördüğümüz gibi, Ben-anlatıcı, biraz olsun yakınlık kurmuş olduğu insanlar vasıtasıyla içinde bulunduğu yalnızlık ve yabancılık duygusundan kurtulacağına inanıyor ve bir nebze de olsa bunu gidermek istiyor. Bu duyguların kişide yarattığı buhranı iyice vurgulamak isteyen Seghers, şu sözlerle bu konudaki hassasiyetini dile getirmeye devam ediyor:

“İçimde bir şeyleri yitirmiştim, hem de öylesine yitirmiştim ki, bunun ne olduğunu bile kestiremiyordum; hatta bütün bu kargaşalık arasında öylesine temeldendi ki kaybım, bunu gittikçe daha az arar olmuştum. Fakat o eski tanış yüzlerden biri olsun yine hatırlayacağımı biliyordum. Yalnızdım ve yalnız kalmıştım” (Seghers, 1999:41).

Savaş birçok insanı yalnızlaştırmış toplumdaki hatta kendi hayatından koparmıştır. Bu hikâyede de Ben-anlatıcı, savaş içerisinde sığındığı dostlarının ona sunduğu çatı katında, içinde biriken sıkıntılar yumağını, hiç tanımadığı bir yazarın kendi diliyle yazdığı hikâyeye hafifletirken ve yalnızlığın verdiği acıdan sıyrılmışken yazarın kendi

hayatına son vermesiyle yarım kalan hikâye, onu daha derin bir yalnızlık kuyusuna iter:

“Fakat o üç yüz sayfanın sonunda benim için her şey kopuverdi. Sonu hiçbir zaman öğrenemedim. Almanlar Paris'e girmiş, adam birkaç parça öteberisini ve yazı kâğıtlarını toplamıştı. Sonra da beni o hemen de bomboş en son sayfada tek başıma bırakmıştı. Birden, yine o sonsuz tasaya ve öldürücü can sıkıntısına kaptırdım kendimi. Ne diye canına kıymıştı? Beni yalnız bırakmamalıydı. Hikâyesini sonuna kadar yazmalıydı” (Seghers, 1999:29).

Burada belki de yazar savaş nedeniyle yarım kalan yaşamları, umutlarını ve geride kalanların hissettiği o büyük yalnızlığı vurgulamaktadır. Yazarın yarım kalan hikâyesi sadece bir metafor olup, yarım kalan ve yitip giden yaşamları temsil etmektedir.

Türlü zorlukların ardından büyük bir beklentiyle Marsilya'ya varan ve yaşamın, hayatın hazzını tekrar hissetmenin sevinci içerisinde olan Ben- anlatıcı, orada da yine hayal kırıklığına uğruyor. Kendine bir yurt edinme düşüncesi yine hayal oluyor:

“Bütün yüreğimle koştüğüm bu şehir bana kucaklarını açacak diye hayaller kurmuştum. Beni ilk akşamdan bağrına basacak ve insanları da bir barınak gösteriverecek sanmıştım. Vardığım sıra beslediğim sevincin tersine şimdi büyük bir hayal kırıklığı duymaktaydım” (Seghers, 1999:44).

Yazar, savaş nedeniyle kendi yurdunu, hayatını bırakmak zorunda kalan birçok insanın duyduğu yalnızlık ve eski yaşama duyulan hasreti Ben- anlatıcı aracılığı ile şu sözlerle dile getirmektedir: *“Burayı kendi şehri bilen binlerce insanın sakin ve rahat yaşadıklarını düşündüm. Bir zamanlar ben de böyleydim kendi şehrimde”* (Seghers, 1999:45). Yalnızlığın derin karanlığında boğuşan Ben-anlatıcı biraz olsun yalnızlığından sıyrılmak adına otelde kalan ve gürültü çıkaran hiç tanımadığı insanların yanına gidiyor. Tek amacı bu duygudan bir an bile olsa kurtulmaktır. *“Hiçbiri çağırmadığı halde bir bavulun üstüne oturdum. Gürültü etmemelerini rica edeceğime içmeye başladım. Şimdi yalnız değildim ve bu da bana yeterdi”*(Seghers, 1999:58). Ben-Anlatıcı yurdundan kaçmış yapayalnız dünyasında hayatta kalma mücadelesi vermeye çalışırken, yalnızlığı içinde kaybolmamak umuduyla bir arkadaşının oğluna hayattaki tutunacak son dalı misali samimiyetle bağlanıyor. Onu yalnızlığının kurtarıcısı olarak görüyor ve onun için birçok şey yapıyor. Hastalandığını duyunca büyük bir kaygıya kapılıyor. Aslında bu kaygı, onun tamamen kimsesiz ve ıssız kalma korkusundan kaynaklanıyor. Çünkü içinde yaşamış olduğu aidiyet sorununu böylelikle küçük bir çocukla gidermeye çalışıyor. *“Küçük oğlana ilk gününden pek ısınmıştım. Onun hatırına en akla gelmez*

komitelerde saatler saati bekler, yolculuk hazırlığı diye kopardığım paraları onun eksiklerini satın almak için harcardım” (Seghers, 1999:79).

Savaş yüzünden hayattaki bütün bağlarından kopup bambaşka bir ülkede entegrasyon sorunuyla iç içe kaçak bir yaşam sürerek, aylık izin kağıtları alabilmek için türlü uğraşlar içine giren Ben- Anlatıcı memleketinde olmanın verdiği huzuru ve özlemi şu şekilde ifade etmektedir:

“Her gün orada olan iki topal serseri, gündüzleri dilenmek için uzattıkları kollarını başlarının altına kıvrıp yatmışlardı. Başlarına neler gelmiş olursa olsun memleketlerindeydiler, rahat uyuyorlardı. Bozulan ve çürüyen ağaçlar kadar vurdumduymazdılar. Saç sakalları bitli, tenleri kir içindeydi. Fakat yerlerinden yurtlarından uzaklaşmayı akıllarına getirmiyorlardı, hiç. Ağaçlar gibi” (Seghers, 1999:82).

Hangi durumda olunursa olunsun, insanın kendi vatanının kişiye kattığı inanılmaz bir aidiyet duygusuyla, her türlü ötekileşmeden ve yabancılaşmadan soyut huzurlu bir hayat sürdüğünün ve bunun değerinin üzerinde duruluyor. Aidiyet sorunu ve kimlik problemi insanın hayatında yüz yüze kaldığı ve büyük ruhsal buhranlara neden olabilecek en büyük problemlerdendir. Savaştan can havliyle kaçıp, başka kültürlerde mülteci kimliği altında yaşamak mecburiyetinde kalan insanlar bu tarz sorunlarla maalesef ki sık sık yüz yüze kalmak durumundadırlar. *“Umutsuzluğa kapıldım. Umutsuzluk ve yurt özlemi. Yabancı ülkelerde ziyan ettiğim yirmi yedi yılum benden yakınıyordu” (Seghers, 1999:85).* Savaş nedeniyle vatanını sevdiklerini arkadaşlarını ve ailesini kaybeden insanlar her ne kadar benliklerini kurtarsalar da, içine düştükleri her yanı zifiri karanlık olan yalnızlık kuyusuna hapsolüyorlar. Romanın ana karakteri bu yabancılaşma ve yalnızlık sorununu şu cümlelerle dile getiriyor: *”Ben eninde sonunda hep yalnız kalıyorum. Başıma bir şey gelmiyor ama tek başıma kalıveriyorum” (Seghers, 1999:143).*

Yalnızlık sorunsalına eserlerinde yer veren Seghers, *Transit* eserinde de yerini, yurdunu terk etmek zorunda kalan ana karakterin içine düştüğü aidiyet probleminin, yalnızlık duygusunun üzerine giderek bu sorunu iyiden iyiye vurgulamıştır. *“George hiçbir söz söylemedi. Bir sigara yaktı. Onu da kısıkanıyordum, benimseyiverdiği bir yeri, derli toplu bir yaşantısı var diye” (Seghers, 1999:163).*

Ben-Anlatıcı ruhsal dünyasında derin ve karanlık bir girdaba dönüşen yalnızlık duygusundan bir an olsun sıyrılmak adına hiç tanımadığı insanların hayatlarına dâhil olmakta, onlarla hayat hikâyeleri hakkında yaptığı kısa sohbetlerle bir an da olsa, bu duygunun verdiği hüzünden kurtulmaya çalışmaktadır. “*Fakat sonra içimi öyle bir duygu kaplayıverdi ki, masamda oturan şu adam ne biçim biri olursa olsun, hiç de yapayalnız değilmişim gibime geldi*” (Seghers, 1999:190). Ben-Anlatıcı çaresizliğini ve yalnızlığını, dünyayı koca bir okyanusa, bulunduğu yeri de bu okyanusun ortasında kalmış türlü fırtınalarla, çılgın dalgalarla karşı karşıya kalmış küçük bir adaya ve koskoca evrende bütün kum tanelerinden sayıca fazla olduğu söylenen onca yıldız arasında tek başına kalan bir yıldızla benzeterek ifade ediyor. “*Okyanusta küçük bir adada, hatta şu koskoca evrende küçücük bir yıldızda tek başına kalmış gibi görüyorum kendimi. Dört kollu dev bir yengeci andıran kapkara gamalı haçla yapayalnız kalmıştım*” (Seghers, 1999:233).

Transit romanında, savaş nedeniyle yerini, yurdunu, memleketini, bütün geçmişi, yaşamışlığını ailesini ya da tanıdıklarını geride bırakıp, hiç bilmediği ülkeye sürgüne giden insanların, bambaşka yerlerde yabancılaşma ve yalnızlık sorununa maruz kalmaları anlatılırken, *Ölüler Genç Kalır* ve *Yedinci Şafak* adlı romanlarda bu yalnızlık sorunsalı, bu kez savaşın ve faşizmin kurbanı olanların geride bıraktıkları eşlerinin ya da bekleyenlerinin yaşadığı yalnızlık sorunu olarak karşımıza çıkıyor. *Ölüler Genç Kalır* romanında askerler tarafından yargılanmadan infaz edilen roman kahramanı Erwin’ in kendisinden hamile olan kız arkadaşı Marie’ nin yaşadığı ardı arkası gelmeyen ve belirsizlikler içinde uzun bekleyişlerine ve bu sırada yaşadığı yalnızlık ve çaresizlik duygularına da sıklıkla yer veriliyor. “*Gerçekte, beklemenin kesinlikle anlamsız olduğunu biliyordu, sakın sakın çocuğunun doğumu için bir çıkar yol arıyordu*” (Seghers, 2012:58). *Yedinci Şafakta* ise nasyonal sosyalizm ve Hitler rejimi karşıtlarının götürüldüğü bir toplama kampında olan Georg Heisler’ in eşi Elli karakterinin de tıpkı Marie gibi aynı sorunlarla yaşamaya mahkûm olduğunu görüyoruz. Yıllarca kocasından haber alamamakta ve uzun sonu gelmeyen bir bekleyiş içerisine düşmektedir.

Savaş insanları türlü türlü buhranların içinde bırakıyor. Yalnızlaşma ve hayattan kopuş gibi türlü psikolojik sorunlar, savaşı yaşayan insanların ruhunu teslim alıyor. Savaş ve mesleği nedeniyle mahvolmuş bir adam olarak nitelenen Geschke karakterinin kendi

içinde yaşadığı yalnızlık zindanı şu sözlerle ifade ediliyor: “Savaştan döndüğünden beri hep tek başına yaşamıştı. Kendi kabuğu içinde hapsolmuş gibiydi” (Seghers, 2012:67). Açık bir şekilde görülüyor ki, insanların savaş nedeniyle yaşamış oldukları fiziksel ve ruhsal kayıplar, her birini farklı şekilde etkileyip, yalnızlık ve yabancılaşma girdabının içerisinde yaşamaya mahkûm ediyor.

Adam ve Adı adlı hikâyede de insanların savaş sonrasındaki ruhsal dünyalarının da perdelerini aralayan yazar, içinde buldukları yalıtılmışlık ve yalnızlık duygularına tekrar tekrar yer vermeye devam ediyor. İnsanlar çevrelerinden, evlerinden ve her şeyden önce kendilerini bulmalı ve toparlamalıdır. Fakat bu durum hiç de kolay olmuyor savaş mağdurları için. Her birinin yüreğinde bambaşka acılar oluşmuş, farklı kayıplar verilmiştir. “Gerçi Müller duyarsızlaşmış biriydi, artık kendi başına hiçbir iş tutabilecek durumda değildi” (Seghers, 1998:100).

Kardeşini savaşta kaybeden, annesinin de ne durumda olduğunu bilemeyen Heinz, tıpkı *Transit* eserindeki Ben-Anlatıcı gibi içinde bulunduğu yalnızlıktan kurtulmak için hiç tanımadığı birinden onunla yemek yemesini istiyor. Yalnızlık duygusu bütün benliğini sarıyor. İçindeki boşluğu bir nebze olsun doldurmak istiyor. Ama daha sonra bu kıza gittikçe alışıyor. “Yalnızca yanımda oturup birlikte bir şeyler yiyeceksin. Başka bir istediğim yok. Ne zararı var yani?” (Seghers, 1998:119). Heinz içinde bulunduğu amaçsızlık, yalnızlık ve boşluktan kurtulmak için dahi olsa, bir süre çetelerle birleşiyor. Savaşın ruhunda yarattığı bu boşluğu bir an olsun doldurarak rahatlamaya çalışıyor. Kendisini bir yere ait görmek ve yalıtılmışlıktan kurtulmak istiyor sadece:

“Retzlow, iki üç kez, asılı afişlerin yırtılıp yerlerine yasak afişlerin yapıştırılması eylemine katıldı. Bu iş, onun, içi boşalmış dünyasını doldurmaya yetmedi, ama birkaç saat heyecan vererek, o boşluğu unutturmuş oldu. Bu eylemci gençler içinde Retzlow, çok gözü pek, çok ustalıklı biri olarak kendini gösterdi. Kimi yüzler tanıdık geliyordu ona, konuşma biçimleri yabancı değildi. Altı üstü bir çete bile olsa, tüm bağlantıları yok olmuş bir dünyada gene de bir beraberlikti bu” (Seghers, 1998:124).

Farklı farklı eserlerini incelediğimizde görüyoruz ki, savaş arkasında psikolojik olarak iki büyük ve derin yara bırakmıştır. Yalnızlık ve yabancılaşma problemi. Ailesini ve yurdunu terk etmek zorunda kalan insanlar büyük bir aidiyet sorunu içerisinde kendi içlerinde de yalnızlıkları ile savaşmaya devam etmek zorunda bırakılıyorlar. Bu sorun birçok insanı etkilediği için toplumsal bir boyut kazanıyor.

3.5. Savaşın İnsan Hayatına Etkileri ve Ölüm İmgesi Sorunu

Savaşın gölgesi altında yaşamak hiç kuşkusuz ölümlü iç içe yaşamak demektir. Yaşadığı dönemin bir tanığı, aynı zamanda mağduru olan yazar, *Transit* romanının birçok yerinde savaşın korkunç yüzünü bizlere göstermiş ve savaş nedeniyle hayatın bir parçası haline gelen ölüm olgusunu işlemiştir. Savaş, üzerinde yaşadığımız dünyayı ölü bir hale çevirmiş ve maddi manevi büyük hasarlara, sayısız can kaybına neden olmuştur:

“Boşaltılmış köylerden geçiyorduk. Sütle dolu memeleri sağılmamış inekler böğürmekteydi. Yiyecek bir şeyler arıyorduk. Fakat yaban frenk üzümlerinden ambarlara kadar her şey silinip süpürülmüştü. Su içmek istiyorduk, fakat su tesislerini yer yer kesmişlerdi. Tek başına köyde kalmış olan bir bunak, bize hiçbir bilgi veremiyordu. Bu durumda ikimize bir ürkeklik geldi. Böylesine ölü bir dünya, doklara yapılan bombardımanlardan çok daha ürkitücüydü” (Seghers, 1999:13).

Kendisi de bir Alman olan ve 1937'de Almanya'da ki bir toplama kampından kaçarak Fransa'ya yerleşen ve bir iş kampında yükümlü işçi olarak çalışan Ben-Anlatıcı, kendi duyduğu ölüm korkusunu Almanlarla bağdaştırarak şu cümlelerle ifade ediyor: *“Almanlar çıkagelmişlerdi! Bana yetişmişlerdi. İlk kamptan kaçarken, hatta uçak saldırıları altında cephane boşaltırken hissetmediğim bir duygu vardı içimde. Ömrümde ilk olarak ölüm korkusu duymaktaydım”* (Seghers, 1999:15). Anlatıcı bu cümlelerle savaşın yeryüzündeki ve insanlar üzerindeki izlerini bir nebze olsun gözler önüne seriyor. Aynı zamanda, *“ Çınar ağaçlarından tek tük yapraklar üstümüze düşmeye başlamıştı. Zira o yıl her şey erken solmaya başlamıştı”* (Seghers, 1999:20) cümlesiyle de savaşın yeryüzündeki her şeyi etkileyişini ve her türlü canlı varlığın savaştan yana nasibini aldığını ifade ediyor.

Korku, savaş döneminde insanların hayatındaki en güçlü ve tek gerçek duygu haline geliyor. Anlatıcı bu durumu şu şekilde ifade ediyor: *“Hepimiz gibi o da korkardı. Bu ortaklaşa korku sırasında bizlerden daha aşırı saçma sapan da konuşmazdı. Hepimiz gibi ölesiye çalışırdı. Zira korkuyu yenmenin en iyi çaresi bir şeyler yapmaktır”* (Seghers, 1999:24).

Her anlamda sosyalist kimliğini gözler önüne seren Seghers, savaştan en çok toplumun alt kesimlerinin etkilendiğini eserlerinde vurguluyor. *“Güzel bir semt diye, aklımdan geçirdim. Evlerin çoğu kapalıydı ve semt hemen hemen boştu. Zenginler hepsi güneye gitmişti. Tam zamanında yola çıkmışlardı”*(Seghers, 1999:32). Burada da dile getirildiği

üzere toplumun zengin kesimi savaştan kaçmayı ve zararlarından bir nebze de olsa sıyrılmayı başarıyor.

Seghers, savaşın insan hayatını nasıl törpülediğini, etkilediğini, çocukların çocukluğunu yaşayamadan büyümek zorunda bırakılışını ve bunun hüznünü çeşitli insan manzaralarıyla ve betimlemelerle acı bir şekilde gözler önüne seriyor:

“O yıl dünya ne de yaşlanmıştı! Meme çocuğu yaşlı görünüyordu. Çocuğunu emziren ananın saçları ağarmıştı. Ananın omuzundan bakan iki küçük erkek kardeşin bakışları arsız, yaşlı ve hüznünlüydü. Ölümden doğuma hiçbir şeyin bilinmez yanı kalmamış bu çocuklar, yaşlı insanlar gibi bakmaktaydı” (Seghers, 1999:37).

Ben-Anlatıcı roman boyunca çeşitli insanlarla karşılaşılıyor ve aralarında çeşitli diyaloglar gelişiyor. Yazar bunlar aracılığıyla bizlere çeşitli insan manzaraları sunarak toplumsal sorunları irdelemeye çalışıyor. Yazar burada insanların savaşmak zorunda bırakılışını ve ardında kalan insanların çaresizliğini gösteriyor bizlere.

“Odamın koridoru, o gece Marsilya'dan ayrılması gereken İspanyolların bavullarıyla tıkalıydı hâlâ. Limandan geri dönmüşlerdi. Fakat erkeksiz. Kadınlar ve çocuklar, bavulların üstünde oturmaktaydı yanıp yakılarak ve söviip sayarak.... Franco hükümetiyle yapılmış bir anlaşma gereğince eli silah tutacak yaştaki bütün erkekleri tutuklamıştı. İspanyol kadınları ağlamıyor, dünyanın şu haline lanetler ediyorlardı, bazı bazı çocuklarının başını iki yana sallayarak usul usul, bazı da kollarını açarak yüksek sesle” (Seghers, 1999:51).

Savaş, hayatına tesir ettiği bütün insanları büyük bir ölüm korkusu içine hapsetmiş, umutlarını örselemiş ve büyük bir karamsarlığa mahkûm etmiştir. Artık dünya bazıları için yaşanacak yer olarak görünmediğinden ve bütün bu çırpınışlar sonuç vermediğinden, romandaki karakterlerden Yazar Weidel hayatına son vermiştir. “ [...]Dostun Weidel'in başına gelenleri biliyorsun, üzücü şeyler!” “Evet, dünya da çok üzücü oldu.” “Doğru, oldukça üzücü bir dünya” (Seghers, 1999:69).

Seghers romanın birçok yerinde ölüm imgesini kullanarak, savaşla birlikte insanların bu duyguyla an ve an iç içe yaşama duygusunu canlı tutmaya çalışmıştır. Ayrıca ölümü Nazizm ile birleştirerek ironik bir şekilde Nazizm'i eleştirmiştir:

“Ölüm, hâlâ hiç bir şey olmamış o şamatacı gamalı haçıyla gittikçe daha yaklaşıyordu. Fakat ona bir kez rastlayıp geride bırakmış olduğum için belki, ölümden bir yandan kaçıyor gibime geliyordu. Fakat onu kimdi kovalayan? Zamanla ve beklemekle ben ölümden de çok yaşayacağımı sanıyordum” (Seghers, 1999:67).

Anna Seghers eserlerinde her daim savaşın karanlık yüzlerini aralayarak, insan ruhundaki tahribatını göstermeye çalışmıştır. Savaşa mazur kalan hayatların dünyaya bakış açılarını yansıtarak hayata karşı olan inançlarını kaybedişlerini eserinde ana karakter aracılığıyla şu sözlerle ifade etmiştir: “*Şu batmış dünyada temiz kalabilmiş bir bakışın dinlendiriciliği...*” (Seghers, 1999:79). Romanın ilerleyen bölümlerinde ana karakterin dünyaya, olanlara ve hayata karşı sergilediği aynı negatif tavrı tekrar yansıtıyor Seghers. “*Bir şeylerin uydurulması gerekiyorsa , şu pis ve kötü kurulmuş dünya yetersizse, yenisini ben bulmalıydım,...*” (Seghers, 1999:104).

Transit romanının ana karakteri Ben-Anlatıcı, savaşın izlerini farklı insan hikâyeleri ile bize göstermeye çalışıyor. Savaş içinde barındırdığı faşizm ile birlikte birçok aileyi parçalamış veyahut en iyi ihtimalle bu aileler ve insanlar üzerinde kalıcı hasarlar bırakmıştır:

“Masalardan birinde, saçları karmakarışık bir kadın oturuyordu. Bu ufak tefek kadın, bu saatlerde hep burada otururdu, sandalyesini biraz yan koyarak. Gözlerinde o hiç değişmeyen korkuyla hep ve hep aynı şeyi anlatırdı: Paris'ten kaçarken çocuğunu nasıl kaybettiğini. Yorulan çocuğunu bir asker otomobiline koymuştu. Tam o sıra Alman uçakları görünmüşler ve yolu bombalamışlardı. Bir toz duman yükselmişti! O ne şamataydı! Sonra çocuk ortadan yok oluvermişti. Ancak haftalar sonra ıssız bir çiftlikte bulunmuştu. Fakat çocuk bir daha eski haline gelememişti” (Seghers, 1999:84).

İnsan hayatını bloke eden savaş, insanlara yaşama hakkı tanımıyor ve onları günlerce aylarca tutsak bir yaşama mahkûm ediyor. İnsanlar bu korkuyla bir yaprak misali oradan oraya savruluyor:

“Çocuklarını kaybetmiş analar ve analarını kaybetmiş çocuklar, kovalanmış ordulardan arta kalanlar, kaçmış esirler, gevezelik edenler. Her ülkeden kovulmuş yığınla insan, yeni memleketlere götürecek gemileri beklemek üzere denize koşan insanlar. O yeni ülkelerden de yine kapı dışarı edilecek olanlar. Ölümden hep ölüme koşan herkes. Burada, tam da burada, her zaman gemiler demirli olurdu. Zira burada Avrupa bitiyor ve deniz başlıyordu” (Seghers, 1999:85).

Bütün bu mültecilik sorunu, kaçış ve bürokrasinin çıkmazlığı, ulaşılmazlığı, Ben-Anlatıcının ruhunu çökertiyor ve hayatta kalmak adına vermiş olduğu bunca çırpının ardından artık yaşam sihrini yitiriyor, ölüm korkusu gözünde küçülüyor. “*Beklemekten pestili çıkmış yorgun kafamın içinde tek bir düşünce vardı. Bir uçak filosu şehri bombalarsa burada bu insanların arasında ölmemeliydim. Fakat sonunda bunu da umursamadım*” (Seghers, 1999:90).

Dünyayı saran savaş insanlara sığınacak yer bırakmamıştır. Evrensel bir ateş topuna dönüşen dünya, insanlığı bütün yakıcılığı ile çevrelemiştir. İnsanlar bu durumda güvenli bir yer bulmak ve hayatlarını güvence altına almak için büyük bir uğraş vermektedir. Yazar savaşın bu yüzünü, kaçınılmazlığını şu sözlerle resmetmeye çalışmıştır: “*Alevler içinde bir şehri alevler içinde başka bir şehirle değiştirmek için böylesine aşırı çaba, saçmaların saçmasıydı. Derin denizlerde çalkalanan bir kurtarma gemisinden ötekine geçmek neye yarardı*” (Seghers, 1999:118).

Savaşın en korkunç yüzü olan ölüm bütün yıkıcılığıyla ve yakıcılığıyla insanları sarmalamıştır. Bu nedenle transit romanında ölüm imgesine dönemin ruhunu yansıtmak adına sık sık yer verilmiştir. “*Bekleşen İspanyollar, savaşla, kamplarla ve ölümün bin çeşidinin korkularıyla hiçbir zaman körleşmeyen ihtirashlı insanların taptaze yüreğiyle çevremizi sarmıştılar*” (Seghers, 1999:133).

Savaş birçok aileyi de yok etmiş, ilişkileri altüst etmiştir. Transit romanındaki şair karakterinin eşi Marie de bu korkuyla kocasını terk etmek zorunda kalmıştır. Savaş hayatını bir anda büsbütün değiştirmiş ve farklı yöne akmasına neden olmuştur. “*Savaş bütün ülkeyi sarmış, ölüm kadına da hafifçe sürtünmüştü. Kadın da korkuya kapılmıştı. Belki sadece tek bir günlüğüne. Fakat daha sonra artık çok geç olmuştu. O bir tek gün kadını erkekten büsbütün ayırmıştı*” (Seghers, 1999:140).

“*Ülkenin her yanından bir sürü insan geliyor, hâlâ. Kamplardan, hastanelerden, savaş alanından*” (Seghers, 1999:152). Bu cümlelerde de ifade edildiği üzere savaş, insan hayatını bermuda üçgeni misali içine almış ve kamp, hastane ve savaş üçlüsüyle içerisine hapsedmiştir. Savaş her türlü zorluğuyla normal hayatı tam bir kaosa çevirmiş, yaşanması zor bir duruma getirmiştir. Bu süreç içerisinde insanlar bir zamanlar yaşadıkları o huzurlu ve sükûnet içerisinde geçen zamanlara dair içlerinde büyük bir özlem duymaya başlamış ve her türlü güzel hayaller, yerini acı savaş gerçeğine bırakmıştır. “*O güne değin hiç düşünmemiştim böyle şeyler, ömrü yollarda geçen biri olarak. Fakat şimdi, yerin sarsıntısı, uçak saldırı düdüklarının uluyuşu, kaçan orduların iniltileri arasına da ekmek ve su kadar arar olmuşum, olağan hayatı*” (Seghers, 1999.166).

Hayatta kalma dürtüsü insanoğlunun yaşama adına sahip olduğu en büyük ve en güçlü dürtülerdendir. Savaş bölgesinde yaşanan ölüm korkusu, bu dürtüyü harekete geçirmiş

ve insanları öylesine içine hapsedmiştir ki, herkes kurtuluşu kaçmakta bulmuştur. Fakat bu kez de bürokrasinin çelmesine takılmıştır ayakları. Gerçek savaşın gölgesinde yaşam savaşı veren insan güruhunu şu şekilde anlatıyor Seghers:

“Kulağını kalemle karıştırıyor; hepsi de ölüm korkusu içinde olan, ya da ölüm tehlikesinde olduğunu ve kampa atılmak üzere bulunduğunu sanan insanların yalvarıp yakınmalarını dinliyordu, esneyerek. Korsikalı vapurda bir yer için söz verse, evet sadece söz verse, sağ kollarını kesip masaya bırakıverecekler vardı. Yeter ki onlara yer ayırmak için bir not alıversindi” (Seghers,1999:170).

Bir ateş çemberine dönüşen savaştan kaçan ve kendilerini bir şekilde bu cehennemden kurtaran insanlar, bir umutla başka yerlerde hayat ışığı bulmaya çalışmışlardır. Fakat gerek bürokrasi gerekse mültecilik sorunları içerisinde kendisine bir yer edinemeyenler, geriye gönderilmemek pahasına, savaş bölgesine dönmektense canlarına kıymayı göze almışlardır. Bu da savaşın yıkıcılığının ve şiddetinin insanlar üzerindeki etkisini acı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

“İspanyol sınırının ötesindeki Port Bou'da otelde bir adam tabancayla canına kıymıştı, ora makamları ertesi sabah Fransa'ya geri gönderecekler diyen.... O adamcağız yolculuğunun amacına ne umutlar bağlamış olmalıydı ki geriye gönderilmesine katlanamamıştı? Hepimizin kısıp kaldığı ve onu zorla geri yollamak istedikleri, bu memleket onun gözüne nasıl da bir cehennem ve oturulamaz görünmüş olmalıydı! Özgür olmadan yaşamaktansa, ölümü yeğ bulanların bu gibi hikâyeleri sık sık duyuluyordu” (Seghers,1999:181).

Ben-Anlatıcı karşılaştığı insanların hayatından kesitler sunarak bize acı gerçekleri ve boyutlarını daha iyi yansıtıyor. Yabancı bir lejyonun savaşın şiddetine dair anlattıklarıyla savaşın yakıcılığını daha çok hissettiriyor.

“Birden İtalyan uçakları görüldü. Gökle çöl arasında yapayalnız yol alan iki alaydık. Uçaklar tepeden aşağıya dalışa geçmişti. Denizde yakaladıkları gemilere teker teker saldırır gibi. Kumlara gömülürcesine gizlendik. Bir aradan sonra yine yürüyüş başladı. Fakat ikide bir de o sürü sürü ölüm kuşları ortaya çıkıveriyordu gökyüzünden. Bundan ötürü bizinkiler umutsuzluğa kapılıp kendilerini kumlara fırlattılar ve oldukları yerde kaldılar. Ölmek istiyorlardı.... Uçaklar ortaya çıkıyorlardı, gittikçe daha az arayla. Diklemesine iniyor ve biçiyorlardı. Gideceğimiz yere kısa sürede varacağımızı az önce yeminlerle temin ettiğim delikanlılardan bazıları bin parça oluyordu bu arada” (Seghers, 1999:199).

Savaşın en trajik, en acımasız yönü, insan hayatına, küçük savunmasız bir çocuğun hayatına ve nicelerine son verişisi olsa gerek. İnsanların yerleşim yeri olan şehirlerini, yurtlarını ve yuvalarını talan edişinin, yaşanmaz bir hale getirişinin yanı sıra nice canlara da son verişini Seghers, şu cümlelerle ifade ediyor: *“Herkes kaçıyordu. Bir*

kadın ölmüş çocuğunu el arabasına koymuş, kaçırıyordu Paris'ten....İlk Loire köprüsü havaya uçurulmuştu. Otomobiller ve arabalar kıyıda ve köprüniün yıkıntıları arasında kalmıştı. İnsanlar haykırıyordu” (Seghers, 1999:208). Savaş hem insan yüreğini, hem de şehri zifiri karanlığa boğmuştur. Ölüm korkusu insanların yüreğini karartmış, savaş uçaklarının şehri vurma korkusu da şehri karanlığa hapsedmiştir. Yazar bu burumu şöyle bir kinaye ile kısa ve öz bir şekilde dile getiriyor:“*Uçak saldırısı korkusundan pek aydınlanmamış şehre”* (Seghers, 1999:226).

Yazar savaşın korkunç gerçeği içerisinde kadınların maruz kaldığı muameleyi, eski toplumlarda ki kölelikle, kadınların köle olarak satılışıyla kıyaslıyor. Hayatta karşılaşılabilecek ve gelmiş geçmiş en kötü şeyin savaş olduğunu vurgulamak adına, büyük bir insanlık ayıbı olan köleliği savaşın karşına koyduğunda, köleliğin bile daha umut dolu bir yaşam olduğunun, savaşın hayata ve yaşamaya dair bütün umutları yok ettiğinin altını çiziyor:

“Bir defasında Korsikalının bürosunda rastladığım o Bompart kampından kaçan kız, yanında polis, önümden geçiyordu. Çorabı bile yoktu. Bu önemli gün şerefine giydiği kürk, yırtık pırtıktı. Bir ara düşecek gibi olunca, polis kolundan tuttu. Boşuna son umudunu da yitirmişti, belki de! Onu yarın Bompart'tan alıp, asıl büyük kampa atarlardı belki ve orada çabucak mahvolurdu. Bu hale bakınca eski zamanlar daha iyi denilebilirdi. Zira böyle durumda bir kız hiç değilse satılır ve satın alınabilirdi. Kızı satın alan kötü çıkabilirdi, fakat iyi de olabilirdi. Onu evinde kullanırdı. Kız çirkin ve çok çökmüş de olsa, tavuklara yem verebilir, çocuklara bakabilirdi. Bundan ötürü de biraz umutla yaşardı”(Seghers, 1999:227).

Ölümler Genç Kalır adlı eserde de yine savaşın izlerini ve ölüm imgesini sıklıkla kaleme alan yazar, ordu içerisinde yer alan askerlerin, ölüm ile iç içe yaşamasının, artık ölümün onlar için sıradan bir hâl aldığını ana karakterin duyguları üzerinden bizlere aktarıyor. Onur ve vatan nidaları her türlü korkunun önüne geçerek ölümü dahi basitleştiriyor:

”Ordu o günlerde Erwin için her şey demkti: annesi, memleketi ve sığınağı. Silahını nasıl isteyerek kuşandıysa, onur ve vatan kelimelerini de öyle içten gönülden benimsemişti; o güne kadar müsamaha edilen, dövülen veya unutilan o bücüre birden büyük işler verilmişti. Geçirdiği ilk fiziksel korku nöbetlerinden sonra ölüm tehdidi ona doğal gelmeye başlamıştı. Tıpkı günün birinde öleceklerini bilen, ama bu düşünceyle kendilerini huzursuz etmek istemeyen yeryüzündeki bütün diğer insanlar gibi” (Seghers,2012:9).

Savaşın korkunç gerçeğini yaşayan bir yazar olarak Seghers, savaşın ardında bıraktığı izlere ve acılarına bu eserde yer vererek, bu durumu okuyucunun zihninde canlandırmaya ve her daim taze tutmaya çalışıyor. Aşağıdaki alıntıda savaşın kızgın bir

kor gibi insan hayatlarına ve yaşamsal alalarına sığıncısı betimleniyor:

“Sessiz gece başkentten topraklarına yöneltlen beklenmedik bir saldırıyla son bulmuştu. Lievenlerin çiftliğinin bulunduğu bölge, demiryolu hattına kadar kaybedilmişti bile. Köy yakılıp kül edilmiş, halkın çoğu ölmüş ya da kaçmıştı. Geriye sadece birkaç kişi kalmıştı, onların da donmuş yüzleri sadece yaralı arabalarını gördüklerinde öfkeli veya kinci bir ifadeye bürünüyordu” (Seghers, 2012:38).

Seghers uzun ve ayrıntılı tasvirlerle, savaşın izlerini en açık şekilde ifade ederek, bizleri de gerçekçi yazının içine çekiyor ve yaşanan olayları en canlı şekilde zihnimize canlandırmamızı sağlıyor. Böylece okuyucuları da savaşın bütün yıkıcılığını, yakıcılığını ve zulmünü hissedebiliyor. Bu da savaşlarda nice canın yitip gittiği gerçeğini, her bir canın yok oluş acısını en derinimizde duymamıza neden oluyor. Aşağıdaki alıntı da bunu gayet iyi gösteriyor:

“Sabah karşılaştıkları kin dolu iki erkek, mutfakta, duvarların ve ocak enkazının altında yatıyordu. Birinin elinde tüfek vardı, bir bebek gibi göğsüne bastırmıştı. Ölümlerine dipçiğe dişlerini geçirmişti. Diğeri, kalçasında asılı kalan baldırını var gücüyle tutuyordu; uyluğu paramparçaydı. Üçüncüsü, göğsü delik deşik halde caddenin ortasında boylu boyunca yatarken, yaralıları taşıyan araba aceleyle onun üzerinden geçti; insan bizzat görece kadar yaşamazsa zaferin ona ne yararı olur sorusuna tanıklık ediyordu. Yaşlı nine balkonda, masanın arkasındaki eski yerinde saygı uyandıran haliyle oturuyordu; bu masa sağlam kalan tek mobilyaydı. Yaşlı nine de elbette kurşundan nasibini almış olmalı ki, garip bir biçimde yana kaykılmıştı” (Seghers, 2012:39).

Yukarıdaki alıntıda yazar, bizleri bir yandan savaş kurbanlarının yaşadığı fiziksel kayıplara rağmen hayatta kalma mücadelesine tanıklık ettirirken, bir yandan da savaşta hayatını kaybedenleri bir bebeğe benzeterek, onların masumiyetinin ve savunmasızlığının da altını çiziyor. Savaşta yara alan insanların yaşadığı fiziksel acının boyutunu ise, acısından kıvranan savaş mağdurunun acısını dindirmek için dişlerini elindeki dipçiğe geçirişini tasvir ederek gösteriyor. Bu bize ölümden kurtulamayan savaş mağdurlarının nasıl acı içinde olduklarını ve acının bedende meydana getirdiği dayanılmazlığı gayet iyi bir şekilde gösteriyor. Aynı zamanda yazar “İnsan bizzat görece kadar yaşamazsa zaferin ona ne yararı olur?” sorusuyla hangi zaferin kaybedilen canların önüne geçebileceğini ve yitip gidenler için ne anlamı olduğunu sorguluyor. Hangi kutsal amaç bir canın önüne geçebilir diyerek, yaşananları sorguluyor ve eleştiriyor.

Savaşın Almanya halkına ve hiç şüphesiz tesiri altına aldığı bütün ülkelere yaşattığı onca sorun ve can kaybından sonra, gerisinde bıraktığı en büyük kriz, hiç şüphesiz ekonomik krizdir. Savaş nedeniyle büyük kayıplar veren ülkeler, tekrar ayağa kalkmakta bir hayli zorlanıyor ve savaştan canlarını kurtaran halk bu kez de işsizlik ve yoklukla savaşmak zorunda kalıyor. Birçok aile kıt kanaat geçinmeye çalışıyor ve bu durum çocuklu aileler için daha da zor bir hâl alıyor. Seghers *Ölümler Genç Kalır* romanında toplumu büyük ölçüde etkileyen bu durum üzerinde sıklıkla durarak, bu sorunu dile getiriyor ve bizleri de o dönemde bir de açlıkla sınanan insanların yaşadığı sıkıntılarına ortak ediyor. Savaşın geriye bıraktığı iz bu kez yoksulluk ve sefalet oluyor:

“Avludaki kadın çalışanlar paranın değerine hiç yetişemiyordu; ödemeler yapılmaya kadar bir-iki gün, en iyi durumda da birkaç saat geçiyordu; bu süre içindeyse paranın değeri hızla düşüyordu. Kadın, evde maaşı beklemiş ve adam da eve gecikmişse, kadın aynı akşam değil de ancak ertesi sabah fırına giderse, bir somun ekmeğin parası ancak birkaç küçük ekmeğe yetiyordu. Pazar günü için planlanan et kızartması bir pizzolaya dönüşüyordu. O anki etin parasıyla, yeni mark kurundan sonra yalnızca bir kilo kemik alınabilirdi ve bu kemik de ancak çorbaya ve çocukların kemirmesine yarardı” (Seghers, 2012:113).

Yukarıda yazar savaşın ülkenin ekonomisini ciddi şekilde yaraladığının ve bu durumda halka nasıl yansıdığına resmini çiziyor. Her şeyin fiyatı bir anda değişebiliyor ve insanlar bu değişken kura bir türlü yetişemiyorlar. Paraları sürekli değer kaybettiği için kazanılan para da kendi ve ailevi ihtiyaçlarını karşılamada oldukça yetersiz kalıyor. *“Pazar günü pişirmek üzere, fiyatı gece yükseldiği için kahve alamadan dönen ve ağlamak üzere olan yeğenini teselli etti”* (Seghers, 2012:113). Bu durum insanlar üzerinde olumsuz etkilere neden olurken, artık değer kaybeden paralarına tepki olarak atıyorlar. *“Adam parayı bankadan çekip, değersizleşti diye tuvalette bir demir çengele asmıştı”* (Seghers,2012:113). Sürekli değer kaybeden para, piyasayı oldukça etkilediği için insanlar ürünlerini paraya çevirmekten kaçınıyor ve işsizlik nedeniyle zaten kimse doğru dürüst bir şeyler satın alamıyor. *“Upuzun rakamlarla dolu sayısız banknot bir gece içinde değersizleşmişti”* (Seghers, 2012:178). Artık çiftçilerde oldukça zor durumda kaldıklarından, işsizlik hat safhaya ulaşıyor. En büyük yıkım olan savaşı yaşayan insanlara, ikinci kıyımı da ekonomik zorluklar yaşıyor. Doğru dürüst yiyecek alamıyor ve beslenemiyorlar. Bu durum, aile hayatlarını da olumsuz etkiliyor:

“Çiftçilerin durumunun hiç olmadığı kadar kötü olduğunu o da biliyordu; yem ateş pahasıydı, darının durumu kötüydü; piyasalar artık yumurta, tereyağı veya domuz yağından uzak duruyordu, çünkü işsizlerin kenti Berlin’de mallarını satmakta

zorlanıyorlardı” (Seghers, 2012:190).

Savaşın insan hayatına değen her türlü izine, olumsuz yanlarına eserlerinde yer veren yazar, bu durumdan etkilenmiş insan manzaralarını da sürekli karşımıza çıkartıyor. Savaş sırasında ağır yaralanan insanların, daha sonrasında hayatlarına devam etme aşamasında karşılaştıkları zorluklar, onları başka savaşların içinde bırakarak, hiç şüphesiz savaş algısını her daim hissetmelerine neden oluyor. Çok zor durumlardan kurtulup tekrar zorluklarla sınanmaya devam ediyorlar. Savaşın geride bıraktığı izlerin insan hayatına yansımaları olarak aşağıdaki alıntı örnek verilebilir:

“Öğretmen, birkaç yerinden kırılmış bir sap saman misali uzun, zayıf bir insandı. Savaşta ağır yaralanmıştı; bu yüzden de yaraları onu mesleğinde zorluyordu. Sadece alçak sesle konuşabiliyor ve sık sık sınıftan çıkmak zorunda kalıyordu; bu dezavantajların üstlerinin kulağına gitmemesi için de büyük çaba sarf ediyordu” (Seghers, 2012:177).

Savaş sebep olduğu olağan dışı koşullar nedeniyle her şeyi farklılaştırıyor. Bu farklılaşma insani duygularda bile kendini gösteriyor, birçok duygu bile anlamını kaybediyor:

“Savaş, olağan dışı koşullar yaratmıştı, gündelik hayat için bile; savaş bölgelerinde araba kullanmanın kuralları, barış zamanında Ren kıyısında araba kullanmanınkinden farklıydı... Dostluk, aşk ve evlilik de herhalde savaşta ve barışta olduğundan farklı anlamlara bürünüyordu” (Seghers, 2012:200).

I. Dünya Savaşı'nın ardından yıllar geçmiş olmasına rağmen, halk hâlâ etkilerini geride bırakamamış, açlık ve yoksunlukla boğuşup bir türlü refaha kavuşamamış, bu da onları ciddi ölçüde etkilemiştir. İşsizlikle birlikte, insanların evlerinde pişirecek bir şey bulamaz hale geldiğini, savaş anında yaşamış oldukları yokluğu yaşamaya devam edişini vurgulayan yazar, bu durumu şu sözlerle tasvir ediyor:

“İşsizlerin karıları savaş zamanının yemek tariflerini sakladıkları yerlerden çıkarmışlardı. Mutfak mutfak dolaşp, elma kabukları, karnabahar yaprakları, ekmeğin kırıntıları, hatta kahve telvesiyle başka ne yapılır diye öğrenmeye çalışıyorlardı. Patateslerin kaynatıldığı suyun, kurutulmuş bezelye kabuklarının pişirildiği çorbaya eklenmesini öğrendiler birbirlerinden. Berlin'in en tuhaf yemeklerle hayatta kalmaya uğraşan işgal edilmiş bir şehir olduğuna inanmamak işten bile değildi” (Seghers, 2012:258).

İnsanların yokluktan ve mecburiyetten at eti yedikleri dile getiriliyor. *“Bir gün öğle yemeğinde iğrenç, mecburiyetten kesilmiş at eti vardı; kızartıldığında tatlımsı ceset tadındaydı” (Seghers, 2012:289).*

İnsanlarla birlikte şehirleri de yerle bir eden savaş, bütün yıkıcılığını ve izlerini geride bırakarak ilerlemiştir. Öyle ki, yazar savaşın değdiği bu şehirleri bir ölümler mezarlığına benzetiyor. İnsanlar ibret-i âlem maksadıyla yol ortasında idam edilmiş ve geçim kaynakları da yer bir olmuştur. Zaten zor olan hayat daha da zor bir hale gelmiştir. Savaşın insan ruhunda meydana getirdiği en güçlü his olan çaresizlik kara bir bulut gibi dünyalarına çökmüştür:

“Birkaç ev dışında tamamen yıkıntılara dönüşen köy, yaşayanların görünmez olduğu ve ölümlerin mezarların üzerinde dolaştığı bir mezarlık kadar sessizdi... Saklanmayı kabul etmemişe veya onu koruyan kimsesi kalmamışa benzeyen küçük bir kız köyün önünde duruyor, bir kan gölünün içinde yatan telef olmuş bir ineğe bakıyordu, belki de kendi ineğiydi... Wenzlow, köy caddesinin girişindeki iki darağacını görmüştü, çünkü tam yanlarından geçmek zorunda kalmıştı: Asılı adamlardan biri sakallıydı, diğeri de uzun boylu bir çocuktur” (Seghers, 2012:454).

Seghers, savaşın çemberine sıkışıp kalan âlemi “ *İnsanın beş duyusunu ve kemiklerini bir arada tutmakta zorlandığı, alt üst edilen şu paramparça dünya*”(2012:497) olarak tasvir ediyor. Savaş insan ruhu üzerinde o denli ağır tahribatlara neden olmuştur ki, artık insanlar her türlü duyusunu kaybetmeye başlamış, bütün olumsuzluklar karşısında yıpranan hislerden geriye bir şey kalmadığından, insan ruhunu ve bedenini bir pervasızlık, umursamazlık ve vazgeçiş sarmıştır. Hayata dair her şeyden vazgeçiş. Bunun örneğini Christian karakterinin yaşadığı duygusal yozlaşmayla görebiliyoruz. Karakterin içinde yaşamış olduğu duygusal hezeyan ile birlikte savaşın izlerini ve etkilerini de yansıtmayı başaran yazar, açık bir şekilde bir savaş manzarası oluşturuyor zihinlerimizde:

“Christian'ın hissettiği huzursuzluk yok oldu. Dehşete kapılmamıştı. Yanarak düşen uçakları tuhaf, tıpkı meteorlar gibi akla sığmaz buluyordu. Şehrin ortasındaki ve kenarındaki yangınları gördüğünde ne öfke ne de acıma hissediyordu. Bütün bunların kömürleşen insanlar, can çekişenlerin feryatları, dullar ve yetimler anlamına geldiğini de düşünmüyordu. İki uçağın etrafı kolaçan eden projektörlerin ışıklardan oluşan bir halkasına yakalandıklarında giriştikleri savaşları bile bir doğa olayıymış gibi izliyordu, bunlardan etkilenmiş gibi hissetmeden; uçaklardan biri, vurduğu düşmanla neredeyse aynı anda düştüğünde de” (Seghers, 2012:518).

Söz konusu savaş olduğundan kaçınılmaz olan ölüm imgesi, romanda sık sık karşımıza çıkıyor ve kirli bir üniformaya bürünerek insanların hayatlarını paramparça ediyor. Yazar kirli bir üniforma diyerek Nazizm'in nasıl ölüm kustuğunu aktarmaya çalışıyor: “*Bu trende de her meslekten genç, yaşlı bir sürü insan, hepsinde izin kâğıdı vardı, hepsi*

de savaşça paramparça edilmişti... Ölüm aralarında dolaşıyordu. Kirli bir üniforma giymiş; vagondaki aptal insanları avıymış gibi kokluyordu” (Seghers, 2012:527). Yıllarca süren savaş koşullarında maddi manevi onulmaz yaralar açılırken, her günün nasıl felaket dolu olduğunu ve bu felaketin artık nasıl tek düze bir hal alıp, insanların hep savaş manzaralarıyla dolu günler yaşadığının da altını çizen yazar, savaşın izlerini sürekli karşımıza çıkarıyor. *“Bombalar ve yangınlar, ölüm korkusu ve ölüm, yardım çığlıkları ve parçalanmış kol ve bacakla dolu olmasalardı günlerin tek düze olduğu söylenebilirdi”* (Seghers, 2012:551). Yerle bir edilen şehirlerde, paramparça olan ruhlar ve vücutlarla geçirilmek zorunda olan bir hayatın eşiği aralanıyor savaş bitiminde. İnsanlar verdikleri kayıplar neticesinde yaşamaya dair umutlarını ve arzularını iyiden iyiye yitiriyor. Buna örnek olarak, savaşta kocasını ve oğlunu kaybeden yaşlı bir kadının duygularını şu sözlerle yansıtıyor Seghers: *“[...];savaş belki bitiyor, yeni hayat başlıyordu. Oysa dünyada tek başına kalıp hayatını değerli kılan her şeyini yitirmiş, terk edilmiş yaşlı bir kadın, yeni hayatının nelerden oluşacağını pek hayal edemiyordu”* (2012:552).

Savaşın kaçınılmaz sonu olan ölüm vurgusuna sık sık rastladığımız romanda, ölen insanların parçalanmış bedenleri oldukça çarpıcı bir şekilde tasvir edilerek bizlerin de o korkunç ölüm hissini ve savaşın acı yüzünü algılamamıza neden oluyor:

“Arabaların altından kurtulan esir kadınlardan biri geriye doğru kaçmış, şimdi de çalılıkların arasında yakalanmıştı. Kurşunlanmıştı, ama sanki hayvanlar parçalamışa benziyordu, bacakları ters dönmüştü. Baldırlarında parça parça etler, yarısı yenilmiş gibiydi, omuzunda bir tutam saç, yüzü tanınmayacak halde yamyasıydı” (Seghers, 2012:559).

Savaş nedeniyle ortaya çıkan açlık, yoksunluk ve mültecilik sorununun boyutuna ve ciddiyetine dikkat çekmek isteyen Seghers, bu durumu şu benzetmeyle ifade etmiştir:

“Kadınlar kızıp söylenemeyecek kadar yorgun ve halsizdiler. Birkaç kuru sardalya ele geçirmekten gayri şey düşündükleri yoktu. Toprakta bir çukurun başında yiyecek bir şey bekleyen hayvanlar gibi bu insanlar da kapının aralanmasını kolluyorlardı. Bütün güçlerini birkaç kutu sardalya ele geçirmeye yöneltmişlerdi. Başka zamanlar ülkelerinde pek bol bulunan bir şey için sabah sabah burada beklemelerinin nedenini, bolluğun nereye akıp gittiğini düşünemeyecek kadar yorgundular. Sonunda, kapı açıldı ve kuyruktakiler ağır ağır ilerleyip dükkâna girmeye başladılar. Fakat kuyruğun arka ucu gittikçe uzuyordu... Şu anda dünyanın her yerinde sayısız kapıların önünde sayısız kuyruklar vardı. Bu kuyruklar birleştirilse, Paris' ten Moskova' ya, Marsilya' dan Oslo' ya varırdı sanırım” (Seghers, 2012:150).

Bir Çatı Altı adlı hikâyede yazar, II. Dünya Savaşı esnasında savaşın insan yaşamı üzerindeki olumsuz, yıpratıcı ve yok edici yansımalarına örnekler vermeye devam ediyor. Birçoğu bu uğurda hayatını yitiriyor, geride kalanlar ise imkânsızlıklar içerisinde imkân yaratmaya çalışarak hayatta kalma mücadelesi veriyor. Hikâye, başlar başlamaz bu hazin gerçekler acı bir tokat misali yüzümüze vuruluyor:

“1941 Eylülünde bir sabah, Alman işgali altında bulunan ülkelerin hepsinininkinden daha büyük bir gamalı haç bayrağı Paris'in Concorde Alanı'nun göbeğinde dalgalanmaya başladığında ve dükkânların önündeki kuyrukların uzunluğu da caddelerin boyuna ulaştığında, bir tornacının karısı olan üç çocuk anası Luise Meunier, kentin XIV. semtinde bir yerde yumurta satıldığını duydu. Hemen oraya koştu. Bir saat kadar kuyrukta dikildikten sonra beş yumurta alabildi, ailedeki her kişi başına bir tane” (Seghers, 1998:25).

Savaş nedeniyle birçok insan yiyecek sıkıntısı çekmekte ve karınlarını zor doyurmaktadır. Fakat insanlara faşizmin yanı sıra yokluğu da yaşatan Nazizm, sömürgecilik anlayışıyla birçok insanın yaşam hakkına tecavüz etmektedir. Aşağıdaki örnekte yazar bunu şu şekilde dile getirmektedir:

“Kocası bir gün : “Ah be!” dedi,” Şöyle bolca bir peynir yemeyi nasıl da canım çekti!” Sonra o günün akşamına adam eve bir geldi ki ateş püskürüyor:” Tasavvur edebiliyor musun Luise” diyor,” Dev gibi bir Alman yük kamyonu, tıka basa peynirle doluydu, gördüm! Bunlar canlarının istediğini satın alabiliyorlar, niye, çünkü milyonlarca insanı eziyorlar, sonra da bol bol harcıyorlar tabii!” (Seghers, 1998:29-30)

Aşağıda alıntıladığım hikâyedeki karakterin hissettikleri, o dönem, savaşı yaşayan birçok insanın ortak duyguları halini almıştır. Kısacası, savaş her türlü yaşamsal fonksiyonu ele geçirmiş, insan hayatının ve duygularının en ince köşelerine dahi sirayet etmiş, onları umutsuzluğa ve derin bir çıkmaza sürüklemiştir:

“Bay Meunier, Alman düzenini de artık hiçbir şekilde övmüyordu. Esaslı, hesaplı ve ustalıkla bir düzenlemeyle, gerek iş yerinde, gerekse evinde, yaşamı yıkılmıştı, küçük büyük tüm mutlulukları, refahı, onuru, huzuru elinden alınmış, suyu, ekmeği, soluğu kesilmişti” (Seghers, 1998:33).

İlk Adımlar kitabında ikinci öykü olarak karşımıza çıkan *Düello*, bu kez de II. Dünya Savaşı sona erdikten sonra, toplum bünyesinde meydana gelen zorluklara, hayata tutunma çabalarına ve nasıl toparlanmaya çalıştıklarına dair topluma ayna tutmaya devam ediyor. Savaştan geriye, insanlara, yokluk, sefalet, evsizlik ve yurtsuzluk kalıyor:

“Savaşın bitmesinden kısa bir süre sonraydı. Bir toplama kampından arta kalanlar, bir kısım göçmenler, ülkeye dönen sürgünler ve birkaç da askerden oluşan bir kafile, en sonunda Thüringen yakınlarındaki bir kasabaya varmıştı. Yol üstünde bu

kafileden birçok kişi, ya hayatta kalmış ailelerinin yanına kapağı atarak, ya da köylere dağıtılıp yerleştirilerek ayrılmış olduğu halde, gene de geride, kasabanın onlar için ayrılabilirdi barakaya asla sığmayacak kadar büyük bir topluluk kalmıştı. İçlerinde kadın ve çocukların da bulunduğu bir kesim, bu yağmurda geceyi dışarda geçirmek durumundaydı, çünkü gücü yetenler, sonu gelmeyecek gibi görünen sefaletin verdiği duyarsızlık ve zorbalıkla önden, çatının altına dalıvermişti. Gelgelelim, bu çürümüş baraka da o güçlülerin başına her an çöküverecek durumdaydı” (Seghers, 1998:35).

Savaş, her bir insanı bir yere savurmuş, bittikten sonra hayatta kalmayı başaranları da yeni ve bambaşka bir mücadelenin ve savaşın içinde bırakmıştır. Yerleri ve yurtları talan olan insanlar büyük zorluklarla yüz yüze gelmiştir. Ve kendi çabalarıyla savaştan arta kalan şeylerle geçici barınak kurmaktan başka çareleri kalmamıştır. Bütün kayıplara rağmen, bir şekilde ayakta kalmak ve devam etmek zorundalardır. *“Sonunda, hep birlikte, elde bulunan kullanılabilir durumdaki ahşap malzemeyle sabaha dek kuru, temiz ve sağlam bir barakayı yapıp bitirmişlerdi. Hem de herkese yetecek büyüklükte”* (Seghers, 1998:36). Hikâye de halkın çabucak toparlanmasını ve her türlü ihtiyaçlarının giderilmesi için elinden geleni yapan Helwig karakteri, savaş mağduru, ailesini kaybeden ve yalnız kalan insanların yaşadığı o eşsiz acıyı tatmıştır. Hayatla yalnız mücadele etmek zorunda kalmıştır:

“Kız bir kez Helwig' e , “Senin kimsen yok mu?” diye sorduğunda, Helwig: “Hayır” demişti, “hepsi öldüler, erkek kardeşim Girit'te savaşa gitti. Hele babam, en son dakikada, buranın çok yakınında, ırmağın öte yakasındaki halk ayaklanmasında vurularak öldü. Demek ki böyle katı ve kuru görünmesi bundan, diye düşündü kız, Helwig' in elini avucuna aldı” (Seghers, 1998:36).

Savaşın izlerini bir nebze olsun silmeye çalışan ve sevdiklerinin yokluğuna dayanmaya çalışan insanlar hayatlarına devam edebilmek için bir şeylere tutunmaya çalışıyor ve yaralarını onlarla sarmayı umut ediyorlar. Savaştan geriye kalanların hayat hikâyelerinden kesitler sunan ve bize resmini göstermeye çalışan Seghers, örnek karakterlerle bunu gayet açık ve net bir şekilde kaleme almıştır:

“Bötcher, Hitler iktidara gelene dek Dresden Yüksekokulu'nda hocaydı. Sonra Nazi hocaların baskılarıyla okuldan sürülmüş, ardından işten atılmış, en sonunda tutuklanmıştı. Bir toplama kampından ötekine sürükleyip durmuşlardı onu. En son durağı Brandenburg Hapishanesi olacaktı ki, bir hava saldırısından yararlanarak kaçtı. Günler ve geceler boyu, sığınacak köşe aradı. Sonra özgürlük geldi. Ama çok acıydı bu geliş. Çünkü en sevdiği insanların artık hayatta olmadıklarını öğrenmişti. Tek teselli, kendine en yakın gördüğü ve sevdiği şeye sarılmakta buldu: Çektiği açlığı, işkence izlerini ve bitikliği sırtında taşıyarak, mesleğindeki çalışmaların içine attı kendini” (Seghers, 1998:39).

Savaş, okul çağındaki birçok genci kendi karanlık dehlizine çektiği için, gençler ve çocuklar eğitimlerini, ya yarıda bırakmak zorunda kalmış, ya da eğitimlerine hiç başlayamamışlardır. Helwig' de bunlardan biridir. *“Diplomalı bir elektrikçi olmamasına karşın, ustalıklı ve incelikli çalışıyordu; okula gideceği yılları savaş yuttuğu için eğitim görememişti”* (Seghers, 1998:36). Savaşın sekteye uğrattığı en önemli şeylerden birisi olan eğitim için nasıl hızlı bir yapılandırmaya gidildiğini, insanların nasıl çaba harcadığını ve toplumun yeniden kalkınması, toparlanması için eğitimin rolünün ve öneminin altını çizen bu hikâyeye de zayıf düşen bir toplumun yeniden ayağa kalkışının tanığı oluyoruz. Hikâyede yeni bir eğitim planlamasına gidilerek, savaş nedeniyle bu şansı kaçıran birçok insanın topluma yeniden kazandırılmasını ve bir şans daha verilerek yararlı bir vatandaş haline getirilme mücadelesini görüyoruz. Her çeşit insan, yani okumamış ve bilgisiz her türden kişiyi aynı olgunluk düzeyine getirmeyi amaçlayan açık öğretim ve akşam kursları kuruyor:

“Bötcher'in bu seminerleri izlemekteki amacı şuydu: Yeni eğitim biçimleri umulan ve hedeflenen yolda gidiyor mu? Yani, yalnızca savaşın öğrenimlerini kesintiye uğrattığı liselileri ve üniversite öğrencilerini değil, fakat daha önce bu olanağa hiç kavuşmamış olan işçi çocuklarını ve öğrenmek isteyen, akli yeten herkesi de kucaklamak üzere, yeni ve taze bir topluluk, yeni ve taze bir yüksek okul oluşturmaya hizmet ediyor mu? Bunu saptamak” (Seghers, 1998:40).

Bu düşüncenin gerçekleşmeyeceğine ve gerçekleşeceğine inanan iki grup oluşuyor. Ve bu bir var olma savaşına dönüşüyor. *“ Bu ön bilgi düzeyinizle, bu seminerin size bir şey sağlayacağından kuşkulanan bile fazla”* (Seghers, 1998:51).

Denetleme yapmakla görevlendirilen Bötcher, hikâyenin ana karakteri Ernst Helwig için elinden geleni yapıyor ve hayata daha sıkı sarılmasına, eğitime devan etmesine destek oluyor. Halktan ve yoksunluktan gelen insanların başarılı olabilmeleri için sıkı bir şekilde uğraş veriyor. *“Bötcher bir an sustu. Sonra : “Sizleri niçin buraya gönderdiler, biliyorsunuz. Önemli işlemlere yalnız Winkelfried' ler çöreklenmesin, sizin gibiler de oralara gelsin diye gönderdiler sizi buraya. Dışinizi sıkın biraz”* (Seghers, 1998:51). Burada ayrıca yazarın sosyalist kimliğinin, toplumun alt tabakasında olan insanların da her türlü hakka sahip olması gerektiği düşüncesinin yansımalarını da görüyoruz. Bu durum iki profesör arasında bir düelloya dönüşüyor. Bötcher ezilenin ve hayatlarında eğitim şansı bulamamış, ya da savaş nedeniyle bu hakkı elinden alınmış insanların yanında durarak onlarla bir mücadeleye giriyor. Daha önceleri kendisini

hedef alan Winkelfried' in, bu kez dört öğrenciyi hedef almasına engel olmaktır amacı. “Mayıs 1933'te. Bir kâğıdın üstünde. Siz daha yeni gelmişsiniz. Ve bizleri hedef alan bir dilekçeye imza attınız. Dilekçede şu yazılıydı: Nasyonal sosyalist devletin hocalarından, devlet düşmanı unsurlara meslektaş demeleri istenemez.” (Seghers, 1998:63). Nazi hükümetinin Bötcher ve onun gibi düşünen insanları ihraç etmesine karşı bir tepki gösteren Bötcher, yeni beyinlerin ve düşüncelerin inşa edilmesi gerektiğine daha fazla inanır. Çünkü o anlayış, birçok insanın hayattan kopmasına neden olmuş, geride kalanlara ise birçok zorluk ve yoksulluk bırakmıştır. “Ne var ki, o musibet, o gün söyledikleri gibi kısa sürede kendi kendine yok olup gitmedi. Tersine, akıl almaz derecede çok kan ve can pahasına devrilebildi. Şimdi, yeni baştan ve yeni bir şey kurmak durumundayız, yeni kentler, yeni okullar, yeni beyinler” (Seghers, 1998:64). İnsanları küçümseyen ve onları aşağılayan bir karakter olan Winkelfried kendisini toplumun en üst kısmına yerleştirip, halk tabanının bir başarı sergileyemeyeceğine inanır. Fakat Bötcher bunun aksini ispatlayarak, hak elde edememiş insanlara yeteri kadar imkân tanındığında başarılı olabileceğini ve topluma kazandırılacağını gösterir:

“Winkelfried: “ Unutmayın Bötcher, bütün suç sizde, kimsede değil, sizde!” dedi acı acı. Neyin suçu “ diye sordu Bötcher. Winkelfried yanıtladı: “Şimdi bir şey olduğuna inanıyor ya artık, şu sizin Helwig' iniz, işte bunun bütün suçu sizdedir.” “Ama o gerçekten bir şeydir!” dedi Bötcher” (Seghers, 1998:71).

Hikâyede de gördüğümüz üzere bazen birilerinin size inanması, güç vermesi ve desteklemesi, insanın geleceğin başarı merdiveninde en üste çıkmasına aracı oluyor. İnanç ve azmin sonucunda başarıya ulaşmak kaçınılmaz oluyor. Bu yolda yapılacak tek şey o ilk düğümü çözmektir. Çünkü ilkini çözdüğünü gören, diğer sorunları küçümser ve kendine inanarak yoluna devam eder:

“On üç yıl geçmişti aradan. Şimdi B.de işletme müdürü olan Helwig, bir meslek dergisini karıştırırken, gözü “Winkelfried” imzasına takıldı. Geçen zaman içinde aklından çıkmış olan bu adamın, ilk sınavda kendisini nasıl her şeyden vazgeçme noktasına kadar itmiş olduğunu anımsadı birden.... İlk sınav öncesinde, saplanıp kalması işten bile değildi, bilgisizlik, kırgınlık ve çaresizlik içinde. Ama en kötü bir anda, biri çıkıvermişti ortaya, tam da zamanında, bilinmedik bir öğretmen, kendisinin bütün umutsuzluğunu, tüm öğrenme tutkusunu ve ayrıca tüm gizli kalmış yeteneğini anlayıveren bir hoca, evet, o Winkelfried' in ayaklar altına aldığı bütün bu değerleri görüp anlayan biri çıkmıştı” (Seghers, 1998:72).

Seghers, bu öykü ile hayatta bir toplumun başına gelebilecek en büyük felaket olan savaşın sonrasında, toplumun yeniden dirilişinin hikâyesini çarpıcı şekilde yansıtmayı

başarmıştır.

Adam ve Adı adlı hikâyede de yine savaşın geriye bıraktığı izlerden örnekler vermeye devam eden yazar, en büyük sorun olan yokluk ve açlığı burada da ele almıştır. Savaş sonucu ortaya çıkan en önemli sorunlardan olan açlık ta geride kalanlar için büyük bir sorun olmuştur. Yiyecekleri oldukça kısıtlı olduğundan yeteri kadar besin alamamaktadırlar. Bu durum şüphesiz en fazla çocukları etkilemektedir. “*Evde çocuklarının açlıktan kanları çekilmişti iyice*” (Seghers, 1998:117). Savaşın meydana getirdiği yokluk insanların ihtiyaçlarının karaborsaya dönüşmesine neden olur. Bu durum şu şekilde aktarılıyor: “*Karaborsa piyasasından yiyeceklerle bir tabak düzenleyip getirdi masaya koydu*”(1998:120) ve bu cümle ile de bu durumu destekliyor. “*Karaborsa piyasadan yiyor içiyor, oradan giyiniyordu*”(1998:121).

Diğer hikâyelerde de olduğu gibi burada da savaş sonrasında meydana gelen tahribatın boyutları, gözler önüne seriliyor ve savaşın gerek insanlar, gerekse şehirlerin üzerindeki yıkıcılığı tekrar tekrar vurgulanıyor:

“[...] *“savaş bölgesi içinde yer alma” nun, gerek insanlar, gerekse binalar için ne anlama geldiğini bilmez değildi, ama işte söz konusu kasabanın kalıntısını ilk gördüğü anda gene de beyninden vurulmuşa döndü. Eviden geride hepsi hepsi birkaç direk bir de temel duvarı kalmıştı.... Hayatta kalan çok az kişi, orda burada kasabanın yıkıntıları içinde sürünüyordu*” (Seghers, 1998: 99).

Artık yaşama tutunmak zorunda olan insanları zorlu bir süreç bekliyor, bütün kısıtlılığa, yokluğa ve zorluğa rağmen, ihtiyaç duydukları birçok şeyi yeniden bulmak ve kurmak zorundadırlar. “*Hemen her şey harap olduğu için, herkesin pek çok şeye ihtiyacı vardı ve yıkıntıların içinde de, bulunup çıkarılıp işe yarar duruma getirilebilecek çok şey bulunmaktaydı*” (Seghers, 1998:100). Yaşam ve ölüm arasındaki o ince çizgiden geçmeyi başaran insanlar için hayatta kalmaları bir mucize gibidir. Tekrardan resmi kayıtlarda varlık bulmak onlar için bir yaşam ibaresidir ve çok değerlidir. Zira yaşıyorlar ve nefes alıyorlardır. “*İnsanlar hâlâ tam kurtulmuş olmadıkları savaşın ardından içine düştükleri şaşkınlıkta, bu resmi kayıt ve listelerde yer almaya can atıyorlardı; damgalı mühürlü bir listeye girmiş olmak, etiyile canıyla varlığını koruyorum olmanın bir kanıtıydı neredeyse*”(Seghers, 1998:103). Boyutu dünyayı saran savaşın sadece küçük bir resmini sunan yazar, ondan geriye kalanları ve hezimetini ise şöyle aktarıyor:

“Savaş yangını söndürülmüştü. Ama dünyanın yarısında hâlâ dumanları tütüyor, külleri duruyordu. Binlerce kent yıkıntılar içindeydi. Dünya kana bulanmıştı. Bitmiş tükenmiş ordular bu dünyanın üstünde yürüyorlardı, çeşitli çeteler, uçsuz bucaksız göçmen yığınları da öyle. Açılan hapisanelerden, toplama kamplarından kurtulmuş mahpuslar, vatanlarına, yirmiye, otuzu bulan kendi uluslarının kucacağına dönüyorlardı” (Seghers, 1998:107).

Seghers, iki büyük dünya savaşını da yaşadığı için, savaşın toplum nezdinde meydana getirdiği her türlü sosyolojik sorunların üzerine titizlikle eğilerek, bütün bunları kendi deneyim süzgecinden geçirip eserlerine yansıtmıştır. Savaşın sosyal toplum üzerinde açığa çıkardığı her türlü izini peşini sürmüştür.

3.6. Toplumsal Sorunların Toplumsal ve Bireysel Hayata Etkisi

Hem I. hem de II. Dünya Savaşı, toplumlar açısından türlü sorunların filizlenmesine neden olmuş ve arkasında psikolojik, ekolojik, ekonomik ve ruhsal birçok problem bırakmıştır. Bu sorunlarla yüz yüze kalan ve dönemin tanığı olan yazarlar da bunların üzerine eğilerek, bunları eserlerinde yansıtmışlardır. Çalışmada irdelenen Seghers'in eserlerinde de üzerinde durulan bu sorunlar arasında sivrilen, savaş sebebiyle meydana gelen mültecilik sorunu, makro düzeyde topluma, mikro düzeyde de bireylerin hayatına çok yönlü olarak yansımıştır. Bir yabancı olarak başka bir ülke toprağında hiç tanımadığın yüzler arasında, bilmediğin bir kültür ve yabancısı olduğun bir dille yaşamak zorunda kalmak, yaşamları oldukça zorlaştırmıştır. Savaş milyonların oluşturduğu göçe sebep olduğundan, gidilen yerlerdeki halk için de bir entegrasyon sorununun açığa çıkmaması işten bile değildir. Bu noktada büyük bir yabancılaşma ve yalnızlık duygusu içine düşen savaş mağdurları için derin psikolojik izler oluşmuştur. Aynı zamanda mülteciler türlü bürokratik zorluklarla karşı karşıya gelerek barınma ve iş imkânları açısından da oldukça sınırlanmıştır.

Toplumsal bir soruna dönüşen nasyonal sosyalizmin uyguladığı faşizan yaptırımlar, hem bireylerde hem de genel anlamda toplumda büyük yankılar uyandırmış, insanlar şiddet dolu işkencelere maruz bırakılmıştır. Bu da hem bireyde hem de toplumda büyük ruhsal bunalımlara sebep olmuştur. İnsanlar sürekli ölümle burun buruna bir yaşamla, rutinlerine devam etmek zorunda kalmışlardır.

Maalesef savaşın hüküm sürdüğü her yerde, burada işlenen sorunlarla yüz yüze kalan toplumlar günümüzde de var olmaktadır ve savaşlar devam ettiği sürece de

mevcudiyetini ve güncelliğini korumaya devam edecektir. Her anlamda bir yıkım olan savaş bireylere ve toplumlara negatif yönde tesir etmeye devam edecektir.

SONUÇ

Toplumsal sorunlara karşı derin duyarlılığı, siyasi hayattaki aktif rolleri, verdiği sayısız seminer ve katıldığı sayısız konferanslarla toplumun şekillenmesi, savaş sonrası yeniden ayağa kalkması ve toparlanması adına büyük gayret gösteren, 83 yıllık hayatını edebiyata adayan ve 20. yüzyıl Alman edebiyatı açısından büyük önem taşıyan sosyalist ve gerçekçi yazının temsilcisi Anna Seghers'in eserleri bu çalışmada incelenerek, savaşın sebep olduğu toplumsal sorunlar tespit edilmiştir.

Seghers gerek burada ele alınan, gerekse diğer eserlerinde, her daim topluma ayna tutmuş, yaşadığı çağın gereksinimlerini çok iyi analiz ederek, gerekli olan kültürel, toplumsal, politik, ekonomik ihtiyaçları tespit etmiş ve bunların üzerine gitmiştir. Seghers kendi savunduğu ideolojisi doğrultusunda insani ve toplumsal değerleri en üst noktaya yerleştirmiş ve bunun önemini sıklıkla vurgulamıştır. Çünkü ona göre, çağının problemlerine karşı kayıtsız kalmayan bir sanatçı, topluma yön verme açısından büyük bir sorumluluğa sahiptir ve bu noktada sanattan ve edebiyattan daha iyi bir araç olamaz.

Yapılan analizler sonucunda görülmüştür ki, savaşın bir toplumda meydana getirdiği sonuçlar oldukça sancılı olmuştur. Halk acınının en derin, en dayanılmaz, en unutulmaz yönlerine tanıklık etmiştir. Savaş ekonomik, sosyolojik, siyasi ve psikolojik olmak üzere, birçok açıdan insan hayatını kısıp arasına alarak, geride onulmaz yaralar bırakmıştır. Özellikle sürgüne gönderilen ve ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlar, büyük bir aidiyet, yabancılaşma ve yalnızlık girdabında çırpınarak, varlıklarını sürdürmeye çalışmıştır. Kendi topraklarına karşı büyük özlem duyarak, hiç görmedikleri yerlerde tanımadıkları insanlarla yaşamak zorunda kalmıştır. Yaşanılan yalnızlık duygusu, sadece başka bir ülkede olmanın beraberinde getirdiği yalnızlık duygusu ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda savaşta yitip giden canlar, geride kalan yakınları açısından büyük bir boşluğa dönüşmüş, yaşamak onlar için anlamını yitirmiştir. Kendisinin de sürgündeyken kaleme aldığı eserlerden birisi olan *Transit* romanında, en çok bu sorunlar dile getirilerek, bürokrasinin insan hayatının üstünde bir güce sahip oluşu ve insanların resmi evrakları olmaksızın bir hiç olduğu önemli ölçüde vurgulanmış ve yaşanan sıkıntılar karakterler aracılığı ile açıkça yansıtılmıştır. Aynı zamanda sürgünde olan insan, bu bürokrasi kısıpında kalarak, hayatını idame

ettirebilmesi açısından gerekli olan türlü ekonomik sorunlarla baş başa kalmıştır. Açlık ve işsizlik gibi iki büyük sorunla baş etmeye çalışmıştır. Fiziksel olarak yaşanan sıkıntıların yanı sıra psikolojik olarak da yıpranan mülteciler (sürgünler), kendilerini toplum içinde oldukça yalnız ve yabancı hissetmişlerdir. Bu durum, bu romanda en çok üzerinde durulan sorunlar arasında yerini almıştır.

Savaşın ayrılmaz bir parçası olan ölüm, insan yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelerek, günlük hayatın rutinine dönüşmüştür. Bu da yazar tarafından ele alınan bu dört eserde sıklıkla vurgulanmıştır. Özellikle *Yedinci Şafak* ve *Ölüler Genç Kalır* adlı eserlerde insan hakkını gasp eden, zulüm, baskı, işkence ve şiddet içerikli türlü davranışların uygulama alanı olan faşizmin ölüme varan sonu, yazar tarafından şiddetle eleştirilerek, insanlık ayıbı olarak ortaya konmuştur. Bunun dönem bazındaki en büyük aktörü olan Naziler ve Hitler de türlü yönleriyle gözler önüne serilmiştir. Hitler rejiminin en büyük hareket noktası olan ırkçılığın, nasıl toplumsal bir felakete dönüştüğünün de resmi çizilerek, bu davranış şeklinin meydana getirdiği toplumsal yankılar tek tek örneklerle incelenmiştir. *Yedinci Şafak'* ta özellikle nasyonal sosyalizmin yaptırımlarına, uygulamalarına ve Nazi askerlerinin duygu ve düşüncelerine yer veren yazar, dönemin faşizan yuvası olan toplama kampı gerçeğini bütün çıplaklığı ile yansıtmıştır. Uygulanan işkencelerin, baskının ve zulmün, birey ve toplum nezdindeki etkileri açıkça gösterilmiştir. Bu romanda nasyonal sosyalizm toplumsal bir sorun halini almış, faşizm en acı şekilde tezahür etmiştir.

Ölüler Genç Kalır adlı eserde ise daha çok, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Alman toplumunda meydana gelen dalgalanmalar ile bu savaşın siyasi ve toplumsal sonuçları kaleme alınmış, bu koşullar altında Nazilerin halk tabanında yayılması, yükselişi ve ardından patlak veren II. Dünya Savaşı ile tekrar yok oluş süreci tarihi ve siyasi bir alt yapı ile okuyucuya sunulmuştur. Savaştan sonra geriye kalan en büyük iz, ekonomik sıkıntı, açlık, işsizlik ve sefalet olmuştur. Bu bağlamda birey ve toplum türlü sıkıntılarla baş etmek zorunda kalmıştır.

Beş ayrı hikâyeden oluşan *İlk Adımlar* adlı kitapta ise, genel anlamda yine diğer eserlerinde işlenen sorunlar baş göstermekte, aynı zamanda savaş sonrası yeniden ayağa kalkma, toparlanma ve bireyin yaşamış olduğu psikolojik ve sosyolojik rehabilitasyonun sancıları ve zorlukları aktarılmıştır. Her türlü ırkçı ve sömürge içerikli

davranış, büyük bir toplumsal ayrılmaya sebebiyet vermesi nedeniyle, sosyolojik problemler açısından önemli bir yere sahip olmuştur. Bu eserdeki öykülerde de, bireye ve topluma zarar veren bu sorun üzerinde durulmuş ve bu bağlamda kendi ülkesinde Naziler tarafından dile getirilen her türlü ırkçı söylem, Seghers tarafından ele alınarak sıklıkla eleştirilmiştir.

Her ne kadar Seghers'in ele aldığı toplumsal sorunlar, işleniş yoğunluğu açısından farklılık gösterse de, bütün bu bürokrasi ve mültecilik sorununu, savaştan geriye kalan izleri, nasyonal sosyalizm ve faşizm sorununu, savaşın gölgesi olan ölümün birey ve toplumun üzerinde bir gölge oluşunu, yabancılaşma ve yalnızlık olgusunu bu dört eserde de görmek mümkündür.

Sonuç olarak savaş, insani değerleri tamamen saf dışı bırakıp, türlü faşizan ve ırkçı söylemlerin rehberliğinde, büyük toplumsal felaketlere zemin hazırlayarak, milyonları tesiri altına almıştır. Geride bıraktığı birçok toplumsal sorunla, insanları büyük acılarla baş etmek zorunda bırakmıştır. Ve bu sorunlar da Seghers'in eserlerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

KAYNAKÇA

- ANDAÇ Feridun (1996), “Sürgün Edebiyatı Edebiyat Sürgünleri” ,Bağlam Yayıncılık, İstanbul
- ARMAOĞLU Fahir (2010), “20.Yüzyıl Siyasi Tarihi” , Alkim Yayınevi, İstanbul
- BEUTİN Wolfgang, EHLERT Klaus ve diğerleri (2001), “*Deutsche Literaturgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Verlag S.B. Metzler, Stuttgart,Weimar
- CAPLAN Jane (2012), “*Hitler Almanyası 1933-1945*” , İnkılap Kitapevi, İstanbul
- DEUTSCHER BUNDESTAG REFERAT ÖFFENLICHKEİTSARBEİT (1988)
“*Fragen an die deutsche Geschichte Ideen, Kräfte, Entscheidungen von 1800 bis zur Gegenwart*”, Bonn
- GEERDTS Pr. Dr. Hans Jürgen (1965), “*Deutsche Literaturgeschichte in einem Band*”, Volk und Wissen Volkseigener Verlag, Berlin
- HUBERMANN Leo, SWEEZY Paul M. (2014), “*Sosyalizme Giriş*”, (Çev. :Hasan İlhan, Emir Aktan), Alter Yayıncılık, Ankara
- KLEMPERER Victor (2013), “*LTI Nasyonal Sosyalizmin Dili*” (Çev. :Tamil Bora) İletişim Yayıncılık A.Ş., İstanbul
- KÖSE Murat (2015), “*Kavgam & Hitler*” Altınpost Yayınları, Ankara
- MÜLLER Helmut M.(1994), “*Schlaglichter der deutschen Geschichte*” Mannheimer Morgen Grossdruckerei und Verlag GmbH, Mannheim
- SAİD Edward (2013), “*Entelektüel*”, (Çev. :Tuncay Birkan), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- SEGHERS Anna (1998), “*İlk Adımlar*”(Çev. :Yılmaz Onay), Evrensel Basım Yayın, İstanbul
- SEGHERS Anna (1999), “*Transit*” (Çev. :Burhan Apad), Doğa Basın Yayın Ltd. Şti., İstanbul
- SEGHERS Anna (2004), “*Yedinci Şafak*” (Çev. :Ahmet Cemal), Evrensel Basım Yayın, İstanbul
- SEGHERS Anna (2012), “*Ölümler Genç Kalır*” (Çev. :Sevinç Altınçekiç), Yordam Kitap, İstanbul
- ÜNLÜ Selçuk (1998), “*20. YY. Alman Edebiyatı Sosyal Tarihi*” , Mikro-Basım-Yayımdağıtım, Konya
- WINKLER Michael (1983), “*Exilliteratur als Teil der dt. Literaturgeschichte betrachtet, in Exilforschung Bd.1*” , München

http://avrupa_surgunleri.com/ srgnly yıllar ve edebiyat üzerine, (e.t.:30.09.2014)

http://www.anna-seghers.de/biographie_berlin.php, (e.t.:13.09.2014)

www.uni-potsdam.de/u/germanistik/literatur20/Seiten/biographie.htm, (e.t.:17.09.2014)

ÖZGEÇMİŞ

Hasret GÜNGÖR, 19.09.1988 tarihinde K.K.T.C' de dünyaya geldi. Mersin'in Toroslar ilçesinde ilk ve ortaokul öğrenimini tamamladıktan sonra, lise öğrenimine Toroslar Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nde devam etti. Mezun olduktan bir yıl sonra 2007 senesinde girdiği üniversite sınavında başarılı olup Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumaya hak kazandı. 2012 yılında lisans öğrenimini tamamlayan Güngör, aynı yıl üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı anabilim dalında yüksek lisans öğrenimine başladı. 2013 yılında Öğretim Elemanı Yetiştirme Programı(ÖYP) kapsamında Pamukkale Üniversitesine Alman Dili ve Edebiyatı anabilim dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Ancak Sakarya Üniversitesi'nde devam eden eğitimi dolayısıyla 2014 itibariyle burada işe başlayarak çalışmalarına devam etmektedir.